

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

TBMM İÇEL MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ
(1961–1970)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAFES ERDOĞAN

GAZİANTEP
MAYIS- 2019

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

TBMM İÇEL MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ
(1961–1970)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAFES ERDOĞAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BİÇİCİ

GAZIANTEP
MAYIS- 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

TBMM İÇEL MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ (1961-1970)
Yafes ERDOĞAN

Tez Savunma Tarihi: 11.06.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet GÜNDÜZ
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BİÇİCİ

Tez Danışmanı

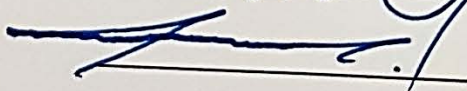

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BİÇİCİ (Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Yunus Emre TANSÜ

Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALPASLAN

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

YAFES ERDOĞAN

ÖZ

İÇEL MİLLETVEKİLLERİ SİYASİ FAALİYETLERİ 1961-1970

ERDOĞAN, Yafes
Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Mehmet BİÇİCİ
Mayıs 2019, 118 sayfa

Bu çalışmanın konusu TBMM İçel Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri 1961-1970 olarak belirlenmiştir. Konuya girmeden önce ülkede yaşanan siyasal süreç kısaca izah edilmiştir.

Milletin egemenliği diyebileceğimiz Cumhuriyet'in ilanı ile beraber Türk milletinin kendi kendini yönetme dönemi başlamıştır. Bu yönetme döneminin nasıl oluşturulduğuna ve geçirdiği evrelere kısaca değinilmiştir. Cumhuriyet rejiminin olmazsa olmazları olan parlamento, siyasal parti(ler), seçim sistemleri gibi konular hakkında tarihsel kronolojik sıralamayla kısa bilgiler verilmiştir.

Konumuz olan 1961-1970 yılları arasında TBMM XII, XIII, XIV.(MM I., MM II., MM III.) Dönem'lerde İçel'den milletvekili seçilerek TBMM'ye giden kişilerin meclisteki çalışmaları incelenerek, genelde ülkeye yerelde de İçel'e olan katkılarına bakılmıştır. Bu çalışmada kronolojik sıraya uygun olarak her yasama dönemini kendi içinde değerlendirerek milletvekillerinin faaliyetlerine dönemler halinde bakılmıştır. Milletvekillerinin biyografileri incelenmiş yaşları, meslekleri, eğitim durumları gibi kişisel bilgileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Mecliste yaptıkları siyasi faaliyetleri tek tek incelenmiş ve özet olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Parlamenter Sistem, TBMM, İçel Milletvekilleri, Siyasi Partiler, 1961-1970 dönemi.

ABSTRACT

İÇEL POLİTİKAL AKTİVİTES 1961-1970

ERDOĞAN, Yafes

Master Thesis, Departement of History

Thesis Advisor: Dr Mehmet BİÇİCİ

May 2019, 118 page

The subject of this study was the political activities of İçel deputies in 1961 – 1970. Before entering the subject, the political process in the country was briefly explained. With the declaration of the Rebuclic, which can be called the sovereignty of the nation, the self – governance process of the Turkish nation has begun. How this creates the process of managing and the phases it undergoes are briefly mentioned. Recarding the subject such as parliament , political party(s) and electoral systems, which are the sine qua non of the Republican regime, it has been given brief information in chronological order by adhering to the historical process. Between the years 1961 – 1970, we have been working in the Grand National Assembly of Turkey, XII, XIII, XIV. (MMI., MMII., MMIII.,) in the period , deputies from İçel were elected as members of the parliament and their works in the parliament were examined and their contributions to the country in general and locally to İçel were examined. İn accordance with the chronological order of this review, the activities of the deputies were evaluated in terms of periods by evaluating each legislative period. The biographies of the MPs were examined and their personal information such as their ages, proffessions and educational backgrounds were evaluated. The political activities they carried out in the Assembly were examined and presented as a summary.

Key words: Parliamenty System, TBMM(Turkish Grand National Assembly), İçel Deputies, Political Parties, 1961 – 1970 period

ÖNSÖZ

Bir arada yaşayan insan topluluklarının ortak yaşam kültürünü geliştirmeleri sonucu “Devlet” denilen yapı ortaya çıkmıştır. Devletler tarih boyunca çeşitli şekillerde yönetilmişlerdir. Medeni dünyada devleti oluşturan millet(ler) siyasal denetimi ellerine almışlar, kendilerini yönetmektedirler. Bu bağlamda ülkemizde bu gelişim nasıl olmuş, yaşadığım şehirde yansımaları neler olmuş bunu değerlendirmek için; bu çalışmanın konusu “TBMM İçel Milletvekilleri ve Siyasal Faaliyetleri 1961-1970” olarak belirlenmiştir.

Türk milleti 29 Ekim 1923 tarihinde milletin egemenliği diyebileceğimiz Cumhuriyet’in ilanı ile beraber kendi kendini yönetme dönemini başlatmıştır. Bu yönetme döneminde gücü milletin adına kullanacak, milletin yetkilendireceği kişilerden oluşacak bir meclise ihtiyaç vardır. Bu meclis Türkiye Büyük Millet Meclisi olmuştur. Bu mecliste milleti temsil edecek kişilerin belirlenme süreci ve bir yöntemi olacaktır. Bu süreci siyasi partiler üstlenecek, yöntem olarak da seçim sistemi uygulanacaktır. Siyasal parti olarak CHF(CHP)’yi, seçim sistemi olarak ta İhtilali Mebusan’ın değiştirilmiş halini kullanmaya başlamıştır. 1945 yılına kadar tek partili dönem devam etmiş, bu yıllar beraber ülkede yeni siyasi partiler kurulmaya başlanmıştır. 1950 yılına gelindiği zaman yeni seçim yasası kabul edilmiştir. Yasada, seçimler tek dereceli olacak, genel ve eşit oy kullanılarak yapılacak, adli denetime açık olacak, oy verme gizli, oy sayımı açık yapılacaktır, partiler sandık kurullarına temsilci koyabileceklerdir. Liste usulü çoğunluk sistemiyle seçimlere gidilmiştir ve iktidar el değiştirmiştir.

1960 yılına gelindiği zaman 27 Mayıs İhtilali ile tekrar bir değişim olmuştur. Bu değişimle yeni bir anayasa ve yeni bir parlamenter sistem oluşturulmuştur. Bu sistemde Milletvekilleri ve Senatörlerden oluşan iki meclis vardır. Konumuz olan 1961-1970 yılları arasında TBMM XII, XIII, XIV. Dönem’lerde İçel’den milletvekili seçilerek TBMM’ye giden kişilerin mecliste yaptıkları faaliyetleri, konuşmaları, sözlü ve yazılı soru önermeleri incelenmiştir. Buradan çıkan sonuçlar çalışmaya aktarılmıştır.

Tez, Giriş ve dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde ülkemiz için yeni olan Cumhuriyetin ilanından tez konusunun başlangıç yılı olan 1961’e kadar olan siyasal sistemin gelişimine kısaca değinilerek ön bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde 1961, 1965, 1969 yıllarında yapılan genel seçimlerin ülke genelindeki siyasi atmosferi, seçimlere giren siyasi partiler, seçim sistemleri ve seçim sonuçları incelenmiştir. Ayrıca yapılan bu seçimlerin İçel özelinde nasıl karşılık bulduğunu yerel gazeteleri taranarak anlatılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde 1961-1965 yılları arasında İçel milletvekili olarak TBMM XII. Dönem (MM I. Dönem) içerisinde görev yapan milletvekillerinin biyografileri ve mecliste yaptıkları siyasi çalışmaları aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde 1965-1969 yılları arasında İçel milletvekili olarak TBMM XIII. Dönem (MM II. Dönem) içerisinde görev yapan milletvekillerinin biyografileri ve mecliste yaptıkları siyasi çalışmaları aktarılmıştır.

Dördüncü bölümde 1969-1970 yılları arasında İcel milletvekili olarak TBMM XIV. Dönem (MM III. Dönem) içerisinde bulunan milletvekillerinin biyografileri ve dönemin ilk yıllarında mecliste yaptıkları siyasi çalışmaları aktarılmıştır.

Çalışmada milletvekillerinin seçildikleri şehir olan İcel'in sorunlarına olan yaklaşımları ve şehrin gelişmesine olan katkıları değerlendirilmiştir ve sonuç bölümünde paylaşılmıştır.

Çalışmamızın ana kaynaklarını TBMM tutanak dergileri oluşturmuştur. Bu sayede milletvekillerinin mecliste yaptıkları bütün faaliyetleri okunmuştur. Bunun yanı sıra TBMM Arşivi Tercüme-i Hal Kağıtları biyografileri oluşturmada ana kaynak olmuştur. Cumhurbaşkanlığı Arşivi taranmıştır ve ilgili olan belgeler kullanılmıştır. Bunun yanı sıra altı yerel gazete taranarak şehrin siyasi atmosferi anlaşılmasına çalışılmıştır. Konumuzla alakalı kitaplar, makaleler ve tezlerden de faydalanılmıştır.

Tez çalışması esnasında desteklerini esirgemeyen ve değerli fikirleri ile beni yönlendiren danışman hocam Sayın Dr. Mehmet Biçici'ye, bana sabır gösteren kıymetli eşime ve çocuklarıma teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	10
TÜRKİYE’DE 1961, 1965, 1969 YILLARI MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ VE İÇEL’E YANSIMALARI	10
1.1. 1961 YILI GENEL SEÇİMLERİ	10
1.2.1961 YILI GENEL SEÇİMLERİNİN İÇEL’E YANSIMALARI.....	12
1.3. 1965 YILI GENEL SEÇİMLERİ	15
1.4. 1965 YILI GENEL SEÇİMLERİNİN İÇEL’E YANSIMALARI.....	17
1.5. 1969 YILI GENEL SEÇİMLERİ	21
1.6. 1969 YILI GENEL SEÇİMLERİNİN İÇEL’E YANSIMALARI.....	22
İKİNCİ BÖLÜM	27
MİLLET MECLİSİ I.DÖNEM1961-1965 (TBMM XII. DÖNEM) İÇEL MİLLETVEKİLLERİ BİYOGRAFİLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ	27
2.1. BURHAN ÖZDOĞAN’IN BİYOGRAFİSİ	27
2.2. CELAL KILIÇ’IN (MUHAMMET CELAL KILIÇ) BİYOGRAFİSİ.....	28
2.2.1. Celal Kılıç’ın Meclis Faaliyetleri.....	28
2.2.2. 1963 Yılı Adalet Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle.....	28
2.2.3. 1965 Yılı Bütçe Kanunu Münasebetiyle.....	29
2.3. İHSAN ÖNAL’IN BİYOGRAFİSİ	29
2.3.1. İhsan Önal’ın Meclis Faaliyetleri.....	30
2.3.2. Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Tezkeresi	30
2.3.3. 1962 Yılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	30

2.3.4. 1962 yılı Tarım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	30
2.3.5. İşsizlik Problemi Hakkında Genel Görüşme Münasebetiyle	31
2.3.6. Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı Münasebetiyle.....	31
2.3.7. Usul Hakkında ve Çalışanlara Tazminat Verilmesi Kanunu Münasebetiyle	32
2.3.8. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu Münasebetiyle	32
2.3.9. 1963 Yılı Çalışma Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	32
2.3.10. Gümrük Kanunu Münasebetiyle	33
2.3.11. Sosyal Sigortalar Kanun Tasarısı Münasebetiyle	33
2.3.12. Başbakanlık 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	34
2.3.13. Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	34
2.3.14. Sanayi Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	35
2.3.15. Maliye Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle.....	35
2.3.16. Özel Öğretim Kurumları Kanunu Münasebetiyle.....	35
2.3.17. Sosyal Sigortalar Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	35
2.3.18. Usul Hakkında	36
2.3.19. Sağlık Eğitim Enstitüleri Kuruluş Kanunu Münasebetiyle.....	36
2.3.20. 5401 Sayılı Kanun Münasebetiyle	36
2.3.21. İsrail Gemilerine Çalışma Yetkisi Verilmesi Münasebetiyle	36
2.3.22. Siyasi Partiler Kanunu Münasebetiyle.....	37
2.3.23. 1965 Yılı Bütçe Kanunu Münasebetiyle.....	37
2.3.24. 209 Sayılı Kanun Münasebetiyle	37
2.3.25. Vakıflar Kanun Teklifi Münasebetiyle	38
2.3.26. Halk Bankası Ve Halk Sandıkları Kanunu Münasebetiyle.....	38
2.3.27. Askerî Tıp Fakültesi Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı Münasebetiyle	38
2.4. MAZHAR ARIKAN'IN BİYOGRAFİSİ.....	39
2.4.1. Mazhar Arıkan'ın Meclis Faaliyetleri.....	39
2.4.2. 1962 Yılı Adalet Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle.....	39
2.4.3. Silifke'de Olan Doğal Afet Münasebetiyle.....	40
2.4.4. 113 Sayılı Af Kanununun Tadili Teklifi.....	40
2.4.5. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına Bağlı Hastanelerin Çalışanlarına Tazminat Verilmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle.....	40

2.4.6. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Uçucularına Verilecek Uçuş Tazminatı Hakkındaki Kanun Tasarısı Münasebetiyle.....	40
2.4.7. Af Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	41
2.4.8. Kadastro Davaları Münasebetiyle.....	41
2.4.9. Kanun Teklifi	42
2.4.10. Tarım Bakanlığı'na Sözlü Soru Önergesi Münasebetiyle	42
2.4.11. 218 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi	42
2.4.12. Adalet Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle.....	42
2.4.13. 3656 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi	43
2.4.13. Kanun Tadil Teklifi.....	43
2.4.14. 3656 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi	43
2.4.15. 218 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi	44
2.4.16. Siyasi Partiler Kanunu Münasebetiyle.....	44
2.4.17. Yargıtay Kanunu Münasebetiyle	44
2.4.18. Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle.....	44
2.5. MEHMET ALİ ARSLAN'IN BİYOGRAFİSİ.....	45
2.5.1. Mehmet Ali Arslan'ın Meclis Faaliyetleri.....	45
2.5.2. Milli Eğitim Bakanlığı'na Soru Önergesi	45
2.5.3. 6831 Sayılı Orman Kanunu Münasebetiyle.....	45
2.5.4. 1963 Yılı Bütçe Kanunu Münasebetiyle.....	45
2.5.5. 1963 Yılı Dışişleri Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle.....	46
2.5.6. 1963 Yılı Tarım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	46
2.6. SADIK KUTLAY'IN BİYOGRAFİSİ	46
2.6.1. Sadık Kutlay'ın Meclis Faaliyetleri.....	47
2.6.2. 1963 Yılı Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	47
2.7. YAHYA DERMANCI'NIN BİYOGRAFİSİ	48
2.7.1. Yahya Dermancı'nın Meclis Faaliyetleri.....	48
2.7.2. 1962 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	48
2.7.3. Kifayet Hakkında	48
2.7.4. 1962 Yılı Ticaret Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle.....	49
2.7.5. 1962 Yılı Tarım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	49
2.7.8. 1962 Yılı Basın-Yayın Ve Turizm Genel Müdürlüğü Bütçesi Münasebetiyle	49
2.7.7. Kanun Teklifi	49

2.7.8. Kanun Teklifi Münasebetiyle	49
2.7.9. Uzun Vadeli Planın Yürürlüğe Konması Ve Bütünlüğünün Korunması Hakkındaki Kanun Teklifi Münasebetiyle	50
2.7.10. 6138 Sayılı Kanun Münasebetiyle	50
2.7.11. Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşü Kanun Tasarısı Münasebetiyle	50
2.7.12. 3656 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle	50
2.7.13. Mersin’de Yaşanan Afet Münasebetiyle.....	51
2.7.14. Mersin’de Yaşanan Afet Münasebetiyle.....	51
2.7.15. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununu Tadili Münasebetiyle	51
2.7.16. Ulaştırma Bakanlığı 1963 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	52
2.7.17. 1963 Mali Yılı Devlet Borçları Bütçesi Münasebetiyle	52
2.7.18. Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu Hakkındaki 3312 Sayılı Kanuna Ek Kanun Tasarısı Münasebetiyle.....	52
2.7.19. 3656 Sayılı Kanun Münasebetiyle	52
2.7.20. Kanun Teklifi	53
2.7.21. Askerlik Kanunu Münasebetiyle.....	53
2.7.22. Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanunu Münasebetiyle.....	53
2.7.23. Hekimlere Aylık Hizmet Karşılığı Ödenek Verilmesine Dair Kanun Teklifi Münasebetiyle	53
2.7.24. Mersin’de Yaşanan Afet Münasebetiyle.....	54
2.7.25. Özel Öğretim Kurumları Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	54
2.7.26. İmar ve İskan, Maliye ve Plan Komisyonları Raporları Münasebetiyle	54
2.7.27. Sosyal Sigortalar Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	54
2.7.28. Sağlık Eğitim Enstitüleri Kuruluş Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	55
2.7.29. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu Münasebetiyle.....	55
2.7.30. Kanun Teklifi	55
2.7.31. 1965 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	55
2.7.32. Orman Kanunu Münasebetiyle	56
2.7.33. Nöbetçi Memurluğun Kurulması Kanun Tasarısı Münasebetiyle	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	59
MİLLET MECLİSİ II. DÖNEM (TBMM XIII. DÖNEM) İÇEL MİLLETVEKİLLERİ BİYOGRAFİLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ.....	59

3.1. BURHAN ÖZDOĞAN'IN BİYOGRAFİSİ	59
3.1.1 Burhan Özdoğan'ın Meclis Faaliyetleri.....	59
3.1.2. Üyelerle İlgili İşler	59
3.2. CELAL KILIÇ'IN (MUHAMMET CELAL KILIÇ) BİYOGRAFİSİ.....	59
3.2.1. Celal Kılıç'ın Meclis Faaliyetleri.....	60
3.2.2. Tapu Kanun Tasarısı Münasebetiyle	60
3.3. İSMAİL ÇATALOĞLU'NUN BİYOGRAFİSİ	60
3.3.1. İsmail Çataloğlu'nun Meclis Faaliyetleri.....	60
3.3.2 Sözlü Soru Önergesi	60
3.3.3. Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu Tasarısı Münasebetiyle..	61
3.3.4. Hacettepe Üniversitesi'nin Kurulması Kanunu Münasebetiyle.....	61
3.3.5. İçel Sebze Üreticilerinin İhtiyaç ve Problemleri Münasebetiyle	61
3.3.6. Anayasanın 88. Maddesi Gereğince Bir Meclis Araştırmasına Dair Önerge Münasebetiyle	61
3.3.7. Kanun Tasarısı Münasebetiyle.....	62
3.3.8. 6136 Sayılı Kanun Münasebetiyle	62
3.3.9. Dışişleri Bakanlığı 1968 Yılı Bütçesi Münasebetiyle.....	62
3.3.10. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı İle Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1968 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle.....	63
3.3.11. İçel'de Yaşanan Afet Münasebetiyle	63
3.3.12. Silahlı Kuvvetlerde İhtiyaç Fazlası Malzemelerin Satılması Kanun Tasarısı Münasebetiyle	63
3.4. KADİR ÇETİN'İN BİYOGRAFİSİ	63
3.4.1. Kadir Çetin'in Meclis Faaliyetleri	64
3.5. KEMAL ATAMAN'IN BİYOGRAFİSİ.....	64
3.5.1. Kemal Ataman'ın Meclis Faaliyetleri.....	64
3.5.2. Soru Önergesi.....	64
3.5.3.Kıbrıs'a Yaptığı Gezi Münasebetiyle	64
3.5.6. 1966 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle	65
3.5.7. Soru Önergesi.....	65
3.5.8. Soru Önergesi.....	65
3.5.9. Soru Önergesi.....	65
3.5.10. Soru Önergesi.....	66

3.5.11. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunun, Raporu Münasebetiyle.....	66
3.5.12.Sayıştay Başkanlığı 1967 Bütçesi Münasebetiyle	66
3.5.13. Soru Önergesi.....	66
3.6. MAZHAR ARIKAN'IN BİYOGRAFİSİ.....	67
3.6.1.Mazhar Arıkan'ın Meclis Faaliyetleri.....	67
3.6.2. Kanun Teklifi	67
3.6.3. Kanun Teklifi	67
3.6.4. Üyelik İşleri	67
3.6.5. 1567 Sayılı Kanun Tasarısı Münasebetiyle	67
3.6.6. Anayasanın 89. Maddesi Münasebetiyle	68
3.6.7. Ulaştırma Bakanı Hakkında Gensoru Açılması Münasebetiyle	68
3.6.8. Kanun Teklifi	68
3.6.9. Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki Kanun Tasarısı Münasebetiyle	68
3.6.10. Kanun Teklifi	69
3.6.11. 1967 Bütçe Kanunu Tasarısı İle Adalet Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	69
3.6.12. Kanun Teklifi	69
3.6.13. Kanun Teklifi	70
3.6.14. Kanun Tadili	70
3.6.15. Gensoru Önergesi Münasebetiyle	70
3.6.16. Orman Kanunu Uygulamaları Münasebetiyle	70
3.6.17. 45 Sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanununun Münasebetiyle ..	71
3.7. SADIK KUTLAY'IN BİYOGRAFİSİ	71
3.7.1. Sadık Kutlay'ın Meclis Faaliyetleri	71
3.7.2. Soru Önergesi.....	71
3.7.3. 1967 Bütçe Kanunu Tasarısı İle Sanayi Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle	71
3.7.4. Bayındırlık Bakanlığı 1969 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	72
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	75
MİLLET MECLİSİ III. DÖNEM 1965-1969 (TBMM XIV. DÖNEM) İÇEL MİLLETVEKİLLERİ BİYOGRAFİLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ*...75	
4.1. CELAL KARGILI'NIN BİYOGRAFİSİ.....	75

4.1.1. Celal Kargılı'nın Meclis Faaliyetleri	76
4.1.2. AP Grup Başkanvekillerinin Gelecek Birleşimin 19.11.1969 Çarşamba Günü Yapılmasına Dair Önergesi Münasebetiyle	76
4.1.3. Sanat Enstitülerinde Devam Eden Boykotlar Münasebetiyle	76
4.1.4. Genel Görüşme Önergesi.....	76
4.1.5. Soru Önergesi.....	77
4.1.6. Soru Önergesi.....	77
4.1.7. Genel Görüşme Önergesi.....	77
4.1.8. Soru Önergesi.....	77
4.1.9. Soru Önergesi.....	77
4.1.10. Soru Önergesi.....	78
4.1.11. Genel Görüşme Önergesi.....	78
4.1.12. Genel Görüşme Önergesi.....	78
4.1.13. Soru Önergesi.....	78
4.1.14. Soru Önergesi.....	78
4.1.15. Genel Görüşme Önergesi.....	79
4.1.16. Soru Önergesi.....	79
4.1.17. Soru Önergesi.....	79
4.1.18. Soru Önergesi.....	79
4.1.19. 5434 Sayılı TC Emekli Sandığı Kanunu Münasebetiyle	79
4.1.20. Soru Önergesi.....	80
4.1.21. Genel Görüşme Önergesi.....	80
4.1.22. Genel Görüşme Önergesi.....	80
4.1.23. Genel Görüşme Önergesi.....	80
4.1.24. Haşhaş Ekiminin Kısıtlanması Ve Bu Konuda, Amerikan Kongresinde Yapılan Konuşmalar Münasebetiyle	81
4.1.25. Gençlik ve Spor Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	81
4.1.26. Soru Önergesi.....	81
4.1.27. Meclisin Çalışmaları Münasebetiyle.....	82
4.1.28. Genel Görüşme Önergesi.....	82
4.1.29. Genel Görüşme Önergesi.....	82
4.1.30. Genel Görüşme Önergesi.....	82
4.1.31. Genel Görüşme Önergesi.....	82
4.1.32. Genel Görüşme Önergesi.....	83

4.1.33. Genel Görüşme Önergesi.....	83
4.1.34. Sataşma Münasebetiyle.....	83
4.1.35. Gruplar Başkanvekillerinin Genel Kurul Çalışmalarıyla İlgili Önerge Münasebetiyle	83
4.2. ÇETİN YILMAZ'IN BİYOGRAFİSİ	83
4.2.1. Çetin Yılmaz'ın Meclis Faaliyetleri.....	84
4.2.2. Milli Eğitim Bakanlığı İle Ankara, Ege, İstanbul Teknik, Hacettepe Üniversiteleri ve İktisadi Ve Ticari İlimler Akademileri 1970 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle	84
4.2.3. Turizm Ve Tanıtma Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle ...	85
4.2.4. Soru Önergesi.....	85
4.2.5. Soru Önergesi.....	86
4.3. HASAN CAVİT OKYAYUZ'UN BİYOGRAFİSİ	86
4.3.1. Hasan Cavit Okyayuz'un Meclis Faaliyetleri	86
4.3.2. Hükümet Programı Münasebetiyle	86
4.3.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Raporları Münasebetiyle.....	88
4.3.4. Hükümet Programı Münasebetiyle	89
4.3.5. İçişleri Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle	89
4.3.6. Turizm Ve Tanıtma Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle ...	89
4.3.7. Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu Tasarısı Münasebetiyle.....	89
4.3.8. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle	90
4.3.9. 1970 Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Münasebetiyle.	90
4.3.10. Bazı Parlamento Üyelerinin Afyon Kaçakçılığına Karıştığı İddiası Münasebetiyle	90
4.4. HİLMİ TÜRKMEN'İN BİYOGRAFİSİ	90
4.4.1. Hilmi Türkmen'in Meclis Faaliyetleri	91
4.5. KADİR ÇETİN'İN BİYOGRAFİSİ	91
4.5.1. Kadir Çetin'in Meclis Faaliyetleri	91
4.6. MAZHAR ARIKAN'IN BİYOGRAFİSİ.....	91
4.6.1. Mazhar Arıkan'ın Meclis Faaliyetleri.....	91
4.6.2. 45 Sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanununu Münasebetiyle	91
4.6.3. Ateşli Silahlar Kanunu Münasebetiyle	92
4.7. TURHAN ÖZGÜNER'İN BİYOGRAFİSİ.....	92

4.7.1. Turhan Özgüner'in Meclis Faaliyetleri.....	93
4.7.2. Çukurova'da Meydana Gelen Afetler Münasebetiyle	93
4.7.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Münasebetiyle	93
4.7.4. 3017 Sayılı Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kanununa Ek Kanun Teklifi Münasebetiyle	94
4.7.5. Emekli Sandığı Kanununun 74. Maddesinin 4. Fıkrasından Sonra Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi Münasebetiyle	94
4.7.6. Sanayi Odaları ve Ticaret Odaları Birliği Kanunu Münasebetiyle ..	94
4.7.7. 306 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun Münasebetiyle	94
4.7.8. Petrol Ofisi'nin Zarara Uğradığı Münasebetiyle	95
4.7.9. İç Tüzük Münasebetiyle.....	95
4.7.10. 5239 Sayılı Kanuna Ek Elazığ Veteriner Fakültesi Kuruluş Kadroları Hakkında Kanun Tasarısı Münasebetiyle.....	95
4.7.11. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Teklifi Münasebetiyle	95
4.7.12. Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu Münasebetiyle.....	96
4.7.13. Kapıcıların İş Kanunu Teklifleri Münasebetiyle	96
4.7.14. 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu Münasebetiyle	96
4.7.15. 926 Sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu Münasebetiyle	97
4.7.16. Bağcılarımızın Kalkındırılması Hakkında ki Kanun Teklifi Münasebetiyle	97
4.7.17. 46 Sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun Münasebetiyle ...	97
4.7.18. 5434 Sayılı TC Emekli Sandığı Kanunu Münasebetiyle	97
4.7.19. Ateşli Silâhlar Ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunun Münasebetiyle	97
4.7.20. 5441 Sayılı Devlet Tiyatrosu Kuruluşu Kanunun Münasebetiyle	98
4.7.21. Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu Tasarısı Münasebetiyle.....	98
4.7.22. Genelkurmay Başkanının Görev Ve Yetkilerine Ait Kanun Tasarısı Münasebetiyle	98
SONUÇ	101
KAYNAKLAR	104
ÖZGEÇMİŞ	113
EKLER	114

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: 1961 Yılı Genel Seçim Sonuçları	11
Tablo 1.2: İçel Milletvekili Adayları.....	13
Tablo 1.3: 1961 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları.....	14
Tablo 1.4: 1961 Yılı Seçimi İçel Milletvekili Listesi.....	15
Tablo 1.5: 1965 Yılı Genel Seçim Sonuçları.....	16
Tablo 1.6: 1965 Yılı Seçimleri Milli Bakiye Sistemi Uygulaması Ayrıntılı Sonuçları.....	17
Tablo 1.7: 1965 Yılı İçel Önseçim Sonuçları.....	19
Tablo 1.8: 1965 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları.....	20
Tablo 1.9: 1965 Yılı Seçimi İçel Milletvekili Listesi.....	21
Tablo 1.10: 1969 Yılı Genel Seçim Sonuçları.....	22
Tablo 1.11: 1969 Yılı Genel Seçimler Önseçim Sonuçları	23
Tablo 1.12: 1969 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları.....	25
Tablo 1.13: 1969 Yılı Seçimi İçel Milletvekili Listesi.....	26
Tablo 2.1: XII. Dönem Milletvekillerinin Mecliste Yapmış Oldukları Faaliyet Çizelgesi	56
Tablo 2.2: XII. Dönem Milletvekillerinin Eğitim Durumları, Bildiği Yabancı Diller.....	57
Tablo 2.3: XII. Dönem Milletvekillerinin Meslekleri ve Yaş Ortalamaları.....	57
Tablo 2.4: XII. Dönem Milletvekillerinin Medeni Durumları ve Çocuk Sayıları.....	58
Tablo 3.1: XIII. Dönem Milletvekillerinin Mecliste Yapmış Oldukları Faaliyet Çizelgesi	73
Tablo 3.2: XIII. Dönem Milletvekillerinin Eğitim Durumları	73
Tablo 3.3: XIII. Dönem Milletvekillerinin Meslekleri Ve Yaş Ortalamaları.....	74
Tablo 3.4: XIII. Dönem Milletvekillerinin Medeni Durumları ve Çocuk Sayıları	74
Tablo 4.1: XIV. Dönem Milletvekillerinin Mecliste Yapmış Oldukları Faaliyet Çizelgesi	99
Tablo 4.2: XIV. Dönem Milletvekillerinin Eğitim Durumları	99
Tablo 4.3: XIV. Dönem Milletvekillerinin Meslekleri Ve Yaş Ortalamaları	100
Tablo 4.4: XIV. Dönem Milletvekillerinin Medeni Durumları ve Çocuk Sayıları ..	100

KISALTMALAR

AP	: Adalet Partisi
A.Ş.	: Anonim Şirket
B.	: Baskı
BCA	: Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
BP	: Birlik Partisi
C.	: Cilt
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DP	: Demokrat Parti
Fak .	: Fakülte
GP	: Güven Partisi
HP	: Hürriyet Partisi
İP	: İşçi Partisi
KP	: Köylü Partisi
MM	: Millet Meclisi
MP	: Millet Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MBK	: Milli Birlik Komitesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCF	: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
T.H.K	: Tercüme-i Hal Kağıdı
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
vd.	: Ve Diğerleri
VP	: Vatan Partisi
YTP	: Yeni Türkiye Partisi
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

A. Tezin Konusu

Bu çalışmanın konusu, 1961-1970 yılları arasında TBMM’de İçel’i temsil eden milletvekillerinin meclis çatısı altında yapmış oldukları siyasi faaliyetleridir. Türkiye Cumhuriyeti’nin 1923 yılından başlayan parlamenter sisteminin 1970 yılına kadar olan sürecine kısaca değinilecektir. Bu süreç içerisinde kurulan siyasi partiler, uygulanan seçim sistemleri, partilerin almış oldukları oy ve ülke geneline olan oranları incelenecektir.

Çalışmanın konusu olan 1961-1970 yılları arasında yapılmış olan genel seçimlerin İçel özeline yansımalarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. İçel halkının seçimlere olan katılımı, siyasi parti eğilimi, temsilcilerinden olan beklentileri değerlendirilecektir. Milletvekili seçilen kişilerin yaşları, eğitim durumları, meslekleri, medeni halleri gibi bilgileri değerlendirilecek ve İçel’in sorunlarını ve ihtiyaçlarını mecliste gündeme getirmeleri ve ürettikleri çözüm yolları incelenecektir. MM I.Dönem, MM II.Dönem ve MM III.Dönem (TBMM XII, XIII, XIV) siyasi faaliyetleri kronolojik sıralamaya uygun olarak her yasama dönemi kendi içinde incelenecektir.

B. Tezin Amacı, Önemi ve Problematiği

Cumhuriyetin ilanı ile yeni bir yönetim sistemine geçilmiş olan ülkemizde bu sistemin yerleşmesi için yapılan mücadele zaman zaman kesintiye uğramıştır. Bu süreç içerisinde 27 Mayıs 1960 İhtilali olmuş ve demokrasi kesintiye uğramıştır. 1961 Anayasası ile normale dönmeye çalışılmışsa da ihtilal yapan ordunun ağırlığı hissedilmiştir. Bu dönemin incelenmesi askerin siyaset ile ilişkisinin demokrasiye verdiği zararı göstermesi açısından önemlidir. Dönem içerisinde siyasette aktif olan siyasal partilerin ve milletvekillerinin İçel özelindeki çalışmaları gün yüzüne çıkarılmak istenmiştir.

1961-1970 yılları arasında İçel Milletvekillerinin meclis faaliyetlerini ve şehre olan katkılarını inceleyen bir eserin olmaması bu çalışmanın yapılmasında

etkili olmuştur. Bu çalışma ile İçel şehrinin geçmişi ile bugünü arasında bir bağ kurma imkanı da oluşmuştur.

Bu çalışma esnasında aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

- a) Ülkemizde 1961, 1965 ve 1969 yıllarında yapılan genel seçimler de kullanılan seçim sistemleri nelerdir?
- b) Bahse konu yılların seçim sonuçları ve siyasi partilerin almış oldukları oy oranları, milletvekili sayıları nedir?
- c) Bu yıllarda İçel’de siyasi ortam nasıl şekillenmiştir, hangi partiler burada seçime girmiştir, milletvekili olmak için ön seçime kimler girmiştir, kimler aday olabilmıştır?
- d) Yapılan seçimler sonucunda mecliste İçel’i kimler temsil etmiştir?
- e) Bu temsilciler kimlerdir, T.H.E kendilerini nasıl tanıtmışlar?
- f) Mecliste ne gibi faaliyetleri olmuştur, bu faaliyetlerin İçel ile ilgili kısımları nelerdir?

C. Tezin Yöntemi

Çalışmamızın ana kaynaklarını TBMM tutanak dergileri oluşturmuştur. Bu sayede milletvekillerinin mecliste yaptıkları bütün faaliyetleri okunmuştur. Bu okumalar bize o yıllarda ülkenin genel durumu hakkında fikirler vermiş ve milletvekillerinin seçildikleri şehirle alakalı çalışmalarını göstermiştir.

Bunun yanı sıra TBMM Arşivi Tercüme-i Hal Kağıtları biyografilerin oluşturulmasında ana kaynak olmuştur. Tercüme-i Hal Kağıtlarında milletvekilleri seçildikleri güne kadar olan yaptıkları işleri, anne baba adlarını, eğitim durumlarını, medeni halleri gibi kişisel bilgileri bizzat kendileri yazmıştır. Cumhurbaşkanlığı Arşivi taranmış ve ilgili olan belgeler kullanılmıştır. Ayrıca Cenup Postası, Gerçek, Hakimiyet, Hürses, Sonhaber ve Yenimersin isimli altı yerel gazete taranarak şehrin siyasi atmosferi anlaşılmaya çalışılmıştır. Konumuzla alakalı yazılmış kitaplar, makaleler ve tezlerden de faydalanılmıştır.

İncelenen bu kaynaklardan alınan bilgiler tasnif edilerek ilgili bölümlerde kullanılmıştır. Çalışmayı besleyen kaynakları göstermek ve konu hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler için dipnot kullanılmıştır.

D. Genel Bilgiler

Yeni Türk Devleti'nde, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile köklü bir rejim değişikliği olmuştur.¹Anadolu toprakları için Cumhuriyet yeni bir yönetim biçimidir. Cumhuriyet; “*Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir.*”² Bu tanımdan anlaşılacağı üzere millet kendi kendini yönetecektir. Bu yönetme sürecini gerçekleştirmek için önce meclis oluşturulacak sonra da milletin yetkilendireceği kişiler belirlenecektir. Bu belirlenmenin bir süreci ve yöntemi olacaktır. Bu süreci siyasi partiler üstlenecek, yöntem olarak da seçim sistemi uygulanacaktır.

Ülkede yaşanan uzun savaşlar nedeniyle sahip olduğu nitelikli kişilerin önemli bir bölümünü kaybetmiş olan Türk devleti nitelikli insan bulmakta ciddi sıkıntılar yaşamıştır, bu nedenle Osmanlı'dan kalan siyasetçileri de yönetime dahil etmiştir.³Türk Devleti, feshedilen Meclis-i Mebusanı ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'ni, açmış olduğu Büyük Millet Meclisi'nde yetkili kılmıştır. Bu durum yeni devletin meşruiyet kaynağı olmuştur.⁴1923 yılında yapılan seçimler, I.Meşrutiyet döneminde çıkarılmış olan “İntihab-ı Mebusan” kanununda yapılan bazı değişikliklerle bu kanununa göre yapılmıştır. İki dereceli ve mutlak çoğunluk seçim yöntemi uygulanmıştır.⁵ Bu seçimlerden sonra siyasal partileşme süreci başlamıştır. Bu dönemin temel özelliği, daha önceki dönemlerden farklı olarak Ulusal Egemenlik kavramını esas almasıdır.⁶

Mustafa Kemal Atatürk, 8 Nisan 1923 tarihinde yayınladığı bildiriyle, TBMM'deki milletvekili çoğunluğunu, ülkenin önünü açmak için toplamak ve ülkeyi milli egemenlik düsturu içinde siyasal yapıya kavuşturmak için Halk Fırkası'nın

¹ ZÜRCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Sonar Gönen, İstanbul, İletişim Yay., 7.B., 2010, s.243

² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5caf06c0346d77.35868508 11.04.2019

³ BİÇİCİ, “Mehmet, Gaziantep Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri(1923-1950)”, *ASIA MINOR STUDIES* Cilt: 3 Sayı: 5, Ocak 2015, s31

⁴ KONGAR Emre, *21.Yüzyılda Türkiye-2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi 38. B. , Eylül 2006, s.90

⁵ GÜNAL, Erdoğan, *Türkiye'de Seçim Sistemlerinin Siyasal Kurumlar Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005 s.87-88

⁶ ALPASLAN, Erhan, *1923–1950 Dönemi Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maraş Milletvekilleri Ve Siyasi Faaliyetleri*,(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2013, s.63

kurulacağını, bununda TBMM’de bulunan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu’nun Halk Fırkası’na dönüştürülerek yapılacağını söylemiştir⁷

Cumhuriyet Halk Fırkası bizzat Mustafa Kemal Atatürk’ün isteği ve talimatı ile 9 Eylül 1923 tarihinde kurulmuştur. Cumhuriyet Halk Fırkası Milli Mücadeleyi yapan ve kazanan “ Anadolu ve Rümeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti”nin siyasi partiye dönüşmüş halidir. 1935 yılında adı “Cumhuriyet Halk Partisi” olarak değiştirilmiştir ve çok partili döneme geçilen 1946 yılına kadar kesintisiz tek parti olmuştur.⁸

20 Nisan 1924 tarihinde mecliste kabul edilen anayasa ile çok partili sisteme geçiş olanağı oluşmuştur. 17 Kasım 1924’de Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası(TCF) kurulmuştur. Gericici ayaklanma olan Şeyh Sait ayaklanması sebebiyle çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu ile kapatılmıştır.⁹1930 yılına gelindiğinde, Mustafa Kemal’in, çok partili hayata geçilmesi isteği ve telkini ile Fethi (Okyar) Bey “Serbest Cumhuriyet Fırkası”nı 12 Ağustos 1930 tarihinde kurmuştur. Mustafa Kemal Atatürk bir kısım CHF’li vekilin ve kız kardeşi Makbule Hanımın da yeni kurulan partiye geçmelerini istemiştir. Demokrasinin ülkemizde gelişmesi maksadıyla kurulan bu yeni parti ile CHF arasında tarafsız kalacağını da belirtmiştir. Fakat SCF, kısa bir zaman içinde özellikle gericilerin ilgi odağı konumuna gelmiştir. Fethi bey daha önce ki tecrübelerine dayanarak gericici bir yuvalanmaya gidilebileceği düşüncesi ile üç ay gibi bir zamanda fırkayı kapatma kararı almış ve 17 Kasım 1930 tarihinde kapatmıştır.¹⁰ Mustafa Kemal (Atatürk) demokratik bir sistemin gelişmesi için istediği çok partili sisteme geçmek için başka bir teşebbüste bulunmamıştır. 1945 yılına gelene kadar Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi partisi tek başına Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur.

19 Mayıs 1945’te İsmet İnönü’nün “*Büyük Millet Meclisin kudreti elinde olan millet idaresi demokrasi yolunda ki gelişmesine devam edecektir*” beyanıyla çok partili sisteme gidiş hızlandı¹¹ Nuri Demirağ tarafından 18 Temmuz 1945 tarihinde Milli Kalkınma Partisi (MKP)kurulmuştur.¹²

⁷ BİÇİCİ, Mehmet, *Gaziantep Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2014, s.21

⁸TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, Ankara, TÜİK Matbaası, 2012, s.X

⁹KOÇAK, Cemil v.d, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi, s.98

¹⁰AKŞİN, Sina, *Ana Çizgileriyle Türkiye’nin Yakın Tarihi*, Yenigün Haber Ajansı Basın Yay. A.Ş, II. C., 1997, s.71,73

¹¹DEMİREL, Ahmet, *Tek Partinin İktidarı Türkiye’de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, İstanbul, İletişim Yay., 2.B., 2014, s.308

¹² TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.XII

Bu esnada DP'nin kurulmasına sebep olacak süreçte başlamıştı. CHP'nin Toprak reformu yasasına muhalefet etmeleri ve 7 Haziran 1945 yılında "Dörtlülük Takrir" adıyla anılan önergeyi vermeleriyle Celâl Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan parti içinde muhalefet konumuna geldiler. Dörtlülük Takririn kabul edilmemesi ve bunun üzerine Adnan Menderes ve Fuat Köprülü önergelerinde talep ettikleri isteklerinin Tan ve Vatan adlı gazetelerde köşe yazarlığı yaparak tekrar ettiler. CHP parti divanı Tüzüğü'nün 147, 148 ve 149'uncu maddelerine istinaden Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'ü ihraç etmiştir.¹³

CHP'nin almış olduğu bu kararı kabul etmeyen Celal Bayar'da milletvekilliği görevinden istifa etmiştir. Daha sonra da Refik Koraltan'ı CHP ihraç etmiştir. Dörtlülük Takririni imzalayan ve partisinden ihraç edilen vekiller 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Partiyi (DP) kurdular.¹⁴

Muhalefet partileri kurulmuştu, fakat yasalar muhalefetin serbest hareketi için yetersizdi. Bunun için yasal düzenlemelere gidildi. Belediyeler yasasının seçimle ilgili maddeleri, Vilayetler İdaresi yasası ve Seçim yasalarında değişiklikler yapıldı. Yapılan değişiklikle iki dereceli intihab uygulaması yerine, tek dereceli kapalı zarfla seçim uygulaması getirildi.¹⁵

1947 yapılacak olan genel seçimi CHP bir sene önceye aldı. 21 Temmuz 1946'da yapılan seçimde yargı denetimi yoktu. Oy'lar açık kullanılıyor, sayımı gizli yapıyordu "Açık oy gizli tasnif". Seçimde çoğunluk sistemi uygulanıyordu. Seçim çevresi olan yerde, bir parti bir oy fazla aldığında o yerin bütün milletvekillerini o parti alıyordu.¹⁶

Seçime 3 siyasi parti katılmıştır CHP, DP ve MKP'dir. Meclise CHP 397, DP 61, Bağımsız 7 vekille girebilmiştir.¹⁷

Demokrat parti içerisinde ki sert mizaçlı milletvekilleri muhalefetin daha sert yapılmasını istemekteydiler. Parti idari mekanizmasını pasif, yumuşak olmakla itham etmekteydiler. Bu nedenle gerginlik oluştu ve bazı milletvekillerinin ve vatandaşın parti üyelikleri iptal edildi. Bu hamle ile iyice artan gerginlik sonucu bir kısım milletvekili kendilerine mecliste "Müstakil Demokratlar Grubu" adı altında yeni bir grup kurdular. Daha sonra Fevzi Çakmak, Hikmet Bayur, Kenan Öner, Osman

¹³BCA, Fon Kodu: 490-1-0-0, Yer No: 5-27-17, 22.09.1945

¹⁴ DEMİREL, *Tek Partinin İktidarı...*, s.309-310

¹⁵ AYDEMİR, *Şevket Süreyya, İkinci Adam 1938-1950 İkinci Cilt*, Remzi Kitapevi 11.Özel Basım, Mart 2011, s.446

¹⁶AKŞİN, *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, II., s.117

¹⁷ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.8

Bölükbaşı'nın da aralarında olduğu bir grup milletvekili 20 Temmuz 1948 tarihinde Millet Partisini (MP) kurdular.¹⁸ 1949 yılında Demokrat Parti Kongresinde Müstakil Demokratlar Grubundaki milletvekilleri partiden ihraç edildi. İhraç edilen milletvekilleri Millet Partisine katıldılar.¹⁹

1950 yılına gelindiğinde seçim kanununun değişmesi için DP'nin mücadelesi sonuç vermiş ve 16 Şubat 1950'de yeni seçim yarası kabul edilmiştir. Yasada, seçimler tek dereceli olacak, genel ve eşit oy kullanılarak yapılacak, adli denetime açık olacak, oy verme gizli, oy sayımı açık yapılacaktır, partiler sandık kurullarına temsilci koyabileceklerdir. Liste usulü çoğunluk sistemiyle seçimlere gidilmiştir.²⁰

14 Mayıs 1950'de yapılan seçimlerde kayıtlı seçmen sayısı 8.905.743'tür. Oy kullanan seçmen sayısı 7.953.085'tir. Seçime katılım oranı %89,3'tür. Meclise seçilecek toplam vekil sayısı 487'dir. Seçimlere üç siyasi parti katılmıştır. CHP 3.148.626 oy ile %39,6 oranındadır, 69 vekil çıkarabilmiştir. DP 4.391.694 oy almış %55,2 oranındadır, 416 vekil çıkarmıştır. MP 368,567 oy ile %4,6 oranındadır, 1 vekil çıkarmıştır. Ayrıca 44.537 oy ile %0,6 oranı olan bağımsız 1 vekilde girmiştir.²¹ DP'nin tek başına iktidar dönemi başlamıştır.

1954 yılı seçimlerine 5 siyasi parti katılmıştır. Bunlar CHP, CMP, DP, İP ve KP'dir

Bunlardan (Demokrat)İşçi Partisi İP 1950 yılında İstanbul'da Av. Dr. Orhan Asal, Üzeyir Kuran, Nizamettin Yalçinyuva, Rıza Durak, Yusuf Arslan, Mehmet Dizman tarafından kurulmuştur.²²

Köylü Partisi (KP) ise 1952 yılında Ankara'da kuruldu. Kurucuları Ord. Prof. Ethem Menemencioglu, Prof. Remzi Oğuz Arık, Tahsin Demiral, Hakkı Kamil Beşe, Dr. Süreyya Endik, Yusuf Ziya Eker, Asım Günc, Asaf İlbay, Cemil Kantemir'dir.²³

Millet Partisi 8 Temmuz 1953 tarihinde Atatürk devrimlerine karşı oldukları suçlamasıyla kapatılmıştır.²⁴ Millet Partisinin kapatılmasından sonra partililer yeni bir parti kurma düşüncesinde oldular. 10 Şubat 1954 tarihinde Cumhuriyetçi Millet

¹⁸ AKŞİN, *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, II., s.118-119

¹⁹ KARPAT, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul, Timaş Yayınları, Kasım 2013, s.507

²⁰ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.XII

²¹ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.25

²² https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html, 12.04.2019

²³ https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html, 12.04.2019

²⁴ AKŞİN, *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, II., s.125

Partisi (CMP) adında yeni bir siyasal parti kurdular.²⁵ Partinin genel başkanlığına kurucularından olan Ahmet Tahtakılıç seçilmiştir.²⁶

2 Mayıs 1954'te yapılan seçimlerde kayıtlı seçmen sayısı 10.262.063'tür. Oy kullanan seçmen sayısı 9.095.617'dir. Seçime katılım oranı %88,6'dır. Meclise seçilecek toplam vekil sayısı 541'dir. Seçimlere beş siyasal parti katılmıştır. DP 5.313.659 oy ile %58,4 oranındadır. Çıkardığı vekil sayısı 503'tür. CHP 3.193.471 oy ile %35,1 oranındadır. Çıkardığı vekil sayısı 31'dir. CMP 480.249 oy ile %5,3 oranındadır. Çıkardığı vekil 5'tir. KP 50.935 oy ile %0,6 oranındadır. Vekil çıkaramamıştır. İP 910 oy ile %0,0 oranındadır. Vekil çıkaramamıştır. Bağımsız adaylar 56.393 oy ile %0,6 oranındadır. Çıkan vekil 2'dir. Bu sonuçlara bakıldığında zaman DP iktidarına halkın desteğinin arttığını görüyoruz. Bu sonuçlarla Adnan Menderes gücün büyümesine kapıldı, halktan aldığı destekle siyasetinin kusursuz olduğunu düşünmesine yol açtı. Ahmet Emin Yalman'a

“Seçimler yurttaşlarımızın ne kadarının izlediğimiz yolu benimsediğini göstermiştir. Şimdiye kadar bu konuda siz gazetecilere danışıyordum. Ama halkın gösterdiği bu büyük güven artık bu türden danışmalara gerek kalmadığını ortaya koyuyor.”²⁷

27 Ekim 1957 seçimlerine 5 siyasal parti katılmıştır. DP, CHP, CMP, Hürriyet Partisi(HP), Vatan Partisi(VP)'dir. Vatan Partisi 1954 yılında Hikmet Kıvılcımlı öncülüğünde kurulmuştur, komünist misyona sahiptir.²⁸

Bir diğer yeni kurulan ve ilk defa bu seçime katılacak olan Hürriyet Partisidir. Demokrat Parti 4. Büyük Kongresi'nin (15-18 Ekim 1955) başlamasına saatler kala, dokuz milletvekilini partiden ihraç eder. Bunun üzerine dokuz milletvekili kongreye katılmaz ve kongreyi protesto eder. Protestocu dokuz milletvekili de, kongrenin son gününde partiye istifalarını verirler. Bu vekillere 19'lar denmiştir. 19'lar, Ankara'da bir basın toplantısı düzenlemişlerdir, bu basın toplantısında kamuoyuna “Hürriyet Partisi” isimli partinin kurulacağını resmen ilan etmişler ve 19 Aralık 1955 tarihinde Hürriyet Partisi'ni (HP) kurmuşlardır.²⁹ Parti üyeleri ekseriyetle DP'den çok

²⁵ ÖZKÜÇÜK, Adem, *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012 s.95

²⁶ ÇİÇEK, Muhammet, *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Türk Siyasi Hayatındaki Yeri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2014 s.23

²⁷ AHMAD, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Çev. Yavuz Alagon, Sarmal Yayınevi Tr 1. Baskı, 1995, s.160

²⁸ [http://www.wikiwand.com/tr/Vatan_Partisi_\(1954\)#/overview](http://www.wikiwand.com/tr/Vatan_Partisi_(1954)#/overview), 12.04.2019

²⁹ ÇAKMAK, Diren, “Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958)”, *Gazi Akademik Bakış*, C.2, S.3, Kış 2008, s.153-154

memnun olmayanlardan oluşmaktaydı. HP'liler bir dönemler DP'nin en güçlü olduğu bölge olan Ege bölgesinde parti yapılanmalarını oluşturmaya başlamışlardır.³⁰ Hürriyet Partisi girdiği 1957 yılı seçimlerinde çok da başarılı olamamıştır. Parti kurumsal yapılanmasını ülke geneline yayamadığı için böyle başarısız sonuç almıştır.³¹

27Ekim 1957'de yapılan seçimlerde kayıtlı seçmen sayısı 12.078.623'tür. Oy kullanan seçmen sayısı 9.250.949'dur. Seçime katılım oranı %76,6'dır. Meclise seçilecek toplam vekil sayısı 610'dur. Seçimlere beş siyasi parti katılmıştır. DP 4.497.811 oy ile %48,6 oranındadır. Çıkardığı vekil sayısı 424'tür. CHP 3.825.267 oy ile %41,4 oranındadır. Çıkardığı vekil sayısı 178'dir. CMP 604.087 ile %6,5 oranındadır. Çıkardığı vekil 4'dür. HP 321.471 oy ile %3,5 oranındadır. Çıkardığı vekil sayısı 4'dür. VP 463 oy ile %0,0 oranındadır. Vekil çıkaramamıştır. Bağımsız adaylar 1850 oy ile %0,0 oranındadır.

DP'nin oylarının düşmesine rağmen seçim sisteminden kaynaklı meclisin en büyük partisi olmuştur ve hükümeti tek başına kurmuştur. Çok partili sistemde 1946-1960 yılları arasındaki seçimlerde "Listeli Basit Çoğunluk Sistemi" uygulanmıştır. Partilerin aldığı oy ile mecliste temsilileri arasında ciddi farklar oluşmuştur.³² DP seçim sisteminden yararlanırken, diğer partilerin zararına olmuştur. Bu sonuçların yönetim istikrarına katkısı olmuştur ama seçim sisteminden adil bir temsil gerçekleşmemiştir.³³

1957 yılında DP'nin oy kayıpları ve muhalefetin oy artırması, 1954 yılından beri sert bir tutum içine girmiş olan DP iktidarının sertliğini artırmıştır. Seçim sisteminden dolayı olması gerekenden fazla temsil yetkisi alması muhalefeti sindirebileceğini düşündürmeye başlamıştır. Meclis iç tüzüğünde yapılan değişiklikle vekillerin dokunulmazlıkların kaldırılması kolaylaştırılmış, verilecek cezalar artırılmıştır. Siyasette de saflar belirginleşmeye başlamıştır. Ekim 1958'de Köylü Partisi CMP'ye katılmıştır, Kasım ayında da Hürriyet partisi CHP'ye katılmıştır. Böylece muhalefet güç birliği yapmıştır. DP bu oluşuma Vatan Cephesi'ni kurarak cevap vermiştir.³⁴

³⁰ KARPAT, *Demokrasi Tarihi*, s.511

³¹ KARPAT, *Demokrasi Tarihi*, s.512

³² GÜNAL, *Türkiye'de Seçim...*, s.103

³³ ERKMEN, Ayşe, "Türkiye'de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Vol:XVII No:III, 2018, s.1229

³⁴ KOÇAK, vd., *Türkiye Tarihi...*, s.185

1960 yılı Şubat ayında CHP bazı bakanların yolsuzluk yaptığını söyleyerek meclis soruşturması istemiştir, istekleri reddedilmiştir. Bu olayda mecliste sert tartışmalar yaşanmış hatta kavga çıkmıştır. Akabinde İnönü'nün Kayseri gezisi hükümet tarafından valilik marifetiyle engellenmek istenmiştir. Bu olay gerginliği biraz daha artırmıştır. İktidar mecliste “Tahkikat Komisyonu” kurmuştur, buna şiddetle karşı çıkan İnönü 12 oturum ceza almıştır. Bu olay üniversiteleri karıştırmıştır. Gazeteler ve dergiler kapatılmıştır Tahkikat komisyonunun bu çalışmaları anti demokratik kabul edilmiştir. Harp okulu öğrencileri ve bir kısım subay cumhurbaşkanlığı köşküne yürümüşlerdir, bütün bunlara rağmen hükümetin geri adım atmaması 27 Mayıs askeri darbesine zemin olmuştur.³⁵

27 Mayıs sabaha karşı saat 05.25'te Albay Alparslan Türkeş ihtilal tebliğini radyodan okumuştur.” *Bugün, demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadı ile Türk Silahlı Kuvvetleri memleketin idaresini ele almışlardır...*” Bu tebliğ radyoda defalarca tekrarlanmıştır.³⁶ Meclis dağıtılmış siyasi partilerin faaliyetleri durdurulmuştur. Uluslararası anlaşmalara NATO'ya CENTO'ya bağlı kalınacağı ilan edilmiş, seçimlerin en kısa zamanda yapılacağı bildirilmiştir.³⁷

İhtilalden sonra 3 asker 14 sivilden oluşacak bir hükümet kurulacak yeni bir anayasa yapılacaktı. Milli Birlik Komitesi(MBK) Cemal Gürsel'i hükümetin başına getirdi³⁸. Anayasa yapması için DP haricinde ki siyasi partilerden, üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından oluşan 272 kişi ve MBK üyesi 24 kişiden müteşekkil Kurucu Meclis 6 Ocak 1961'de çalışmalara başladı. Anayasa taslağı hazırlandı ve 27 Mayıs 1961'de Kurucu meclis kabul etti. Yeni Anayasa 9Temmuz'da halkoyuna sunuldu %60,4 oy oranıyla kabul edildi.³⁹4 Eylül 1961'de Kurucu Meclis lağvedildi. 15 Ekim 1961 tarihinde genel seçimler yapıldı.⁴⁰

³⁵WEİKER, Walter F., “1960-1961 Türk İhtilali”, Der., Sabiha Bozbağlı , *İhtilaller ve Darbeler Tarihi*,İstanbul, Yirminci Yüz Yıl Yay., 2.Cilt, 1966, ss.418-423

³⁶AYDEMİR, Şevket Süreyya, *İkinci Adam 1950-1964*,İstanbul, Üçüncü ve Son Cilt, Remzi Kitabevi, 5.Baskı, 1993, ss.439-441

³⁷AYDEMİR Şevket Süreyya, *İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali*, Remzi Kitabevi 7.Basım, 2000, s.329

³⁸BCA, Fon Kodu:30-1-0-0,Yer No:54-329-2, 05.01.1961

³⁹KUNT, Mehmet Emin, *Aydınlıktan Karanlığa Türkiye Cumhuriyeti*, Pupa Yay. 1.B., Mayıs 2011, s.114-115

⁴⁰ AYDEMİR,*İhtilalin Mantığı...*, s.408

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE 1961, 1965, 1969 YILLARI MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ VEİÇEL'E YANSIMALARI

1.1. 1961 YILI GENEL SEÇİMLERİ

15 Ekim 1961 yılı genel seçimleri, Kurucu Meclisin kabul ettiği kanunlara uygun olarak yapılmıştır. Kabul edilen 298 sayılı kanun “Seçimlerin Temel Hükümleri Seçmen Kütükleri hakkındadır. Bir diğer kabul edilen 304 sayılı “Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçim Kanunu”dur. 306 sayılı kanun ise “Milletvekili Seçim Kanunu”dur.⁴¹ Bu kanunlarla amaçlanan seçme ve seçilme yaşı, seçmen çevresi, oy kullanma ve oy sayımı gibi konulara açıklık getirmektir. Bu yasanın önemli olan kısmı ilk defa ”nisbi temsil” uygulamasının bu seçimlerde kullanılmasıdır.⁴² Yeni yapılmış olan Anayasa’ya göre Türkiye Büyük Millet Meclisi artık Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu olarak iki meclisten oluşmaktadır.⁴³Millet Meclisini nisbi temsil seçim sistemi uygulanarak dört yıllığına seçilen 450 milletvekilinden oluşturmaktadır. Senato’yu ise 150 senatör oluşturmaktadır. Senato seçimlerinde 306 sayılı yasa gereği listeli basit çoğunluk sistemi uygulanmıştır.⁴⁴

1961 yılı genel seçimlerine dört siyasi parti girmiştir. Bunlardan ikisi eski olan Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisidir(CKMP). Diğer iki parti kapatılan Demokrat Partinin oluşturduğu boşluğu dolduran ve onların seçmen kitlesine hitap eden Adalet Partisi(AP) ve Yeni Türkiye Partisi’dir(YTP). Bu iki parti kendilerini DP’nin mirasçısı olarak görmektedir. Fakat askeri yönetim tarafından kapatılmamak ve onlara güven telkin etmek için Emekli genelkurmay

⁴¹ TBMM, *Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar*, Ankara, TBMM Basımevi, 1982, s.99-101

⁴²SEZEN, Saim, *Seçim ve Demokrasi*, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1.B., 1994,s.250

⁴³ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.XII

⁴⁴ GÜNAL, *Türkiye’de Seçim...*, s.105

Başkanı Ragıp Gümüşpala AP'nin başına getirilmiştir. AP'nin parti programı kapatılan DP'nin programıyla benzerlikler göstermektedir.⁴⁵

YTP ise genel başkanlığa Ekrem Alican'ı getirmiştir. Ekrem Alican 27 Mayıs'tan sonra bakanlık yaptığı için tepki çekmeyeceği düşünülmüştür. Parti programı AP'den çok farklı olmadığı görülmektedir.⁴⁶

1961 yılı seçimlerinde uygulanan çevre barajlı nisbi temsil sistemine göre seçim kanununda belirtilen barajı aşabilen siyasi partilerin ve bağımsız adayların seçim çevrelerinden aldıkları geçerli oy, önce birle bölünür daha sonra iki ile bölünür ve böylece o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısı bulunana kadar bu işlem devam eder. Çıkan sonuçlar partili veya bağımsız aday olduğuna bakılmaksızın büyükten küçüğe doğru sıralanır. Büyüklük sırasına göre, seçim çevresinin çıkaracağı milletvekilleri, siyasi partilere ve bağımsız adaylara dağıtılır.⁴⁷

Ülkemizde 1961 yılında kayıtlı seçmen sayısı 12.925.395'tir. Oy kullanan seçmen 10.552.716'dır. Bu oylardan geçerli olanları 10.138.035'tir. Seçime katılım yüzdesi %81,4'tür.

Tablo 1.1. 1961 Yılı Genel Seçim Sonuçları⁴⁸

Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
CHP	3.724.752	%36,7	173
AP	3.527.435	%34,7	158
CMKP	1.415.390	%14	54
YTP	1.391.934	%13,7	65
BAĞIMSIZLAR	81.732	%0,8	0

Alınan oylara bakıldığı zaman Cumhuriyet Halk Partisinin %36,7 oy aldığını görüyoruz. CHP 1957 seçimlerinde aldığı oy 3.825.267 sayısı ile %41,4'e tekabül etmekte. CHP'nin aldığı oy da düşüş olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yeni kurulmuş olan Adalet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi DP'nin tabanına en yakın olan partiler olarak onlarda sırasıyla %34,7 ve %13,7 ile toplamda %48,5 oranında oy almışlardır. Bu sonuçlar Demokrat parti'nin kapatılması ve Adnan Menderes'in

⁴⁵ ZÜRCHER, *Modernleşen Türkiye'nin...*, s.358

⁴⁶ ŞAHİN, Meltem, "27 Mayıs Darbesi'nin Meşruiyetini Sağlamaya Çalışan Öncü Gazetesinin YTP ve TİP Çizgisindeki Değişimi", *Erciyes İletişim Dergisi*, C.6, S.1, Ocak 2019, s.750

⁴⁷ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.XVI

⁴⁸ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.25

asılmasına halkın tepkisi olmuştur. Adnan Menderes mezarda dahi gücünü korumaktadır.⁴⁹

Seçime katılmış olan bütün partiler meclise girebilmişlerdir. Bu sonuçlara göre hiçbir parti tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edememiştir. Türkiye artık koalisyonlar dönemiyle tanışmıştır.

1.2.1961 YILI GENEL SEÇİMLERİNİN İÇEL'E YANSIMALARI

15 Ekim 1961 yılı seçimlerinin İçel'e yansımaları, yerel gazeteler de çıkmış olan haberler ve mülakatlar, bildiriler v.b bilgiler ışığında aktarılacaktır. Bu gazeteler Hürses Gazetesi ve Yenimersin Gazetesi'dir. Kaynak gazetelerden Hürses Gazetesi'nin AP taraftarı olduğunu yazdığı haber metinleri ile hissettirmektedir.

Yeni Türkiye Partisi Genel Başkanı Mersin'e gelmiştir. Genel Başkan Ekrem Alican Yapmış olduğu basın toplantısında gazetecilerin sorularını yanıtladı. Sayın Alican'nın neşesi yerinde ve rahat tavırları dikkat çekti. Mülakatında YTP'nin vatandaşa güven telkin ettiğini ve bundan dolayı ülkenin ikinci önemli siyasi partisi konumuna geldiğini söyledi. Devamında seyahatinin teşkilatları gezip vatandaşın isteklerini öğrenmek olduğunu belirtti. Ekrem Alican'a CHP baskısı ile ilgili sorulan soruya verdiği cevap şöyledir. *"CHP'liler kendilerini iktidara gelmiş farzediyorlar. Sonra tereddüde düşüp iktidar elimizden gidiyor diye ihbar mekanizmasını işletmeye başlatarak vatandaşları ürkütmeye ve yeni siyasi teşekküllere iftira kampanyası açtılar. Şimdi bu devreler geçti. Bilhassa Anayasa oylamasından sonra CHP'ler acaba yüzde kırkı bulurmuyuz diye düşünmeye başladılar."* Alican basın toplantısının akabinde Hatay'a gitmek üzere yola çıkmıştır.⁵⁰

Şehirde ki siyasi parti teşkilatları son hızla seçimler hazırlanmaktadırlar. Bunlardan biri olan CKMP İçel İl İdare Heyetinde görev taksimi yapmıştır. Pazar günü Güneş sinemasında yapılan kongreden sonra görev taksimi şöyle gerçekleşmiştir. Başkan Vasfi Orgun, başkan vekili Galip Çaka, sekreter üye Rıfat Benli, Muhasip Ziya Özcan olmuştur.⁵¹

İl'in sevimli savcısı olarak takdim edilen mazhar Arıkan savcılık görevinden istifa etmiş ve AP milletvekili adayı olmak için başvurmuştur.⁵²

⁴⁹AHMAD, *Modern Türkiye'nin...*, s.192

⁵⁰ Yenimersin Gazetesi, 13 Temmuz 1961, s.1-2

⁵¹ Yenimersin Gazetesi, 3 Ağustos 1961, s.1

⁵² Yenimersin Gazetesi, 8 Eylül 1961, s.1

Partilerin aday yoklama seçimleri yapılmış, İçel milletvekili ve senatör adayları netleşmiştir. Adaylar şunlardır

Tablo 1.2. İçel Milletvekili Adayları⁵³

AP	CKMP	CHP
Mazhar Arıkan	Müfide İlhan	Yahya Dermancı
Celal Kılıç	Galip Çaka	MehmetAli Arslan
Burhan Bozdoğan	Sabahat Kurtoğlu	Sadık Kutlay
Veli Niyazi	Mustafa Avcı	Ali Eyüpoğlu
Ekrem İnal	Rıfat Benli	Ramazan Ünsal
Emin Çakıroğlu	İbrahim Demirsoy	İsmail Çataloğlu
(Merkez Kontenjanı)	Hasan Gökçe	İlhan Mavioğlu

Yurt genelinde 24 şehirde seçime girmeyen YTP İçel’de de seçimlere girmeyecektir. Genel İdare Kurulundan alınan bilgiye göre parti teşkilatlarının zayıf olduğu illerde seçime girmeme kararı alınmıştır.⁵⁴ AP’li vekil adayları vatandaşla buluşmak ve miting yapmak için Mut ve Gülnar ilçesine kalabalık bir heyetle gitmişlerdir.⁵⁵

AP genel Başkanı Ragıp Gümüşpala İçel’de miting yapmıştır. On binlerce vatandaş Gümüşpala’ya sevgi gösterilerinde bulunmuştur. Gazetelerde 946 Ruhü Chp’ye karşı tekrar şahlandı diye coşkulu manşetlerle bu durum anlatılmıştır.⁵⁶ Atatürk meydanına gelen Gümüşpala’yı kalabalık omuzlarına almışlar ve sevgi gösterilerinde bulunmuşlardır. Konuşmasına başlarken miting meydanındaki vatandaşa gösterdikleri ilgi ve sevgileri için teşekkür etmiştir. Daha sonra bazı gazetelerden bölümler okuyarak kendilerine atılan iftirallardan bahsetmiştir. Cebinden çıkardığı bir fotoğrafı göstererek İnönü’nün elini öpen kişinin kendisinin olmadığını bu fotoğrafın sahte olduğunu bütün gazetelere de bu konuyu açıklattığını söylemiştir. Diğer partilerin nasıl kara propaganda yaptıklarından bahsetmiştir. Osman Bölükbaşını eleştirmiş ve gençliğinde attığını vuran birisi olduğunu şimdi ise hep boşa attığını mecazi olarak bahsetmiştir. Akabinde şöyle devam etmiştir, *”sizlere düşük, kuyruk diyen insanlar şimdi sizleri badem şekeri gibi yalamaya çalışıyorlar”* sözü vatandaşın çok fazla alkış almıştır. İl Kadın Kollarının verdiği çiçek ile miting

⁵³ Yenimersin Gazetesi, 16 Eylül 1961, s.1

⁵⁴ Hürses Gazetesi, 3 Ekim 1961, s.1

⁵⁵ Hürses Gazetesi, 6 Ekim 1961, s.1

⁵⁶ Hürses Gazetesi, 9 Ekim 1961, s.1

sona ermiştir.⁵⁷ Yapılan mitingin ardından İl genelinde CHP'den ve CKMP' den istifalar olmuştur. Mitingdeki coşkuyu gören vatandaş Erdemli, Tarsus ilçelerinden ve Mersin'den AP'ye katılmak için müracaatta bulunmuşlardır.⁵⁸

Mersin Camiişerif mahallesinde camii kapısına asılan CHP afişinden vatandaşın rahatsız olduğu ve kaldırıldığı bildirilmektedir.⁵⁹ AP Tarsus'ta bir miting ayarlanmış ve bu mitinge giderken 100 araçlık bir konvoy oluşmuştur. Daha sonra köylere toplantı yapmak üzere hareket edilmiştir. Diğer bir haberde ise şehrin önde gelenlerinden Şakir Ağa'nın CHP'ye katıldığı haberlerinin asılsız olduğu ve Şakir Ağa “ *Bir partiye girmek nasip olursa bu asla ve kata CHP olmayacaktır*” sözüne yer verilmiştir.⁶⁰ CHP ve CKMP'den yapılan toplu istifalar olmuştur. Mersinde 300, Tarsus'ta 1011, Silifke'de 621, Gülnar mut ve Anamur'da 3718 kişi Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden istifa ederek Adalet Partisi'ne girmişlerdir. Ayrıca Silifke ilçesinde yapılan mitinge çevre ilçelerden de çok sayıda katılım olmuş ve mitingde kalabalık halk “*CHP'ye iktidar yok*” diye slogan atmışlardır.⁶¹

15 Ekim 1961 seçimlerinde kentimizde 199.824 seçmen vardır. Kullanılan oy sayısı 169.285, geçerli oy sayısı 161.196 olmuştur. Katılım oranı %84,7'dir. İl'in çıkaracağı vekil sayısı 7'dir.

Tablo 1.3. 1961 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları⁶²

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy oranı	Milletvekili Sayısı
AP	90.903	%55,5	4
CHP	67.483	%41,2	3
CKMP	5457	%3,3	0

YTP İçel'de seçimlere katılmadığı için tabloda yer verilmemiştir. Tabloya bakıldığı zaman AP Türkiye ortalaması olan %36,7'nin çok üzerinde bir yüzdelik oy almıştır. CHP'de Türkiye ortalaması olan kendi oy oranını %36,7'yi aşmıştır. CKMP ise burada ciddi bir oy kaybına uğramıştır. AP ve CHP'nin oylarının artmasında YTP'nin İçel'de seçimlere katılmamasının da etkisi olmuştur. Aynı zamanda İçel

⁵⁷ Yenimersin Gazetesi, 9 Ekim 1961, s.1

⁵⁸ Hürses Gazetesi, 10 Ekim 1961, s.1

⁵⁹ Hürses Gazetesi, 11 Ekim 1961, s.1

⁶⁰ Hürses Gazetesi, 12 Ekim 1961, s.1

⁶¹ Hürses Gazetesi, 14 Ekim 1961, s.1

⁶² TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.58

seçmeni de AP'ye yüksek destek vererek askeri vesayete tepkisini göstermiştir. İçel'den çıkan milletvekili isimleri ve partilerini gösterir liste aşağıdadır.

Tablo 1.4. 1961 Yılı Seçimi İçel Milletvekili Listesi⁶³

MİLLETVEKİLİ ADI	PARTİSİ
Burhan Bozdoğan	AP
Celal Kılıç	AP
İhsan Önal	AP
Mazhar Arıkan	AP
Mehmet Ali Arslan	CHP
Sadık Kutlay	CHP
Yahya Dermancı	CHP

1.3. 1965 YILI GENEL SEÇİMLERİ

1965 yılı seçimlerinden önce Siyasal Partiler Kanunu ve Yeni Seçim kanunu meclisten geçerek yasalaşmıştır. Yapılan seçimlerde tekrar nisbi seçim sistemi uygulanmıştır. Yöntem olarak “Seçim Sayısı” yöntemi benimsenmiştir. Seçim çevrelerindeki artık oylara da “Milli Bakiye” sistemi uygulanmıştır.⁶⁴ Bu sistem az oy alan siyasi partilerin de mecliste temsil edilebilmelerini sağlamıştır. Bir diğer değişiklikte Siyasal Partiler Yasasınının 29. Maddesinde TBMM'ye seçilmesi için gösterilecek adayların kendi partilerinin seçmenleri tarafından ön seçimle seçilmeleri şartıdır.⁶⁵

1965 yılı seçimlerine giren parti sayısı 6'dır. Seçmenlerin seçime ilgileri düşük olmuştur, 1950 yılından bu yana gerçekleşen en düşük katılım oranı olan %71,3 düzeyinde katılım olmuştur.⁶⁶

1965 seçimlerine giderken kendisine yeni bir kimlik arayan CHP kendisini “Ortanın solu” olarak konumlandırmıştır.⁶⁷ CHP seçim bildirgesinde de “10 Ekim 1965 günü yapılacak Milletvekili genel seçimlerine C.H.P. aklın üstünlüğüne, sağduyunun gücüne, Hür insanın Onur ve Kişiliğine ve Türk Milletinin yüksek niteliklerine inanmanın verdiği güven içinde girmektedir” demektedir.⁶⁸

⁶³TMBB Albümü, Ankara, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, 2.Cilt Gökçe Ofset Matbaacılık, Nisan 2010, s.797

⁶⁴BURAN, Hasan, *Seçim Sistemleri ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Önerisi*, Siyasal Kitapevi, Ağustos 2005, s.110

⁶⁵ SEZEN, *Seçim ve...*,s.256

⁶⁶ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.25

⁶⁷GEVGİLİ, Ali *Yükseliş ve Düşüş*, İstanbul, Bağlam Yayınları. 1987, s.322

⁶⁸*Cumhuriyet Halk Partisi 1965 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi*, Ankara, Rüzgarlı Matbaa, 1965. s.10

1965 seçimlerine giderken AP genel başkanı Ragıp Gümüşpala vefat etmiştir. Ana muhalefet partisinde lider sorunu ortaya çıkmıştır. Parti içi çekişmelerin içerisinde Süleyman Demirel, ılımlılar tarafından en az tartışmalı aday olduğu için genel başkanlığa seçilmiştir. Bu olayda siyasetin üst kademesinde temizlik yapan Cuntacıların yeni siyasi kişiliklerin önünü açtığını göstermektedir.⁶⁹

CMKP genel başkanı Osman Bölükbaşı parti genel başkanlığından 1962 yılında istifa etmiştir. Bu istifa partide yeni bir süreç başlatmıştır. 30-31 Temmuz 1965 tarihinde yapılan olağanüstü kongrede Alparslan Türkeş CMKP genel başkanı olmuştur. Parti 1965 seçimlerine girdiğinde başında yeni bir genel başkan vardır.⁷⁰ Millet Partisi, 15 Haziran 1962de CKMP'den ayrılan Osman Bölükbaşı ve onu izleyen bir grup milletvekili ve senatörler tarafından kurulmuştur.⁷¹

1961 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) ilk genel seçimlere 1965 yılında girmiştir. Genel başkanı Mehmet Ali Aybar'dır. Türkiye'de ilk olanlardan biride, bu seçime işçi sınıfını temsil ettiğini söyleyen bir partinin katılmasıdır.⁷²

Seçime katılan diğer parti ise YTP'dir

1965 yılı seçimlerine katılan parti sayısı 6'dır. Uygulanan milli bakiye sisteminden dolayı partilerin hepsi meclise girebilmiştir. 1965 yılında kayıtlı seçmen sayısı 13.679.753'tür. Oy kullanan seçmen 9.748.678'dir. Bu oylardan geçerli olanları 9.307.563'tür. Seçime katılım yüzdesi %71,3'tür.

Tablo 1.5. 1965 Yılı Genel Seçim Sonuçları⁷³

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AP	4.921.235	%52,9	240
CHP	2.675.785	%28,7	134
MP	582.704	%6,3	31
YTP	346.514	%3,7	19
TİP	276.101	%3	14
CKMP	208.696	%2,2	11
BAĞIMSIZ	296.528	%3,2	1

⁶⁹ AHMAD, Feroz, "Cumhuriyet Türkiye'sinde Siyaset ve Siyasi Partiler", ED. ,Reşit Kasaba, ÇEV., Zuhâl Bilgin, *Türkiye Tarihi; Modern Dünyada Türkiye 1839-2010*, İstanbul, , Kitap Yayınevi, 4.C., 1. Basım, 2011, s.248

⁷⁰TUTAR, Hilmi, *Türk Siyasetinde Sancılı Yıllar*, İstanbul Bizim Kitaplar Yayınevi 2.B., 2007, s.140

⁷¹SENCER, Muzaffer, *Türkiye'de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri*, İstanbul, Geçiş Yayınları, 1971, s.345

⁷²TÜSTAV, DER. AKBULUT, Erdem, *1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi-Demokrasi Hareketi ve TİP*, Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı 1. Basım, Ekim 2003, s.328

⁷³ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.13

Tabloya bakıldığı zaman 1965 yılında yapılan seçimlerin birinci olan partisi açık ara ile Süleyman Demirel'in başında olduğu Adalet Partisi olmuştur. Yurt genelinde yüksek oy almıştır, özellikle Batı Anadolu ve Marmara bölgesinde oy artışı oransal olarak kendi oranlarının üzerine çıkmıştır. Seçimde CHP'nin oyu düşmüştür. Bunda seçim arifesinde ortanın solunda olduğunu söyleyen CHP eski oylarının bir kısmını kaybetmiş, yerine de yenilerini koyacak fırsatı olmamıştır. MP ünlü siyaset adamı Osman Bölükbaşı'nın etkisiyle Orta Anadolu'da %20'ler civarında oy almıştır, hatta kendi memleketi olan Kırşehir'de % 50'nin üstünde oy almıştır. YTP Doğu Anadolu'da ki beş ilden %50'nin üzerinde oy almıştır. Fakat bu bölgenin dışına çıkamamıştır. TİP ilk defa girdiği genel seçimlerden hiçte azımsanmayacak kadar oy almıştır. CMKP ise bu seçimlerde oy kaybına uğramıştır. Bu kayıpların en büyük sebebi Bölükbaşı'nın MP'sinin seçimlere girmesidir.⁷⁴ AP 1965 yılı genel seçimlerinden aldığı %52,9 oy oranıyla seçimden iktidar olarak çıkmış, hükümeti tek başına kurmuştur.⁷⁵

Tablo 1.6. 1965 Yılı Seçimleri Milli Bakiye Sistemi Uygulaması Ayrıntılı Sonuçları⁷⁶

Partiler	İl Seçim Çevrelerinden Seçilenler	Milli Seçim Çevrelerinden Seçilenler	Toplam
AP	204	36	240
CHP	102	32	134
CKMP	0	11	11
MP	6	25	31
YTP	3	16	19
TİP	1	13	14
BAĞIMSIZ	1	0	1
TOPLAM	317	133	450

1.4. 1965 YILI GENEL SEÇİMLERİNİN İÇEL'E YANSIMALARI

10 Ekim 1965 seçimlerinin İçel'e yansımaları, yerel gazeteler de çıkmış olan haberler ve mülakatlar, bildiriler v.b bilgiler ışığında aktarılacaktır. Bu gazeteler Cenup Postası Gazetesi, Gerçek Gazetesi, Hakimiyet Gazetesi, Son Haber Gazetesi ve Yeni Mersin Gazetesi'dir.

⁷⁴KOÇAK v.d, *Türkiye Tarihi...*, s.217

⁷⁵ AHMAD, *Modern Türkiye'nin...*, s.199

⁷⁶ EZHERLİ, *İhsan Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı(1877-1920)*, Ankara, TBMM Kültür ve Sanat Kurulu Yayınları No:54, Genişletilmiş 2.Baskı, 1998, s.102

Camişerif mahallesi delege seçiminin kalabalık bir halk topluluğu ile birlikte görkemli bir şekilde yapılmıştır. Toplantıya CHP İçel İl Başkanı Ramazan Ünsal, CHP Erdemli İlçe Başkanı Dr. Lütfi Bilgen ve Tarsus'tan gazeteci Celal Kargılı katılmış ve topluluğa hitap etmişlerdir. Konuşmacıların tamamı hükümeti oluşturan koalisyonda ki partilerin aşırı tavırlı taraftarlarını hedef almışlardır. Onların bekledikleri günlerin gelmeyeceğini Asil Türk Milletinin buna müsaade etmeyeceğini söylemişlerdir. Coşkulu bir şekilde toplanan kalabalık sakin bir şekilde dağılmıştır.⁷⁷ CHP'de delege seçim işlemleri durdurulmuştur, çünkü seçim ve aday yoklaması işlerine hız verilecek demişlerdir.⁷⁸

AP İçel teşkilatı aday yoklama seçim hazırlıklarına hız vermiştir. Şehirde seçimin sakin ve olağan şekilde gerçekleşmesi için çeşitli komisyonlar kurulmuştur. Milletvekili yoklamasında 1250 delege oy kullanacaktır. İl İdare Kurulu'ndan edinilen bilgilere göre İçel'in yaklaşık 600'e yakın olan mahalle ve köylerinde yapılan delege seçimleri kanuna uygun şekilde gerçekleşmiştir.⁷⁹ CHP 4 gündür her akşam toplantılar yaparak merkez ilçe aday yoklaması kurulları oluşturmuştur. Öte yandan YTP Mersin'de teşkilatlanmaya başlamıştır. Daha önce sadece bir kişinin temsil ettiği YTP şimdi CHP ve AP'den sonra seçimlere girecek en güçlü parti olmak için çalışmaktadır. Bölgemizin tanınan ve sevilen simalarından olan Avukat Oğuz Tulay YTP il başkanı olmuş ve hızlıca parti teşkilatlarını oluşturmaya başlamıştır.⁸⁰ YTP'de görev dağılımı yapılmış İl Başkanlığına Avukat Ali Oğur Tülay, ikinci başkanlığa İlhan Atay, sekreterliğe Kemal Müderrisoğlu, muhasipliğe Hüseyin Doğan getirilmiştir.⁸¹

İçel'deki siyasi parti teşkilatları, CHP, AP, YTP, MP ve TİP aday tespitlerini bitirmişler ve ilçe seçim kurullarına listelerini sunmuşlardır. 648 sayılı kanun gereği ön yoklamalar 20 Ağustos Pazar günü 07-17 saatleri aralığında yapılacaktır. İleri ilkokulunda partililer belgelerini göstererek oy kullanacaklardır.⁸²

Önseçime girmiş olan adayların merkez ilçe ve diğer ilçelerden aldıkları oylar ve ilk 7'ye giren adayların isimlerinin listesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

⁷⁷ Gerçek Gazetesi, 30 Nisan 1965, s.1

⁷⁸ Gerçek Gazetesi, 21 Haziran 1965, s.1

⁷⁹ Hakimiyet Gazetesi, 25 Haziran 1965, s.1

⁸⁰ Gerçek Gazetesi, 3 Temmuz 1965, s.1

⁸¹ Gerçek Gazetesi, 15 Temmuz 1965, s.1

⁸² Sonhaber Gazetesi, 16 Ağustos 1965, s.1

Tablo 1.7. 1965 Yılı İçel nseim Sonuları⁸³

CHP Adayları	Aldığı Toplam Oy
1- Sadık Kutlay,	1075
2- İsmail ataloğlu,	850
3- Ali Eyüpoğlu,	794
4- Celal Kargılı,	768
5- etin Yılmaz,	663
6- Turhan zgüner,	621
7- Lütü Bilgen	526
AP Adayları	
1- Celal Kılıç	934
2- Kadir etin	905
3-Burhan Bozdoğan	684
4- Mazhar Arıkan	619
5- Rasim Gürsoy	581
6- İhsan nel	515
7-Hasan zbek	477
YTP Adayları	
1- Mustafa Tonge	65

MP Adayları: Galip aka, B. Ali Arısoy, Vasfi Orgun, Nurettin Erkut, Hasan Güzel, İhsan Akkaya, Kemal Kayrak. Merkez listesine alınmışlardır.

TİP Adayları: İhsan Tezel, Sakıp Buluklu, Mustafa Tol, Derviş Tavez

“MP İçel’de seçimlere giremiyor mu?” manşeti atılmıştır. AP İl Başkanlığı İl Seçim Kurulu’na MP’nin adaylarının ön seçim yapılmadan belirlendiğini ve bununda 648 sayılı yasanın 31’inci maddesine ve resmi gazetede yayınlanan Yüksek Seçim Kurulu kararına göre 10 Ekim’de yapılacak seçimlere girme hakkını yitirdiği belirtilmiştir. İl seçim Kurulu, yapılan müracaatı değerlendirmiş yetkisinin olmadığı sebebiyle Yüksek Seçim Kuruluna göndermiştir.⁸⁴

10 Ekim seçimlerine gidilirken partilerin propaganda toplantılarına vatandaşın ilgisizliği damgasını vurmuştur. Şehrin çeşitli bölgelerinde yapılan propaganda toplantılarında kalabalık olarak tabir edilen toplantılara katılım 100 kişi civarlarında olmaktadır.⁸⁵

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Mersin mitinginde ve 4 Ekim günü Mersin’de tarihi bir gün yaşandı manşeti atılmıştır. Mersin’de miting alanını hınca hınç dolduran kalabalığa hitap eden Demirel“ *Benim devlet felsefem halktan gelir,*

⁸³Sonhaber Gazetesi, 31 Ağustos 1965, s.1

⁸⁴Yenimersin Gazetesi, 8 Eylül 1965, s.1

⁸⁵Cenup Postası Gazetesi, 24Eylül 1965, s.1

çünkü halk çocuğuyum” demiştir. ⁸⁶ Mitingde konuşan AP Urfa milletvekili Kadri Erdoğan ortanın solu söylemine karşı CHP yöneticilerine “Ortanın solunda Moskova’nın yolunda eğer sen bu yoldan dönmezsen seni ben bile kurtaramam” demiştir.⁸⁷

Şehir bu siyasi atmosferle genel seçimlere girmiştir. İlçel seçim sonuçları İl Seçim Kurulu’na açıklanmış olup durum şu şekilde oluşmuştur.10 Ekim 1965 seçimlerinde kentimizde 212.437 seçmen vardır. Kullanılan oy sayısı 157.296 geçerli oy sayısı 150.413 olmuştur. Katılım oranı%74,0’dır. İl’in çıkardığı vekil sayısı 7’dir. Bu oylardan partilere göre çıkan oylar ve milletvekili sayıları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

AP- 89.569 oy alarak birinci parti olmuştur. 4 milletvekili çıkarmıştır.

CHP-48.358 oy alarak ikinci parti olmuştur. 2 Milletvekili çıkarmıştır.

MP- 6265 oy alarak üçüncü parti olmuştur. Milletvekili çıkaramamıştır.

TİP- 4271 oy alarak dördüncü parti olmuştur. Milletvekili çıkaramamıştır.

YTP-1950 oy alarak beşinci parti olmuştur. Milletvekili çıkaramamıştır.

AP’nin Milli Bakiye’ye (Milli Artık) giden oy sayısı 3621’dir

CHP’nin Milli Bakiye’ye giden oy sayısı5384’dür.

İlçel’in seçim barajı 21487’dir

Bir milletvekilinin hangi partiden çıkacağını Yüksek Seçim Kurulu belirleyecektir.

Bunu da Milli Bakiye sistemi ile hesaplayacaktır.⁸⁸

Tablo 1.8. 1965 Yılı Seçimi İlçel İl Sonuçları⁸⁹

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AP	89.569	%59,5	4
CHP	48.358	%32,2	2
MP	6265	%4,2	1
TİP	4271	%2,8	0
YTP	1950	%1.3	0

Tablo yorumladığı zaman 1965 yılı seçimlerinde İlçel’de birinci parti aldığı oy oranları ile açık ara önde olan AP olmuştur. CHP birinci partinin yarısından biraz fazla oy alabilmiştir. MP ise az oy almasına rağmen Milli Bakiye sisteminden

⁸⁶ Yenimersin Gazetesi, 4 Ekim 1965, s.1

⁸⁷ Cenup Postası Gazetesi, 4 Ekim 1965, s.1

⁸⁸ Cenup Postası Gazetesi, 12 Ekim 1965, s.1

⁸⁹TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.58

kaynaklanan hesaplama ile de artık oylardan kalan bir milletvekilini de MP çıkarmıştır. Milletvekillerinin isimleri ve partileri aşağıdadır.

Tablo 1.9. 1965 Yılı Seçimi İçel Milletvekili Listesi⁹⁰

MİLLETVEKİLİ ADI	PARTİSİ
Burhan Bozdoğan	AP
Celal Kılıç	AP
Mazhar Arıkan	AP
Kadir Çetin	AP
İsmail Çataloğlu	CHP
Sadık Kutlay	CHP
Kemal Ataman	MP

1.5. 1969 YILI GENEL SEÇİMLERİ

12 Ekim 1969 tarihinde yapılan genel seçimlerde seçim sisteminde değişikliğe gidilmiştir. AP'nin Meclise verdiği yasa teklifi ile "Milli Bakiye" seçim sistemi yasadan kaldırılmıştır. Bunun yerine 1961 yılı seçimlerinde uygulanan "3065 sayılı milletvekili seçimi kanunu" ve 1036 sayılı kanun resmi gazetede yayınlanarak 28.03.1968 tarihinde yürürlüğe girmiştir. TİP bu yasayı iptal ettirmek amacıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.⁹¹ Anayasa Mahkemesi 1036 sayılı yasa ile getirilen "Barajlı d'hontd" sistemini Anayasa'nın "serbestlik" ilkesine zarar vereceği gerekçesiyle iptal etmiştir. Bunun yerine "klasik d'Hondt" uygulaması hayata geçirilmiştir.⁹² Partilerin aldığı oylar sırasıyla 1,2,3,4,5'e bölünür. Elde edilen sayılar küçükten büyüğe doğru dizilir. Yukarıdan aşağıya doğru ilk beş bölümde olan partileri vekil çıkaracaklardır.⁹³

1969 yılında yapılan genel seçimlerde 8 siyasi parti katılmıştır.⁹⁴ Bunlardan 6'sı daha önceki genel seçime de katılmışlardı. Yine bu partilerden olan CKMP isim değişikliği yapmıştır. 8-9 Şubat 1969 Adana'daki kongresinde adını Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) olarak değiştirmiştir.⁹⁵ Güven Partisi (GP) ve Birlik Partisi (BP) yeni kurulmuş olan partilerdir. Güven Partisi, CHP'nin ortanın solu söyleminden sonra ortaya çıkan parti içindeki muhaliflerden, Turhan Feyzioğlu ve

⁹⁰ TMBB Albümü, s. 861-862

⁹¹ İBRAHİMOĞLU, Zeki Hacı, *Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler*, İstanbul, Bilgeoğuz Yayınevi, 2010, s.44

⁹² SEZEN, *Seçim ve...*, s.258

⁹³ SEZEN, *Seçim ve...*, s.251

⁹⁴ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.25

⁹⁵ KOÇAK v.d, *Türkiye Tarihi...*, s.223

bir grup milletvekili ve senatör ile yeni partiyi kurdular.⁹⁶ Birlik Partisi 17 Ekim 1966 tarihinde kuruldu. Genel Başkan Hasan Tahsin Berkman oldu.⁹⁷

1969 yılında kayıtlı seçmen sayısı 14.788.552'dir. Oy kullanan seçmen 9.516.035'tir. Bu oylardan geçerli olanları 9.086.296'dır. Seçime katılım yüzdesi %64,3'tür.

Tablo 1.10. 1969 Yılı Genel Seçim Sonuçları⁹⁸

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AP	4.229.712	%46,6	256
CHP	2.487.006	%27,4	143
GP	597.818	%6,6	15
MP	292.961	%3,2	6
MHP	275.091	%3,0	1
BP	254.695	%2,8	8
TİP	243.631	%2,7	2
YTP	197.929	2,2	6
BAĞIMSIZLAR	511.023	%5,6	13

Bu seçimlerin sonucuna bakıldığı zaman AP önceki genel seçime nazaran bir miktar oy kaybına uğramıştır. Fakat seçimin galibi gene o olmuştur. %46,5'lik oy oranıyla birinci parti olmuştur 256 milletvekili çıkarmıştır. CHP'nin oylarında düşüş vardır. Buna rağmen ana muhalefet pozisyonunu korumuştur %27,4 oy oranıyla ikinci parti olmuştur 143 milletvekili çıkarmıştır. GP aldığı %6,6'lık oy oranıyla CHP'den oy alabildiğini göstermiştir ve meclisin üçüncü partisi olmuştur 15 milletvekili çıkarmıştır. MHP oy oranı olarak %3,0 ile seçimin dördüncü partisi olmuştur, fakat çıkardığı 1 milletvekili ile meclisin son partisi konumuna düşmüştür. BP yeni kurulmuş olmasına rağmen aldığı %2,8 oy oranıyla 8 milletvekili, YTP %2,2 oy oranıyla 6 milletvekili, TİP ise %2,8 oy oranıyla 2 milletvekili çıkarabilmiştir. Ayrıca bağımsız adaylardan da 13 milletvekili meclise girebilmiştir, oy oranları %5,6 olmuştur.

1.6. 1969 YILI GENEL SEÇİMLERİNİN İÇEL'E YANSIMALARI

12 Ekim 1969 yılı genel seçimlerinin İçel'e yansımaları, yerel gazeteler de çıkmış olan haberler ve mülakatlar, bildirimler v.b bilgiler ışığında aktarılacaktır. Bu gazeteler Sonhaber Gazetesi ve Kurtuluş Gazetesi'dir. Bu gazeteler yaptıkları

⁹⁶ AHMAD, *Modern Türkiye'nin...*, s.202

⁹⁷ http://www.wikiwand.com/tr/T%C3%BCrkiye_Birlik_Partisi, 08.04.2019

⁹⁸ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.25

haberlerle taraf olduklarını göstermişlerdir. Kurtuluş Gazetesi sahibi Kılınç Tülay AP'den milletvekili adayı da olmuştur. Sonhaber Gazetesi ise daha çok CHP haberlerine yer vermiş, AP ile ilgili olumsuz haberler yapmıştır.

Genel seçimlere giderken yapılacak ön seçimin İçel'deki adayları belli olmuştur. Partilere başvuruların sayısı 7 Ağustos günü itibarıyla 48 kişi olmuştur. Bu aday adayları daha çok AP'yi ve CHP'yi tercih etmişlerdir. Başvurular esnasında alınan başvuru ücretleri AP'de 7500TL, CHP'de 4000TL, TİP'te 100TL olmuştur. Diğer partilerin başvuru ücretleri netleşmemiştir.⁹⁹ 12 Ekimde yapılacak olan seçimlerde partilerin oy pusulasındaki yerleri belli olmuştur. Soldan sağa doğru YTP, MHP, TİP, CHP, BP, AP, GP, MP olarak belirlenmiştir.¹⁰⁰ CHP yöneticileri köy gezilerine başlamışlardır. Gittikleri köylerde gördükleri ilgiden dolayı halkın partisi CHP'dir demektedirler.¹⁰¹ Aday adaylarının kesin listeleri YSK'ya verilmiştir. YSK adaylıkları kabul edilecek olanları yakında açıklayacaktır. Siyasi parti aday adayları parti delegelerinin oyu ile ilk seçimlerine girmiş olacaklar.¹⁰²

Sonhaber Gazetesi “*Önseçimler 45 derece sıcaklıkta yapılmıştır*” manşeti atmıştır. İleri ilkokulunda yaklaşık 4500 delegenin katıldığı önseçim sakin bir şekilde sonuçlanmıştır, partiler önseçim sonuçlarını memnuniyetle karşılamışlardır. İlginç birkaç olay olmuştur, bunlardan biri AP'den Celal Kılıç ve Burhan Bozdoğan, CHP'den İsmail Çataloğlu ilk 7'ye girememişler. Diğer ilginç olay ise sandıkların içinden çıkan oy pusulasında “Allah hepinizi ıslah etsin ve bu böyle gitmez” notları olmuştur. Sonuç listeleri şu şekilde oluşmuştur.

Tablo 1.11. 1969 Yılı Genel Seçimler Önseçim Sonuçları¹⁰³

AP AdaylarıAldığı Toplam Oy	
Türkmen Hilmi	1228
Kadir Çetin	1144
Cavit Tefik Okyayüz	940
Mazhar Arıkan	876
Rasim Gürsoy	846

⁹⁹ Sonhaber Gazetesi, 7 Ağustos 1969, s.1

¹⁰⁰ Sonhaber Gazetesi, 13 Ağustos 1969, s.1

¹⁰¹ Sonhaber Gazetesi, 14 Ağustos 1969, s.1

¹⁰² Sonhaber Gazetesi, 23 Ağustos 1969, s.1

¹⁰³ Sonhaber Gazetesi, 2 Eylül 1969, s.1

Tablo 1.11. Devamı

Emin Çakır	773
İbrahim Göktepe	768
MP Adayları	
Kemal Ahmet Aydoğan	62
Şükrü Saip Borhan	62
Macide Merze	52
Hikmet Nuvanoğlu	45
Oktay Durmuş	35
BP Adayları	
Sami Lokman Hekim	60
Ali Şahin	45
Sırrı Tülay	35
MHP Adayları	
Özer Revanoğlu	65
Mustafa Hilmi Dikici	63
Galip Çaka	55
Ali Arslanköylü	41
Fevzi Körüklü	37
Bedri Hucent	34
CHP Adayları	
Çetin Yılmaz	963
Turhan Özgüner	813
Celal Kargılı	794
Hamdi Altın	696
Süleyman Şimşek	637
Sadık Kutlay	606
Ziya Ural	568
TİP Adayları	
Ziya Darendeli	115
Ahmet Şataf Duran	100
Sakıp Bulutlu	82
Nazmi Kaya	73
Kadir Tolu	63
Zekeriya Kayaselçuk	60
GP Adayları	
Hayri Gür	556
Lütfiye Benli	540
Ömer Boyar	472
YTP Adayları	
Mustafa Tonger	17
Şükrü Girgin	15
M. Nesimi Özsever	13
Emine Tonger	13
Bahattin Sever	10

CHP milletvekilleri adayları seçim kampanyasını başlatmışlardır. Şehrin köylerini dolaşacaklar ve düzeni değiştirmek için yetki isteyecekleri belirtilmiştir.¹⁰⁴

AP'li Milli Savunma Bakanı İçel'de, partili vatandaşlarla görüşen ve halkın sorunlarını dinleyen bakan "*İstediklerinizin olması AP'nin iktidarda kalmasıyla olur*" demiştir.¹⁰⁵

CHP genel seçimlere giderken küskünlerinin gönlünü alıyor. Kasım Gülek'in CHP teşkilatlarının yaptığı programlara katılmaya başladığı bildiriliyor. Gülnar AP ilçe başkanının "*Biz adamı sürdürürüz.*" şeklinde konuşmalar yaptığı iddia edilmiştir.¹⁰⁶

AP'li vekil adayları ve parti yetkilileri partilerine ve kendilerine iftiralar atıldığını söylemektedir. Muhalefet partisinin komplolar düzenlediğini iddia etmektedirler. Demokrat Partiye isnat edilen suçlamalara atıf yapılarak "*Kıyma makinelerinin mucitleri bu seçimlerde vatandaşın vicdanı kanaatleriyle oynamak gibi bir yola sapmışlardır*" diyerek uyarılmaktadırlar.¹⁰⁷ CHP'nin bir kanadı olan Güven Partisi eski ilçe başkanı Adil Bardakçı AP saflarına katılmıştır. Yanında 500 kadar partiliyi de getirmiştir.¹⁰⁸

Şehir bu siyasi atmosferle genel seçimlere girmiştir. İçel seçim sonuçları İl Seçim Kurulu'na açıklanmış olup durum şu şekilde oluşmuştur.10 Ekim 1965 seçimlerinde kentimizde 234.177 seçmen vardır. Kullanılan oy sayısı 150.314 geçerli oy sayısı 143.798 olmuştur. Katılım oranı%64,1'dir. İl'in çıkardığı vekil sayısı 7'dir. Bu oylardan partilere göre çıkan oylar ve milletvekili sayıları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 1.12. 1969 Yılı Seçimi İçel İl Sonuçları¹⁰⁹

Siyasi Partiler	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AP	69.183	%48,1	4
CHP	44.155	%30,7	3
GP	8.661	%6,0	0
MP	1.712	%1,2	0
MHP	8.893	%6,2	0
TBP	7.562	%5,3	0
TİP	2.461	%1,7	0
YTP	759	%0,5	0
BAĞIMSIZLAR	409	%0,3	0

¹⁰⁴ Sonhaber Gazetesi, 23 Eylül 1969, s.1

¹⁰⁵ Kurtuluş Gazetesi, 26 Eylül 1969, s.1

¹⁰⁶ Sonhaber Gazetesi, 30 Eylül 1969, s.1

¹⁰⁷ Kurtuluş Gazetesi, 07 Ekim 1969, s.1

¹⁰⁸ Kurtuluş Gazetesi, 10 Ekim 1969, s.1

¹⁰⁹ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri*, s.58

Seçim sonuçlarına bakıldığında sadece AP ve CHP İçel'den milletvekili çıkarabilmişlerdir. Bu vekillerden 4 tanesi AP'li vekil, 3 tanesi de CHP'li vekildir. Diğer siyasi partiler vekil çıkaramamıştır.

Tablo 1.13. 1969 Yılı Seçimi İçel Milletvekili Listesi¹¹⁰

MİLLETVEKİLİ	ADI PARTİSİ
Mazhar Arıkan	AP
Kadri Çetin	AP
Hasan Cavit Okyayuz	AP
Hilmi Türkmen	AP
Celal Kargılı	CHP
Turhan Özgüner	CHP
Çetin Yılmaz	CHP

¹¹⁰TMBB Albümü, s.925-926

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLET MECLİSİ I.DÖNEM1961-1965 (TBMM XII. DÖNEM) İÇEL MİLLETVEKİLLERİ BİYOGRAFİLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ

2.1. BURHAN ÖZDOĞAN'IN BİYOGRAFİSİ

1927 yılında Osmaniye'nin Endel köyünde dünyaya gelmiştir. Baba adı Ahmet, anne adı Emine'dir. Evli ve iki çocuk babasıdır. İlkokulu Osmaniye 7 Ocak ilkokulunda, ortaokulunu da Osmaniye'de okumuştur. Liseyi Adana, Üniversiteyi ise İstanbul'da okumuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1951 yılında mezun olmuştur. Askerlik vazifesini Erzurum'da ifa etmiştir. Osmaniye'de ve Adana'da serbest avukatlık yapmıştır.¹¹¹ İmar Bakanlığı Başmüşavirlik görevi yapmıştır.¹¹² 15 Ekim 1961 yılında AP İçel milletvekili olarak meclise girmiştir. Seçim tutanağını 17 Ekim 1961 yılında almıştır.

2.1.1. Burhan Özdoğan'ın Meclis Faaliyetleri

Burhan Özdoğan'ın mecliste usul hakkında bir konuşması olmuştur, bir de önerge vermiştir.

2.1.2. Usul Hakkında Konuşması

Konuşmasında;

“Riyaset usulü ihlâl etmiştir. Zira burada zabıtlar okundu ve zabıtlar muvacehesinde Rıza Bertan Beyin tadil teklifinin Yüksek Heyetinizce aynen kabul edildiği ve bunun maddeye bu şekilde işlenmesi için komisyona havale edildiği Yüksek Heyetinizce anlaşıldı. Bu madde Yüksek Heyetinizce kabul edildiğine göre, hecesine virgülüne kadar kanundur. Bunu ne komisyon, ne Riyaset Divanının tadile sureti katiyetle salâhiyetleri yoktur. Zabıt metninde maddenin kabul edildiği hususu mündemiçtir.

¹¹¹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 193

¹¹² TMBB Albümü, s.797

Tekrar burada müzakeresinin istenmesi dahi Meclisin haysiyetiyle tenakuz teşkil eder. Mesele halledilmiş ve madde kabul edilmiştir arkadaşlarım”¹¹³ demiştir.

2.1.3. Önerge Münasebetiyle

Bozdoğan meclise verdiği önergede sağlık sorunlarından dolayı Millet Meclisi Anayasa Komisyonu çalışmalarına katılmadığı için komisyon üyeliğinden istifa etmiştir.¹¹⁴

2.2. CELAL KILIÇ'IN (MUHAMMET CELAL KILIÇ) BİYOGRAFİSİ

1926 yılında Gülnar'da dünyaya gelmiştir. Baba adı Ahmet, anne adı Sıdika'dır. Evlidir ve Hal Tercüme Kağıdın da iki çocuk babası olduğunu yazmaktadır(TBMM Albümünde ise üç çocuğunun olduğu yazar). Hakim muavinliği, savcı muavinliği ve serbest avukatlık yapmıştır.¹¹⁵ Milli piyango İdaresi Genel Müdürlüğü yapmıştır.¹¹⁶ 15 Ekim 1961 yılında AP İçel milletvekili olarak meclise girmiştir. Seçim tutanağını 17 Ekim 1961 yılında almıştır.19.08.1980 tarihinde vefat etmiştir.¹¹⁷

2.2.1. Celal Kılıç'ın Meclis Faaliyetleri

İki konuşması bulunmaktadır, konuşmalarını AP grubu adına yapmıştır.

2.2.2. 1963 Yılı Adalet Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

AP grubu adına, Adalet Bakanlığı Bütçesi görüşmelerinde görüşlerini aktarmak için söz almıştır. Konuşmasında bazı tespitler yapmıştır. Bunlardan bazıları, ” ...12 saat mesafeden yıllarca ve yıllarca mahkemelere gelip gitmekten bıkmış fukara köylülerimizin halen adalete nail olamadan öldükleri, hazin bir hakikattir...” demiştir.

¹¹³ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 2. Cilt, 35. Birleşim, 1. Oturum, 19. 01. 1962, s.58

¹¹⁴ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 33. Cilt, 18. Birleşim, 1. Oturum, 04.12.1964,s.677

¹¹⁵TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 195

¹¹⁶TMBB Albümü, s.797

¹¹⁷TMBB Albümü, s.797

“...Bu memlekette bir gazeteci kendisini her türlü kayıt ve şeraitten azade hissederek; «Şunlar mıdır, millî irade neredesiniz ey zinde kuvvetler» diye bas bas bağırır. Gene bir gazete, «Seçimi kazansa dahi iktidar AP’ye verilmeyecektir.» diye Anayasa hükümlerini çiğneyici ve rejimin bekasına kastedici yazılar yazarken, yakalarına yapışacak bir savcı ortaya çıkmaz.” demiştir.

“...Cezanın gayesinin ıslah olduğunu kabul etmiştik. Bir defa ceza evleri suçluyu ıslah etmemektedir. Cezası biten alını damgalı suçlu cemiyet içinde maişetini temin edecek iş bulamamakta, çok defa yeniden suç işlemek zorunda kalmaktadır.”¹¹⁸

2.2.3. 1965 Yılı Bütçe Kanunu Münasebetiyle

AP grubu adına, Adalet Bakanlığı Bütçesi görüşmelerinde görüşlerini aktarmak için söz almıştır. Konuşması 1963 yılında yaptığı konuşmanın tekrarı mahiyetindedir.

“Hükümetimizden, patronaj sistemini biran önce tahakkuk ettirerek, alını damgalı suçluların cezalarını çektikten sonra cemiyet içerisinde çalışacak iş sahaları bulmalarını temin eylesin bekler, bütçenin millete ve memlekete hayırlı olmasını niyaz eder, sizleri saygı ile selâmlarım.”¹¹⁹

2.3. İHSAN ÖNAL’IN BİYOGRAFİSİ

1914 yılında Tarsus’ta dünyaya gelmiştir. Baba adı İbrahim, anne adı Hatice’dir. Evlidir ve dört çocuk babasıdır. 1933 yılında Tarsus Amerikan Kolejini birincilikle bitirmiştir. Daha sonra Askeri Tıp okuluna girmiştir. 1937-1939 yıllarında tıbbi asistanlık yapmıştır. 1939 yılında Askeri Tıbbiye’yi bitirmiştir. 1945 yılında Gülhane Askeri okulundan Hariciye Mütahassısı olarak çıkmıştır ve Adana askeri hastanesinde operatör doktor olmuştur. 1948 yılında Sıhhi Tabip Yüzbaşı olarak askere sevk edilmiştir. Bu yıllarda Seyhan Verem Savaş Derneği idare heyeti, 1950 yılında da Adana Genel Meclis üyeliği yapmıştır. 1951 yılında Amerikan şirketlerinin doktorluğunu ve sıhhi müşavirliğini yapmıştır. 1953-1959 yılları arasında Tabipler Birliği İdare Heyeti üyeliği ve delegeliği yapmıştır. Daha sonra serbest tabip olarak İhsan Önal Hastanesini kurmuştur. 1956 yılında Adana’da, 1960 yılında Ankara’da hastanelerinin şubelerini açmıştır.

¹¹⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 12. Cilt, 50. Birleşim, 4. Oturum, 15.02. 1963, s.684-688

¹¹⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 40. Cilt, 110. Birleşim, 2. Oturum, 20.05. 1965, s. 66-68,

Hal evrakında belirttiğine göre 1953 yılında Köylü Partisi kurucularındandır ve genel kurul üyesidir. 1961 yılında Adalet Partisi kurucusu ve genel kurul üyeliği yapmıştır. 1961 yılında yapılan seçimlerde İçel milletvekili olarak AP listesinden meclise gitmiştir.¹²⁰ İngilizce ve Fransızca bilmektedir. 02.02 2005 yılında vefat etmiştir.¹²¹

2.3.1. İhsan Önal'ın Meclis Faaliyetleri

2.3.2. Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Tezkeresi

İhsan Ünal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında ki başbakanlık tezkeresi Anayasa ve Adalet Komisyonlarından oluşan karma komisyona havale edilmiştir.¹²²

2.3.3. 1962 Yılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

Şahsı adına konuşma yapan Önal, meslektaşlarını dediği doktorların ücretlerinin azlığı ve iş yüklerinin çokluğu ile ilgili düşüncelerini paylaşmıştır.

“... En yorucu ve en üzücü bir tahsil ve ihtisas hayatı geçiren meslektaşlarımızın yüksek bir hayat seviyesinde yaşamaları tabii hakları olmalıdır. Halbuki büyük bir ekseriyeti yokluk içerisinde olan doktorların % 90 ı bile çok zaman mahalle bakkalının kazancına gıpta ile bakmaktadır...”¹²³

2.3.4. 1962 yılı Tarım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

Önal bu konuşmasında çiftçinin bankalardan yeterli kredi alamadığını ve zor durumda kaldıklarını belirtmektedir. Sözlerini de “*En geniş kredi zirai ve küçük sanayi sahalarına olmalıdır. Ve yatırım politikamızın parolası bu olmalıdır*” böyle bitirmektedir.¹²⁴

¹²⁰TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 197.

¹²¹TMBB Albümü, s.798

¹²²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 5. Cilt, 84. Birleşim, 1. Oturum, 04.05.1962, s.144

¹²³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 55. Birleşim, 1. Oturum, 24.02.1962, s.361-362

¹²⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 55. Birleşim, 2. Oturum, 24.02.1962, s.414-415

2.3.5. İşsizlik Problemi Hakkında Genel Görüşme Münasebetiyle

İşsizlik konusunda konuşma yapan vekil sorunları şu şekilde tespit etmiştir:

“...Yalnız masa efendisi ve yalnız Devlete elini açan adam değil, mektebi bitirince bir meslek sahibi olan ve iş sahası yaratan kimseler yetiştirmemiz lâzımdır. Lüzumsuz üniversiteler açacağımıza meslek ve sanat okulları açalım. İşte bütün bu mevzuların en ilmî ve realist bir görüşle incelenmesinden sonra işsizliğin önünün alınacağına kaniim. Bunun içi de bir millî iktisat konseyinin teşkiline zaruret görüyorum. Her partinin seçeceği 4'er kişi ile alâkalı Bakanlıklar ve Plânlama Dairelerinin bütün mütehassıs ve yetkili şahıslarının bir araya gelmesiyle bu konseyi teşkil etmeli ve her sene 1 - 2 aylık çalışmalarla takip edilecek yolları tespit etmelidir” diyerek çözüm önerilerinde bulunmuştur.¹²⁵

2.3.6. Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı Münasebetiyle

Birinci beş yıllık kalkınma planı(1963-1967) üzerine söz alan İhsan Önal uzun bir konuşma yapmış ve düşüncelerini anlatmaya çalışmıştır.

“...Plân karma ekonomiyi kabul etmekle beraber özel teşebbüse (diğer karma ekonomiyi kabul eden milletler kadar) kâfi imkân ve teşebbüsü teşvik ve yardımı temin etmemiştir. Yuvarlak konuşma vardır. Nitekim Odalar Birliği de plânın bu tutumundan şikâyetçidir. Evet özel teşebbüs serbest bırakılmıştır. Ama iş dövize dayandığı zaman krediye ihtiyaç olduğu zaman Devlet bunun teminatını sarahaten göstermemiştir. Halbuki devlet aynı para ile bir iş yapacağı yerine özel teşebbüsü o işe teşvik etmekle onun sermayesinin katılmasıyla iki misli vüsatte yatırım ve iş yapılmış olur. Ve hem de özel teşebbüste rantabilite daima daha yüksek olacağından millî istihsal ve dolayısıyla kalkınma daha yüksek olur.

...Türk Milletinin medeni dünyadaki yerini hakkıyla almasına imkan olmayacağı ve bir kalkınmanın hayal olacağı kanaatindeyim.

...Bu kalkınma plânı kanun tasarısını Türkiye' nin beklediği ve muhtaç olduğu kalkınmayı teminden uzak buluyorum.” demiştir.¹²⁶ Aynı konu ile alakalı devam eden günlerde de konuşması olan vekil düşüncelerini destekleyerek anlatmaya devam etmiştir sağlık konusu ile alakalı konuşmuştur.

“... 5 senelik plânın tetkikinden Hükümetin sağlık işlerimize büyük bir ehemmiyet vermek istediği görülmekte ve diğer birçok memleketlerde olduğu gibi bizde de sağlık işlerinin sosyalizasyonuyla sosyal adalete gidilmek istenmektedir. Fakat ne yazık ki, işçi Saflık Sigortası bütün maddi imkân ve teşkilâtına rağmen işçilerimize beklenen sağlık hizmetlerini hiç veremediği gibi, memleketin serbest tababette her gün bir az daha çökmesinde, Türk doktorlarının dış memleketlere gitmesinde büyük amillerden biri olmuştur...”

Aynı birleşimin ikinci oturumunda da söz alan Önal, Ziraat Bankasının verdiği kredilerin içinde tarımsal kredilerinin oranının düşük olduğundan ve tarımı

¹²⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 5. Cilt, 93. Birleşim, 1. Oturum, 25.05.1962, s.438-440

¹²⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 9. Cilt, 8. Birleşim, 2. Oturum, 18.11.1962, s.320-328

geliştirmek için gereken teknoloji ve ilaçtan Türk köylüsünün mahrum kaldığından ve bu durumun düzeltilmesi gerektiğinden bahisle bu konunun altını çizmiştir.¹²⁷

2.3.7. Usul Hakkında ve Çalışanlara Tazminat Verilmesi Kanunu

Münasebetiyle

Öncelikle usul hakkında söz alan, Önal kanun teklifinin lehine konuşacaklara da söz hakkı verilmesini istemektedir. Aldığı söz hakkıyla da Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı öğretim ve araştırma hastanelerinde çalışanlara tazminat verilmesi hakkındaki kanun teklifine istinaden konuşma yapmıştır. Önal buralarda çalışan asistanların iş yükünün ağırlığı ve eğitimlerinin de devam ettiği için maaşlarına yapılacak iyileştirmenin gerekliliğini anlatmaktadır. *“Yüksek Meclisimizden reylerinizin bu tazminata bir mükellefiyet de yükletilmeden verilmesi lehinde tezahür etmesini rica ederim, hürmetlerimle.”*¹²⁸

2.3.8. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu Münasebetiyle

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi ve bir kısım hükümlerin kaldırılması hakkında kanun tasarı ve teklifleri münasebetiyle söz alan Önal;” *...Benim tavsiyem şudur: Maliye Vekiline Türkiye’ce tanınmış şerefli iş adamlarından müteşekkil bir müşavir heyeti verilmelidir. Hasis maliyecilik zihniyeti içerisinde bulunan mütehasıslarımızın bugüne kadar tatbikatta görülen tavsiye ve fikirleri memlekete beklenen kalkınmayı değil teşvik, ancak kösteklemiştir...*” diyerek bazı önerilerde bulunmuştur. Gelir vergisine tabi olan bazı gelir gruplarının muaf tutulmasının ülke gelişmesine katkı sağlayacağını iddia etmiştir.¹²⁹

2.3.9. 1963 Yılı Çalışma Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

AP grubunun görüşlerini anlatmak için söz almıştır. Bütçeyi desteklemiş ama görmüş olduğu eksiklikleri de genel kurulda paylaşmaktan geri durmamıştır.

¹²⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 9. Cilt, 11. Birleşim, 1-2. Oturum, 21.11.1962, s.494,534

¹²⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 38. Birleşim, 1. Oturum, 01.02.1963, s.411-413

¹²⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 45. Birleşim, 4. Oturum, 10.02.1963, s.185-186

”...1936 da meriyete girmiş bulunan İş Kanunu, o zaman sosyal güvenlik, iş ve işçi bulma konuları mevzuatla düzenlenmemiş, olduğundan bu mevzulara ait hükümleri de ihtiva etmekte idi. Bugüne kadar zamanın icaplarına göre birçok tadiller geçiren ve esasen basit olan bu kanunun asıl metni çok yamalı hale getirilmiştir. Artık bugünkü iş hayatının icaplarını eksiksiz karşılayacak yeni bir metnin bir an evvel tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir. Bugün sosyal güvenlik, gerekse iş ve işçi bulma faaliyetleri iki ayrı kurum tarafından kanunlarına göre yürütülmekte olduğundan bu kurumların mevzularına ait teferruatlı hükümlere yeni çıkacak kanunda lüzum kalmamıştır. Ancak, onların da yeniden ele alınması lâzım gelmektedir...

...Kolektif iş akdinin işverenle işçi mümessilleri arasında akdinde işçi teşekküllerinin; hususiyle sendikaların taazzuv etmemiş olması dolayısıyla bu akitlerin kanunda yer aldığı şekliyle işçinin lehine olması temin edilebilecek midir? Ziraat işçisi için kanunda müessir hiçbir tedbir alınmadığı ve grev hakkında faydalanamayacağı anlaşılmıştır. İşçi külesinin büyük ekseriyetini teşkil eden ve hepsinden fazla yoksul ve teşkilatsız bulunan ziraat işçilerinin haklarının korunmasına ait müessir hükümler göremedik...

...Çok muhterem arkadaşlarım Çalışma Bakanlığının 1963 yılı bütçesinin memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını diler, hepinizi hürmetle selâmlarım.”¹³⁰

2.3.10. Gümrük Kanunu Münasebetiyle

Önal, ülkemizde üretilmeyen tıbbi cihazların ithalinde ki gümrük vergilerinde muafiyet istemiştir. Bunun için önerge vermiştir ve önergesi genel kurulca reddedilmiştir.¹³¹

2.3.11. Sosyal Sigortalar Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Sosyal Sigortalar Kanunu tasarısı,6900 sayılı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanununa ek ve geçici maddeler eklenmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu münasebetiyle AP grubu adına defaatle söz almıştır.

“...Bugün yeniden düzenlenen Sosyal Sigortalar Kanun tasarısı hakikaten işçilerimize medeni memleketlerdeki emsallerine uygun ve hemen hemen o normda sosyal güvenlik sağlayacak hükümleri getirmektedir. Hattâ bendeniz o iddiadayım ki, Türkiye'mizde henüz gelişmemiş ve yeni tesis edilmekte olan iş yerlerine yükletilen külfetler bunların malî takatları, çalışma şartları nazarı itibara alınır ve devletçiliğin de bunların karşısındaki rekabeti göz önüne getirilirse Avrupa'daki emsallerinden de daha ağırdır...

...Ancak: 1 — Devletin de bu külfete az da olsa iştirak etmesini, 2 — Büyük fedakârlıklarla ödenen bu sigorta primlerinin (burada yalnız hastalık ve analık sigortaları primlerini kastediyorum) işçilere tam manasıyla intikal etmesini istiyoruz. Biz Adalet Partisi olarak yeni getirilen bu kanun tasarısında bazı açık noktalar bulunması bakımından ısrarla üzerinde

¹³⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 56. Birleşim, 2. Oturum, 21.02.1963, s.51-56

¹³¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 15. Cilt, 65. Birleşim, 1. Oturum, 01.04.1963, s.96-97

duracağız...” diyerek kanun tasarısına olumlu yaklaşmış fakat eksikliklerinin giderilmesini de talep etmiştir.¹³²

“Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilen günlük kazançtan daha aşağı miktarda günlük kazancı olanlarla, ücretsiz çalışanların günlük kazançları alt sınırı üzerinden günlük kazançları 100 liranın üstünde olan sigortalıların günlük kazançları da 100 lira olarak hesaplanır, ancak hastalık sigortası, primi için bunlarda, günlük kazancın yalnız 50. lirası esas tutulur.” Önergesi genel kurulda kabul edilmiştir fakat komisyon üyeleri kabul etmediği için madde yeniden düzenlenecektir.¹³³

2.3.12. Başbakanlık 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Başbakanlık 1964 yılı bütçesinde yeni bir kurum ihdas edilmiştir. Bu kurum Köy İşleri Bakanlığı’dır. Önal bu kurumun içeriği ve yapacakları ile ilgili akıllarında olan soruları ve düşüncelerini AP grubu adına genel kurula aktarmıştır

“...Türkiye'nin kaderi ile sıkı sıkıya bağlı bu çok önemli davanın ciddiyetiyle de kabili telif görülmemektedir. Asırlardır kendi kara kaderiyle başbaşa bırakılmış, Türk köylüsünün kalkınması, Türk Milletinin kaderini değiştirecek en önemli bir faktördür...”

“...Şimdi soruyoruz. Köy İşleri Bakanlığı, kalkınma plânının bir zarureti olarak mı ihdas edilmiştir? Öyle ise, bu ilmi bir tetkik ve araştırma mahsulü olması gerektiğine göre (Plânlı devreye girdiğimizi kendilerine hatırlatırım) Plânlamanın bu husustaki raporu var mıdır? Varsa niçin Büyük Meclise arz edilmemektedir? Biz köy davasını bütün Türk Milletinin en büyük ve ilk ele alması lazım gelen en hayatî meselesi olduğuma bir ömür boyu inanmış insanlar olarak, onun icap ettirdiği ehemmiyet ve bilgi içerisinde ele alınmasının taraftarıyız...”¹³⁴

2.3.13. Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Vekil konuşmasında kişi başına ayrılan sağlık harcamalarının rakamlarının düşük olmasından ve bu şekilde modern bir sağlık sistemi kurulamayacağını anlatmaktadır.¹³⁵

Çalışma Bakanlığı 1964 yılı bütçe görüşmelerinde Çalışma Bakanı Bülent Ecevit’in cevablaması için;

“...İş ve İşçi Bulma Kurumunun Adana şubesine kayıtlı işçilerin hastalık sigortası primi için ödenen paranın yüzde kaç oradaki işçilere sağlık hizmetleri olarak ödenmiştir? ...İşçi Sigortalarının yine Adana şubesine bağlı işçiler için, İşçi Sigortalı Kurumunun mevzuatına göre azami 600 hasta yatağı bulunması lâzım gelirken bugün burada mevcut yatak sayısı kaç tanedir?” gibi sorular yöneltmiştir. Çalışma Bakanı cevaben bu soruları daha

¹³²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 20. Cilt, 128. Birleşim, 1. Oturum, 21.09.1963, s.520-525

¹³³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 23. Cilt, 8. Birleşim, 1. Oturum, 29.11.1963, s.119-122

¹³⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 27. Cilt, 57. Birleşim, 1. Oturum, 20.02.1964, s.197-200

¹³⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 27. Cilt, 62. Birleşim, 2-3. Oturum, 25.02.1964, s.849-851, 870

önce soran bir milletvekili için cevaplandırımdı, Yüksek Heyetinizi meşgul etmeyeyim demiştir.¹³⁶

2.3.14. Sanayi Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Sanayi Bakanlığı 1964 yılı bütçe görüşmelerinde söz alan Önal bakanlığa küçük esnaf ve zanaatkarın işlerini büyütmeleri için devlet tarafından teşvik verilip verilmeyeceği hususunu öğrenmek istediğini belirtmiştir.¹³⁷ Sanayi Bakanı Muammer Erten bu konu üzerinde çalıştıklarını belirtmiştir.

2.3.15. Maliye Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Önal vergi sisteminden ve ekonomik devletçilikten duyduğu rahatsızlığı belirtmektedir.” ... *Devletin zenginliğini milletin zenginliğinde görmek isteyen bir zihniyet, malî politikaya hâkim olmadıkça bu fasit daireden kurtulamayacak ve bunun sonu da çok fena olacaktır.*”¹³⁸

2.3.16. Özel Öğretim Kurumları Kanunu Münasebetiyle

Kanun tasarısı hakkında söz almıştır. Tasarının maddelerinin özel eğitimi teşvik edici olmaktan uzak bulmaktadır. Medeniyetini geliştirmiş milletlerin eğitim sistemlerinden örnekler vererek, devletin özel okul açan kişilere destek olması gerektiği fikrini savunmaktadır.¹³⁹

2.3.17.Sosyal Sigortalar Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu sebebiyle konuşmak istemiştir. Önal burada İşçi Hastanelerine lüzumsuz ve fazla malzeme almak yerine bu kaynağı

¹³⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 63. Birleşim, 4. Oturum, 26.02.1964, s.94

¹³⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 64. Birleşim, 2. Oturum, 27.02.1964, s.201

¹³⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 65. Birleşim, 3. Oturum, 28.02.1964 s.386

¹³⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 31. Cilt, 108. Birleşim, 1. Oturum, 18.06.1964, s.18-21

doktorların maaşlarını artırmada kullanmanın daha yararlı olabileceğini söylemektedir.¹⁴⁰

2.3.18. Usul Hakkında

Önal; geçici komisyon sözcüsünün kendi düşüncelerini komisyonun düşüncesi gibi anlattığını iddia etmektedir.¹⁴¹

2.3.19. Sağlık Eğitim Enstitüleri Kuruluş Kanunu Münasebetiyle

Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle söz alan Önal; yardımcı sağlık personellerinin ülkemizde yetersiz sayıda olduğunu ve bu açığı kapatmak için okulların açılması gerektiği kanaatinde olduğunu ve kanun tasarısını desteklediğini belirtmektedir.¹⁴²

2.3.20. 5401 Sayılı Kanun Münasebetiyle

Geçici bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Milli Savunma ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle söz almış olan Önal; askeri hastanelerdeki hemşirelerin diğer hastanelerde çalışan hemşirelerden daha düşük maaş aldığını ve bunun düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁴³

2.3.21. İsrail Gemilerine Çalışma Yetkisi Verilmesi Münasebetiyle

Akdeniz Balık Avcıları Kooperatifine verilen yazıları ele alarak, Mersin limanındaki İsrail gemilerine Türk Bayrağı çekilmesinden ve çalışma yetkisi verilmesinden dolayı konuşma yapan Önal, İsrail menşeli gemilerin Türk bayrağı çekerek ve personelin bir kısmını Türk vatandaşlarından alarak kıyılarımızda balık

¹⁴⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 32. Cilt, 126. Birleşim, 1. Oturum, 14.07.1964, s.154-155

¹⁴¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 32. Cilt, 127. Birleşim, 1. Oturum, 15.07.1964, s.207-208

¹⁴²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 31. Birleşim, 1. Oturum, 29.12.1964, s.427

¹⁴³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 34. Birleşim, 1. Oturum, 06.01.1965, s.506-507

avlamasını doğru bulmadığını söylemektedir. Bu durum Kabotaj kanununa aykırıdır ve aynı zamanda da büyük İslam alemini karşımıza almaktır demiştir.¹⁴⁴

2.3.22. Siyasi Partiler Kanunu Münasebetiyle

Siyasi Partiler Kanun teklifleri ve Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle konuşma yapan Önal fikirlerini şöyle açıklamıştır. Eğitimlerine devam etmesi gereken öğrencilerin parti gençlik kollarında nasıl bir işleri olabilir, diyerek üniversite öğrencilerinin de siyasi parti üyeliği yapamaması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca siyasi parti kongre sürelerinin üç yılda bir olmasına da karşı çıkmıştır, kongreler her yıl yapılmalıdır demiştir.¹⁴⁵

2.3.23. 1965 Yılı Bütçe Kanunu Münasebetiyle

Devlet Plânlama Teşkilâtı Bütçesi münasebetiyle AP gurubu adına konuşma yapmıştır. Konuşmasına “*Milletimizi en kısa zamanda muhtaç olduğu iktisadi güce kavuşturacak Türk halkının en fakir tabakasına dahi insan haysiyetine yakışır asgari bir hayat seviyesi temin etmek partimizin esas gayesidir ve plândan ilk beklediğimiz de budur*” diyerek başlamıştır. Kalkınmanın özel sektör eliyle olması gerektiğini ama bizdeki gibi konut yatırımları ile bir büyümenin sağlıklı olmadığını söylemiştir. Konunun devamında İktisadi Devlet Teşekküllerine değinerek keyfi şekilde idare edilmeyerek arpalık konumundan çıkarılmalı ve karlılıkları artırılmalıdır zira ülkenin kalkınmasında en çok görev bu kurumlara düşmektedir demiştir. Tarım sektöründe de sorunlar olduğu ve bunların modern tarım yapılarak aşılabileceğini, bunun içinde devletin teşvikler vermesi gerektiğini söylemektedir.¹⁴⁶

2.3.24. 209 Sayılı Kanun Münasebetiyle

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı sağlık kurumlarıyla esenleştirme tesislerine verilecek döner sermaye ve Maliye ve Plan komisyonları raporları

¹⁴⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 38. Birleşim, 1. Oturum, 13.01.1965, s.625-626

¹⁴⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 37. Cilt, 76. Birleşim, 1. Oturum, 17.03.1965, s.421,427

¹⁴⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 39. Cilt, 109. Birleşim, 2. Oturum, 19.05.1965, s.629

münasebetiyle konuşma yapmıştır. Konuşmasında doktorlara verilecek olan mesai ücretlerinin döner sermayeden değil de devletin bütçesinden karşılanması teklifine karşı çıkmaktadır.¹⁴⁷

2.3.25. Vakıflar Kanun Teklifi Münasebetiyle

Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle konuşma yapmıştır. Kanun teklifinde vakıflara yardım yapanların vergiden düşme oranlarındaki değişikliği mantığa aykırı bulmaktadır. Bağış yapılacak rakamların yükseltilmesine karşılık vergiden düşülecek kazanç yüzdesi %5'ten %2'ye düşürülmüştür onun için kanunun tadil edilmesini teklif etmiştir.¹⁴⁸

2.3.26. Halk Bankası Ve Halk Sandıkları Kanunu Münasebetiyle

6854 Sayılı Kanun'un değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Maliye, Ticaret ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle konuşma yapmıştır.

” Halk Bankası ve halk sandıklarına yapılacak bu 150 milyon lira yardım Türk Milletinin kalkınmasında ve Türk halkının refahında büyük rol oynayacaktır. Fakat ne yazık ki burada 2' nci maddede bu 150 milyon liranın, ancak her sene Maliye Bakanlığı bütçesine 10 milyon liradan az olmamak üzere, deniyor ki çok zaman bu herhalde 10 milyon lirayı geçmeyecektir; o takdirde 150 milyon lirayı ancak 15 senede halkın hizmetine verebilecektir.” demiştir. Bu verilecek rakamın iki katına çıkarılmasını yani 20 milyon lira verilmesini istemektedir.¹⁴⁹

2.3.27. Askerî Tıp Fakültesi Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle söz istemiştir. Fakat söz hakkı verilmemiştir.¹⁵⁰

¹⁴⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 40. Cilt, 114. Birleşim, 3. Oturum, 24.05.1965, s. 508

¹⁴⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 137. Birleşim, 1. Oturum, 30.06.1965, s. 635

¹⁴⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 43. Cilt, 142. Birleşim, 1. Oturum, 08.07.1965, s.220

¹⁵⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 43. Cilt, 146. Birleşim, 1. Oturum, 15.07.1965, s.449

2.4. MAZHAR ARIKAN'IN BİYOGRAFİSİ

1923 yılında Mut'ta dünyaya gelmiştir. Baba adı Ali Haydar, anne adı Teslime'dir. Evli ve üç çocuk babasıdır.¹⁵¹ İlkokulu Mut'ta, ortaokulu Silifke'de, liseyi de Konya'da okumuştur. Daha sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmiştir. 1945 Yılında buradan mezun olan Arıkan, Adalet Bakanlığı'ndaki stajını yapmak için Mersin'de görevlendirilmiştir. Stajdan sonra 1948 yılında Sarıkamış Cumhuriyet Savcı Yardımcılığına atanmıştır. 1952 yılında Finike Cumhuriyet Savcı Yardımcılığına atanmıştır. 1955 yılının Eylül ayında Ermenek Cumhuriyet Savcısı olmuştur. 1958 yılında Mersin Ceza Hakimi olmuştur, aynı yıl Mersin Cumhuriyet Savcısı olarak atanmıştır. 1961 yılı Eylül ayında Savcılık görevinden istifa etmiştir. 1961 yılı seçimlerinden AP listelerinden seçime katılmış ve İçel Milletvekili olmuştur.¹⁵² “*Türk Mevzuatında Gayrimenkul Satışı Üzerine Tetkikat*” adında bir kitap yazmıştır.¹⁵³ 1978 yılında vefat etmiştir.¹⁵⁴

2.4.1. Mazhar Arıkan'ın Meclis Faaliyetleri

2.4.2.1962 Yılı Adalet Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

Arıkan konuşmasına “*Adalet Bakanlığı bütçesinin görüşülmesi münasebetiyle ben de bu müessese hakkındaki naçizane düşüncelerimi sizleri sıkmadan bizzarure telhisan arz etmek üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum*” diyerek birtakım önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerinden bazıları şunlardır. Adalet tesis edilen mahkeme binalarının düzeltilmesi, büyük iş merkezlerindeki mahkemelerin yeterli hale getirilmesi, hakim terfi işlerinin zamanında yapılması, ceza evlerinin işkence mekanları olmadığı, suçluları iyiye yönelten kurumlar haline gelmesi gibi önerilerinden sonra Adalet Bakanlığının bu eksikleri gidereceğine yürekten inanıyorum diyerek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁵⁵

¹⁵¹TMBB Albümü, s.797

¹⁵²TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 191

¹⁵³ÇINAR, Menderes, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- XIII. Dönem(1965-1969)*, IV.Cilt, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:147, TBMM Basımevi, Ankara 2012, s.1858

¹⁵⁴TMBB Albümü, s.797

¹⁵⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 51. Birleşim, 2. Oturum, 20.02.1962, s.62

2.4.3. Silifke’de Olan Doğal Afet Münasebetiyle

Silifke’de şiddetli yağmurların meydana getirdiği büyük sellerin sebep olduğu zarar ziyana hükümetin acilen yardım elini uzatmasını istemiştir. Bu gibi afetlere karşı önceden tedbir alınmasını isteyen Arıkan sözlerinin devamında, 12000 (on ikibin) nüfuslu bir kasabanın kendi kaderiyle baş başa bırakılmamasını, hükümetin bölgeye acilen yardım yapmasını ve bu yıllardır süren sorunun çözülmesini istemektedir.¹⁵⁶

2.4.4. 113 Sayılı Af Kanununun Tadili Teklifi

Arıkan,113 sayılı Af Kanununun 3. Maddesinin(İ) bendinin tadili hakkında kanun teklifini Adalet Komisyonuna vermiştir.¹⁵⁷

2.4.5. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına Bağlı Hastanelerin Çalışanlarına Tazminat Verilmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle

Arıkan konuşmasında, Tıp Fakültesinde çalışan asistanların tazminatlarını aylık olarak aldıklarını ve böylece emeklerinin karşılığını alabildiklerinden bahsetmektedir. Aynı işi yapan fakat kurumları farklı olan Sağlık Bakanlığı Hastane personelinin aynı maddi kazancı elde edemediklerini belirtir. Belki fakülte personelinden daha yoğun olarak çalıştıklarını belirtir. Bundan dolayı aradaki haksız durumu ortadan kaldırmak adına “...*kanun lehinde reylerimizin müspet olarak tecellisini inandığım bu dava hakkı için ısrar ediyorum*” diyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁵⁸

2.4.6. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Uçucularına Verilecek Uçuş Tazminatı Hakkındaki Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Maliye ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle söz alan Arıkan, genel müdürlüğün ölçüm yapmak yapabilmek için kullandığı uçaklardaki personelin maaşlarının düşük olduğundan bahsetmektedir. Tapulama uçuşlarının zor görevler

¹⁵⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 10. Cilt, 20. Birleşim, 1. Oturum, 21.12.1962, s.342

¹⁵⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 33. Birleşim, 1. Oturum, 21.01.1963, s.196

¹⁵⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 37. Birleşim, 1. Oturum, 30.01.1963, s.362

olduğu, yerden üç bin ile altı bin metre yükseklikler arasında çalışılması lazım geldiğini ve bundan dolayı oksijen maskesiyle çalışıldığını ve vücudu yıprattığını söylemektedir. Bu maddi imkanlarla personel bulmanın zor olduğunu söylemektedir. Uçuş tazminatları mevcutta maaşa oranı aylık %30 dur. Bunun pilotlarda %80'e diğer personelde ise %60'a yükseltilmesi gerekmektedir demiştir ve kanunda değişiklik istemiştir.¹⁵⁹

2.4.7. Af Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Bazı suç ve cezaların affı hakkında kanun tasarısı ve teklifleri, münasebetiyle konuşan Arıkan;

“Muhterem arkadaşlar, hükümetin teklifinde (G) bendi şöyleydi: «113 sayılı Af Kanununun 3'ncü maddesinin (L) ve (M) bentlerinde gösterilen şahıslarla, şirketlerinin 2262, 3202, 6186 ve 6560 sayılı kanunlarla kurulan Sümerbank, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları işletmesi ve Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları işletmesiyle ilgili olarak sıfat ve vazifeyi suiistimal suretiyle işledikleri suçlar» denilmekteydi. Bu bent komisyonunda müzakere edilirken, Sayın Adalet Komisyonu büyük bir anlayış göstererek, idari içtihat hatalarının da affını mümkün kılacak son fıkrayı, tedvin etmiş bulunmaktadır. Teklifimiz son fıkrada «özel işlerde kullanılması» ibaresinden sonra «veya menfaat kasdına makrun olmayan mutad idari tasarruflar»ibaresinin eklenmesinden ibarettir” demiştir ve kanunda düzeltmeye gidilmesini önermiştir.¹⁶⁰

2.4.8. Kadastro Davaları Münasebetiyle

Mersin'de kadastro davalarının normal yürüyüp yürümediğine dair önergesi münasebetiyle konuşan Arıkan, daha önce Adalet Bakanına sözlü olarak sorduğu sorunun cevabını almış ve buna istinaden“*Sayın Bakanın lütfettikleri cevaptan memnuniyetle öğrendim ki, Mersin'de müstakil bir Kadastro Mahkemesi kurulmuş bulunmaktadır. İstirabı duyan ve devasını bulan Sayın Bakana bir İçel'li olarak içten şükranlarımı arz ederim.*” diyerek teşekkür etmektedir.¹⁶¹

¹⁵⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 38. Birleşim, 1. Oturum, 01.02.1963, s.392

¹⁶⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, 3. Oturum, 20.02.1963, s.635

¹⁶¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 60. Birleşim, 1. Oturum, 20.03.1963, s.372

2.4.9. Kanun Teklifi

27 Mayıs 1960 tarihinden sonra görevlerinden uzaklaştırılan memurların mahkemelerde beraat edenlerinin tekrar görevlerine dönebilmeleri için meclise bir kanun teklifi vermişlerdir.¹⁶²

2.4.10. Tarım Bakanlığı'na Sözlü Soru Önergesi Münasebetiyle

Orman İdaresinin bilhassa Güney bölgesinde vatandaşların tapulu arazilerine ağaç dikip müdahale etmesinin doğru olup olmadığına dair sözlü sorusu münasebetiyle konuşan Arıkan, orman vasfını yitirmiş muz ve narenciye bahçesi olmuş ve köylünün zilliyetine geçmiş arazinin boş yerler dururken ağaçlandırılmaya çalışılması büyük sorunlara yol açmaktadır demiştir. Daha sonra;

“Hükümetin, 1956 yılına kadar ilmen, fiilen ve tamamen orman sahası dışına çıkmış yerlerin bir defaya mahsus olmak üzere kültür arazisi olarak tescili hususunda bir kanun tasarısını imzaladığını sevinçle öğrenmiş bulunuyorum. Eğer bu doğru ise Hükümeti tebrik etmek lâzımdır” diyerek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁶³

2.4.11. 218 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi

Arıkan, bazı suç ve cezaların affı hakkındaki 218 sayılı kanunun 3. maddesinin 1. bendinin tadili hakkında Adalet Komisyonuna kanun teklifi vermiştir.¹⁶⁴

2.4.12. Adalet Bakanlığı 1964 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Arıkan konuşmasında Adalet Bakanlığı bünyesinde bulunan kurumlardaki gördüğü eksikliklerden bahsetmektedir. Mahkemelerdeki biriken iş yükü, suçüstü kanunu başarılı olduğu için sorgu hakimliğinin gereksizliğinden, ceza evlerinin ıslah edilmesi gibi konulara değinmektedir. Düzeltilmeye çalışılan cezaevleri ile ilgili

¹⁶²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 17. Cilt, 87. Birleşim, 1. Oturum, 30.05.1963, s.295

¹⁶³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 21. Cilt, 135. Birleşim, 1. Oturum, 11.09.1963, s.227

¹⁶⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 25. Cilt, 41. Birleşim, 1. Oturum, 27.01.1964, s.557

olarak yapılan çalışmaları takdir ettiğini ve cezaevlerinde okul eğitimi, dini terbiye gibi yapılan işleri de takdirle karşıladığını belirtmektedir.¹⁶⁵

2.4.13. 3656 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi

4598 sayılı kanunun 9. maddesinin tadili ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi, Emekli Sandığı Kanununun 32. maddesinin (A) fıkrasının tadiline ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifini maliye ve plan komisyonlarına vermişlerdir.¹⁶⁶

2.4.13. Kanun Tadil Teklifi

Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 ve 68. maddeleriyle 5951 sayılı kanunun geçici 2. ve 6980 sayılı kanunun geçici maddesinde yazılı müracaatlar için yeniden 6 aylık müddet verilmesi hakkında dair kanun teklifini maliye ve plan komisyonlarına vermiştir.¹⁶⁷

2.4.14. 3656 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi

“Yüksek Başkanlığa İçel Milletvekili Mazhar Arıkan'ın, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi; Devlet memurları Kanununun 209 – 210'ncu maddelerini ilgilendirdiğinden, mezkûr teklifin, Devlet memurları kanun tasarisını görüşmek üzere Genel Kurulun 24 . 12 . 1964 tarih ve 12' nci Birleşiminde teşkili kararlaştırılan Geçici Komisyona havale buyrulmasına müsaadelerinizi saygı ile arz ederim”.¹⁶⁸

¹⁶⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 27. Cilt, 58. Birleşim, 4. Oturum, 21.02.1964, s.408-410

¹⁶⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 64. Birleşim, 21. 02. 1964, s.139

¹⁶⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 30. Cilt, 97. Birleşim, 1. Oturum, 05.05.1964, s.205

¹⁶⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 41. Birleşim, 1. Oturum, 19.01.1965, s.882

2.4.15. 218 Sayılı Kanunun Tadil Teklifi

Arıkan, bazı suç ve cezaların affı hakkındaki 218 Sayılı Kanunun 3. maddesinin 1. bendinin tadili hakkında kanun teklifi vermiştir.¹⁶⁹

2.4.16. Siyasi Partiler Kanunu Münasebetiyle

Siyasi Partiler Kanun teklifleri ve Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle söz almıştır. Teklif edilen kanun önergesindeki 9’uncu maddenin 2’nci fıkrasındaki *“siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre ehil olanların üyeliğe kabul şartları siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir”* kısmının değiştirilmesini teklif etmiştir. *”Siyasi partiler, üye olma istemlerini tüzüklerinde yazılı üyeliğe kabul şartlarının dışında bir sebebe isnat ederek reddetmezler.”* Önergesini vermiştir geçici komisyon başkanı Coşkun Kırca önergeye katılmadıklarını belirtmiştir.¹⁷⁰

2.4.17. Yargıtay Kanunu Münasebetiyle

Adalet ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle konuşma yapmıştır. Kadrosu farklı maaşı farklı çok fazla hakim ve savcının olduğunu ve bu durumlar varken birde kadrosuzluktan mağdur olanların olduğunu söylemiştir. Devletin bu insanları mağdur etmesinin hiçbir izahının olamayacağını belirtmiştir. Bu yüzden önceki kararda ısrarcı olunmasını rica ettiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁷¹

2.4.18. Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle

Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle konuşmuştur. Arıkan konuşmasında, devlet memurlarının işledikleri suçlara Cumhuriyet Savcısının bakması saygınlığını düşürmeyeceğini, tam tersine oluşan haksızlığı memurlar tarafından ve kamu hukuku tarafından aşağılara çekileceğini söylemektedir. Bu nedenle Takririn kabulünü isteyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁷²

¹⁶⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 37. Cilt, 72. Birleşim, 1. Oturum, 10.03.1965, s.264

¹⁷⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 37. Cilt, 76. Birleşim, 1. Oturum, 17.03.1965, s.428, 431

¹⁷¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 130. Birleşim, 2. Oturum, 17.06.1965, s.174-175

¹⁷²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 131. Birleşim, 2. Oturum, 18.06.1965, s.265

2.5. MEHMET ALİ ARSLAN'IN BİYOGRAFİSİ

1915 yılında Mut'ta dünyaya gelmiştir. Baba adı Ahmet, anne adı Şahide'dir. Evli ve dört çocuk babasıdır.¹⁷³ Ortaokul mezunudur. Geçimini ticaret ve çiftçilik yaparak kazanmaktadır. 1942 yılında CHP Mut ilçe başkanı olmuştur ve vekil seçildiği 1961 yılına kadar kesintisiz ilçe başkanlığı yapmıştır. 1961 yılında CHP listesinden İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.¹⁷⁴ 1981 yılında vefat etmiştir.¹⁷⁵

2.5.1. Mehmet Ali Arslan'ın Meclis Faaliyetleri

2.5.2. Milli Eğitim Bakanlığı'na Soru Önergesi

“Orta öğretim kadrolarında 6 - 7 bin öğretmenin noksan olduğu adı geçen daire ile yaptığım temaslardan öğrendim. Hal böyle iken yüksek okul öğrencilerinden olup birkaç dersten takıntısı olan öğrencilerin adı geçen okullara tayininde bir sakınca olup olmadığının, bu gibi öğrencilerin adı geçen kadrolara vekil olarak veya yardımcı öğretmen olarak tayinleri mümkün müdür? Orta öğretim müesseselerinin öğretmensizliğini önlemek için mevcut kanunlarda bir değişiklik yapılması düşünülmekte midir? Bakanlığın bu husustaki kanaati nedir ve şimdiye kadar Yüksek Meclise bu kanunun tadil teklifinin getirilmemesi sebebi nedir?” olmuştur. Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu cevaben mevzuatın buna uygun olmadığını düzenleme yapılırsa bile eğitim kalitesinin düşeceğini söyleyerek öneriyi sıcak bakmamıştır.¹⁷⁶

2.5.3. 6831 Sayılı Orman Kanunu Münasebetiyle

Arslan, ormanı çok olan illerden gelen vekillerin bu konu hakkında bir komisyon kurup bu konuyu incelemesini istemektedir.¹⁷⁷

2.5.4. 1963 Yılı Bütçe Kanunu Münasebetiyle

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Konuşmasında ülkedeki işsizliği hatırlatmış ve

¹⁷³TMBB Albümü, s.797

¹⁷⁴TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 192

¹⁷⁵TMBB Albümü, s.797

¹⁷⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 4. Cilt, 70. Birleşim, 1. Oturum, 06.04.1962, s.297

¹⁷⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 10. Cilt, 27. Birleşim, 1. Oturum, 09.01.1963, s.620-621

bunun oluş sebebini de 1958 yılında alınan 8 ağustos kararlarına bağlamıştır. Hükümetin ekonomi politikasını isabetli bulduğunu ifade etmektedir.¹⁷⁸

2.5.5.1963 Yılı Dışişleri Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

Arslan, Dışişleri Bakanına soru yöneltmiştir.

”Sofya’da casusluk yaptığı iddiası ile tevkif edilip, muhakemesi neticesi idama mahkûm edilen ve bilahare bu idam cezası müebbet hapse çevrilen Mehmet Dıġdıođlu’nun son günlerde Bulgaristan’da çıkarılan bir aftan istifade ettirilip ettirilmediği ve Hariciye Bakanlığı tarafından bu mevzuda bir Şey yapılıp yapılmadığı hususlarının tavzihini istiyorum.”

Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin cevaben, ülkemizde tutuklu bulunan bir Bulgar vatandaşı ile takasına çalıştıklarını söylemiştir.¹⁷⁹

2.5.6. 1963 Yılı Tarım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

Konuşmasında orman alanlarının bozulmasına değinmiştir. Bunun sebeplerini ilgisizlik ve orman kanunumuzun halka uygun olmaması olarak belirtmiştir. Anayasayı 131. Maddesinde orman içine girilmez yazdığını, bu maddenin orman köylüsünün geçim kaynağını elinden aldığını ve bu durumun Anayasamızın ruhuna aykırı olduğunu söylemektedir.¹⁸⁰

2.6. SADIK KUTLAY’IN BİYOGRAFİSİ

1912 yılında Anamur’da dünyaya gelmiştir. Baba adı Ali, anne adı Sultan’dır. Evli ve üç çocuk babasıdır. Hal Tercümesinde yazdığı bilgilere göre 1937 yılında İstanbul Teknik Üniversitesinden mezun olmuştur. Daha sonra yedek subay olarak askere gitmiştir. Askerlik dönüşü Nafia Vekaleti (Bayındırlık Bakanlığı) Samsun Su İşleri 8. Şube mühendisi olmuştur. 1941 yılında ikinci defa askere alınmıştır, 1943 yılında terhis olmuştur. Nafia Vekaleti Su İşleri 1.Kısım mühendisi olarak göreve başlamıştır. 1945 yılında Samsun Su İşleri Müdürü olmuştur. 1951 yılında Nafia Vekaleti Su İşleri Reisi Yardımcısı olmuştur. 1952 yılından sonra müşavir, mühendis

¹⁷⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 47. Birleşim, 2. Oturum, 12.02.1963, s.376

¹⁷⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 52. Birleşim, 4. Oturum, 17.02.1963, s.238

¹⁸⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 54. Birleşim, 3.Oturum, 19.02.1963, s.500

ve müteahhitlik yapmıştır.¹⁸¹ XII. Dönem CHP listelerinden İçel milletvekili olmuştur. 28. Hükümetin İmar ve İskan Bakanlığı yapmıştır. İngilizce ve Fransızca bilmektedir. 26-07-1988 yılında vefat etmiştir.¹⁸²

2.6.1. Sadık Kutlay'ın Meclis Faaliyetleri

2.6.2. 1963 Yılı Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

CHP grubu adına konuşmuştur, konuşmasını bölümler halinde yapmıştır. Tarım ürünlerindeki artışın tarım sahalarındaki artıştan ileri geldiğini, dönüm başına ürün artışının çok az olduğunu ve nüfusun çoğunluğunun (%70) tarımla uğraştığını göz önüne alırsak ürün artışı yapmamız gerektiğini bunu da sulu tarım ile gerçekleştirilebileceğini söylemiştir. Köy yollarının kalkınmadaki önemine değinmiştir “ *gidemediğiniz yer sizin değildir*” sözünü hatırlatarak köylerimizi dış dünyayla temasının sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Bayındırlık Bakanlığının teknik personel sorununu önemli bir konu olarak gördüğünü belirtmiştir. Demiryolculara ve limancılara kısa sürede yaptıkları özverili işlerden dolayı teşekkür etmiştir. Yapı ve İmar İşleri reisliğinin çok önemli işler yaptığını bu işlerin hükümet konakları, hastaneler, okullar gibi kamu binaları olduğundan bahsetmektedir. Bunların günümüz ihtiyaçlarını karşılamadığını ve yeterli düzeye getirilmesi gerekliliğini belirtmiştir. Teftiş Kurulu Heyeti reisliğinin 24 yıl evvelki kanunla hizmet vermeye çalıştığından, personel sayısının azlığından ve en kısa zamanda artırılması gerektiğinden bahsetmiştir. 3611 sayılı Teşkilat kanunu yetersizdir ve en kısa zamanda yeterli hale getirilmelidir demiştir. 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme Kanunu ömrünü tamamladığından ve bununla ilgili bir çalışama olduğunu duyduklarından memnun olduklarını belirtmiştir. Karayollarının araç parkının eskimişliğini, yenilenmesi için ayrılan tahsisatın yetersizliğini ve bu durumun düzeltilmesi gerektiğini, ayrıca özel sektörün elindeki makine imkanlarından da faydalanılmasının gerekliliğini belirtmiştir. Köylerimizin içme suyu sorunu 15 yılda çözmeliyiz bunun için gerekli tahsisat yapılmalıdır demiştir. Erozyonun önemli bir sorun olduğunu, Tarım Bakanlığı işbirliği ile bu konuda önlem alınmasını istemiştir. Su işlerimizde noksan olan “Su Kaynaklarının Kullanılması Kanunu” en kısa

¹⁸¹TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 196

¹⁸²TMBB Albümü, s.797

zamanda çıkarılmasını istemiştir. Bayındırlık Bakanı'na ve Bayındırlık Bakanlığı personeline teşekkür ederek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁸³

2.7. YAHYA DERMANCI'NIN BİYOGRAFİSİ

1913 yılında Mersin'de dünyaya gelmiştir. Baba adı Hasan, anne adı Ayşe'dir. Evi ve iki çocuk babasıdır.¹⁸⁴ İlkokulu ve ortaokulu Mersin'de liseyi Adana'da okumuştur. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girmiştir. Tıp fakültesini 1939 yılında bitirmiştir ve yedek subay olarak silah altına alınmıştır. Teskeresini aldıktan sonra çeşitli il ve ilçelerde hükümet tabipliği yapmıştır. Hayır kurumlarında faaliyette bulunmuştur. Almanca bilmektedir. Girmiş olduğu 1961 yılı genel seçimlerinde CHP listesinden İçel milletvekili olmuştur.¹⁸⁵ 1975 yılında vefat etmiştir.¹⁸⁶

2.7.1. Yahya Dermancı'nın Meclis Faaliyetleri

2.7.2. 1962 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Konuşmasında tarihten örnekler vererek neler yapılabilineceğini, birlik ve beraberlik halinde hükümetiyle muhalefetiyle bu az bütçeyle çok işler ortaya konacağından bahsetmiştir. ” *Türk ruhunu tanıtacak bütün enerjiyi gösterdiğimiz takdirde bu kâfi görmediğimiz bütçe daha çok artacak ve memleketin bereketli kaynakları altına çevrilecektir.*” Diyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁸⁷

2.7.3. Kifayet Hakkında

Öğretmenlerin sorunları hakkında mecliste konuşmalar yapılmaktadır. Dermancı da bu konuşmaların daha fazla olmasının gerektiğini belirtmektedir.¹⁸⁸

¹⁸³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 53. Birleşim, 1.Oturum, 18.02.1963, s.276-280

¹⁸⁴TMBB Albümü, s.797

¹⁸⁵TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 194

¹⁸⁶TMBB Albümü, s.797

¹⁸⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 2. Cilt, 48. Birleşim, 2.Oturum, 17.02.1962, s.454-456

¹⁸⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 53. Birleşim, 1.Oturum, 22.02.1962, s.204

2.7.4.1962 Yılı Ticaret Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

80 sayılı Hal Kanunu'nun uygulamasındaki aksaklıkları ve hal esnafının sıkıntılarını anlatmış ve çözüm istemiştir. Cevaben Sanayi Bakanı ve Ticaret Bakanı vekili Fethi Çelikbaş bu konuyu not aldık inceleyeceğiz demiştir.¹⁸⁹

2.7.5. 1962 Yılı Tarım Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

“Buğday fiyat politikası hakkında ne düşünüyorsunuz? Kanaatimizce Hükümet biraz külfeti üzerine alarak, prim vermek suretiyle buğday fiyatlarını artıracak olursa, hem daha çok rağbet kazanır, hem de dışarıya dövizimiz gitmez ve ekme sıkıntısından kurtuluruz, istihsali bize yeter seviyeye çıkarmak için Bakanlık olarak ne düşünüyorsunuz?”¹⁹⁰

2.7.8. 1962 Yılı Basın-Yayın Ve Turizm Genel Müdürlüğü Bütçesi Münasebetiyle

Basın konusuna değinmiş olan Dermancı, bir takım basın yayın kurumunun 27 Mayıs'a saldırdığından dem vurmıştır. Kendi bakışıyla ” 27 Mayıs Türk milletinin tarihe geçmiş şanlı bir altın kalesidir.” Konuşmasının sonunda Basın Yayın Turizm Bakanlığına tavsiyede bulunarak gençlere kahramanlık destanlarının anlatılmasını isteyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁹¹

2.7.7. Kanun Teklifi

İstiklâl Savaşına iştirak eden M. Hilmioğlu, M. Rifat Özaydın'a vatani hizmet tertibinden maaş tahsisine dair meclise kanun teklifi vermiştir.¹⁹²

2.7.8. Kanun Teklifi Münasebetiyle

7244 sayılı Kanununun 5. maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifleri ve Bütçe Komisyonu Raporu münasebetiyle söz almıştır. Bütçe komisyonu, teklif edilen 5. Maddede ki doktor maaşlarının yükseltilmesine karşı çıkmaktadır. Sayın

¹⁸⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 54. Birleşim, 2.Oturum, 23.02.1962, s.316

¹⁹⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 55. Birleşim, 2.Oturum, 24.02.1962, s.432

¹⁹¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 57. Birleşim, 2.Oturum, 26.02.1962, s.583-584

¹⁹²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 6. Cilt, 107. Birleşim, 27. 06. 1962, s.130

Dermancı genel kurula“... *Bütçe Komisyonunun getirmiş olduğu rapora iltifat etmeyin. Arkadaşlarımın içli ve özli olarak ifade ettikleri, memleket gerçeklerinin dile getirmiş olduğu kanuna iltifat edin. Büyük bir dengesizlik ortadan kalksın...*” diyerek bütçe komisyon kararına katılmadığını belirtmiştir.¹⁹³

2.7.9. Uzun Vadeli Planın Yürürlüğe Konması Ve Bütünlüğünün Korunması Hakkındaki Kanun Teklifi Münasebetiyle

Bu plan ülkemiz için iyi olaksa vatanseverlik hissiyatı ile olumlu olarak neticelendirelim demiştir.¹⁹⁴

2.7.10. 6138 Sayılı Kanun Münasebetiyle

Kanuna geçici madde eklenmesine dair konuşmasında, sanayicinin tüccarın vergi borçlarının 10 yıl ertelenmesi yeterli değildir, milli bankalara yönlendirerek sanayici ve tüccarımıza güçlenmeleri için kredi vermelerinin sağlamalıyız demiştir.¹⁹⁵

2.7.11. Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşü Kanun Tasarısı Münasebetiyle

İçişleri ve Adalet komisyonları Raporu münasebetiyle konuşan Dermancı, bu kadar üzerinde durulacak bir konu değil, eğer amaçları yüce bir dava ise zaten yürürler çekinmezler, o sebepten komisyonun yaptığı kanun maddesini kabul edelim demektedir.¹⁹⁶

2.7.12. 3656 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle

4598 sayılı Kanunun 4. maddesinin tadili ile değişik 8. maddesinin tadili hakkında kanun teklifleri münasebetiyle konuşmuştur. Memurların terfi etmeleri için

¹⁹³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 6. Cilt, 116. Birleşim, 1.Oturum,14.09.1962, s.492

¹⁹⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 7. Cilt, 124. Birleşim, 1.Oturum,03.10.1962, s.316

¹⁹⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 7. Cilt, 125. Birleşim, 1.Oturum,05.10.1962, s.336

¹⁹⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 8. Cilt, 131. Birleşim, 2.Oturum,17.10.1962, s.117

kadro gereklidir ve bu kadrolar emeklilik ve vefat durumlarında açılmaktadır. Bu durumda da terfi hak etmiş memura haksızlık yapılmaktadır demektedir.¹⁹⁷

2.7.13. Mersin’de Yaşanan Afet Münasebetiyle

Devlet Radyosunun yayınları hakkındaki demeci münasebetiyle söz almış fakat gündem dışı konuşmuştur. Mersinde yağışların sebep olduğu sel ve su baskınlarını dile getirmiştir. Özverili çalışmasından dolayı İçel valisine teşekkür etmiştir.¹⁹⁸

2.7.14. Mersin’de Yaşanan Afet Münasebetiyle

Gündem dışı konuşmuş ve Mersinde meydana gelen sel afeti hakkında bilgilendirme yapmıştır.¹⁹⁹

2.7.15. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununu Tadili Münasebetiyle

Bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi ve bir kısım hükümlerin kaldırılması hakkında kanun tasarı ve teklifleri münasebetiyle konuşmuştur. Konuşmasında kooperatiflere ve bankalara olan borçlarından dolayı çiftçinin vergi verecek mecali kalmamıştır demektedir.

“Büyük Meclis çiftçi hakikaten vergi alınmaması lâzım gelen bir unsurdur. Yarının büyük Türkiye’sini hazırlamak için Hükümetin bir müddet bunlara bütün imkân kapılarını açması icabeder. Hükümet bunu yapamaz. Maliye Vekili gelir, benim imkânlarım bundan ibarettir, ben sıkıntı çekiyorum, mebusum sıkıntı çekiyor bu memleketin kurtulmasını istiyorsak zaten benim çiftçilerim de vergi vermek istiyorlar, bir yıl mademki bağışlanmış bulunuyor bundan sonra da bu kanunun aynı şekilde hazırlanmış olan şeklini kabul edelim. Bu bir yılı dahi geri bırakacak olursak büyük bir adaletsizlik meydana gelecektir.” Diyerek konuşmasını sonlandırmıştır.²⁰⁰

¹⁹⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 9. Cilt, 14. Birleşim, 1.Oturum,07.12.1962, s.652

¹⁹⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 10. Cilt, 20. Birleşim, 1.Oturum,21.12.1962, s.344

¹⁹⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 10. Cilt, 27. Birleşim, 1.Oturum,09.01.1963, s.615-616

²⁰⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 44. Birleşim, 3.Oturum,09.02.1963, s.84-85

2.7.16. Ulaştırma Bakanlığı 1963 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Konuşmasında birkaç soru yöneltmiştir.”Frigorifik uçak ve tren tesisleri bu husus için düşünülüyor mu?” Mersin Limanında tehlikeli bir durum vardır, deniz itfaiyesi yoktur. Buranın bu ihtiyacı karşılanacak mı? Kıbrıs'a uzun zamandan beri Mersin'den feribot işletileceğinden bahsediliyor. İşletilecek midir?” Bu soruları, Ulaştırma Bakanı Rıfat Öçten cevaplamıştır. Cevaben feribot işletmesinin kalkınma planlarında olmadığını, frigorik vagonlar sadece İstanbul Sirkeci'den Avrupa'ya gitmekte olduğunu söylemiştir.²⁰¹

2.7.17. 1963 Mali Yılı Devlet Borçları Bütçesi Münasebetiyle

Genel Kurulda 13 gündür gece gündüz mesai yaptıklarını ve yarının Pazar olduğunu, sonraki günün de bayram olduğunu söylemiş ve bu nedenle konuşacak olanlar kısaca konuşarak toplantının bitmesini istemiştir. Ayrıca üzerine konuşulan teklifin reddine oy kullanılmasını istemiştir.²⁰²

2.7.18. Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu Hakkındaki 3312 Sayılı Kanuna Ek Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Ortak Pazara girme konusunun mecliste tartışılacağını, ayrıcı hükümete bilgi taşıyacak bir kurula ihtiyacımız olduğunu ve o yüzden bu tasarıya kabul oyu verilmesini istemiştir.²⁰³

2.7.19. 3656 Sayılı Kanun Münasebetiyle

Tarım Bakanlığı kısmında değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısı ve Tarım ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle konuşmuştur. Lehte söz almıştır;

“...Hakikaten arkadaşlar, şunu söyleyeyim ki, münbit yerlerde insan toprağa baktığı zaman utanıyor. Sen, bu kıymetli toprakları Verimli hale getireme, adamsızlık yüzünden perişan ol, ondan sonra böyle bir tasarı geldiği zaman, arkadaşlarım hassasiyet gösterebilirsin v.d “ demiştir.²⁰⁴

²⁰¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 56. Birleşim, 1.Oturum,21.02.1963, s.40

²⁰²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 58. Birleşim, 3.Oturum,23.02.1963, s.287

²⁰³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 59. Birleşim, 1.Oturum,18.03.1963, s.323

2.7.20. Kanun Teklifi

İçel Milletvekili Yahya Dermancı ve Mazhar Arıkan'ın, İstiklal Savaşına iştirak eden M. Hilmioglu M. Rifat Özyaydın'a vatani hizmet tertibinden maaş tahsisine dair meclise kanun teklifi vermişlerdir. Kanun teklifleri kabul edilmiştir. Ömür boyu aylık 500 lira maaş bağlanmıştır.²⁰⁵

2.7.21. Askerlik Kanunu Münasebetiyle

1076 sayılı Kanununun 3. maddesinin değiştirilmesine ve 97 sayılı Kanuna bir ek ve iki geçici madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu münasebetiyle konuşmuştur.

”Büyük Meclislin buna el koyarak bir an evvel bütün okullarda, bir ilk tahsil, ilk öğretmen formasyonunu kazandıktan sonra, lise dengesindeki okullardan mezun bulunan bütün Türk gençlerini bir seferberliğe dahil ederek, bunları memleketin cahil kalmış kısımlarındaki okullarına sevk edecek olursak kısa bir zamanda büyük ıstırap halledilmiş olacaktır.” demiştir.²⁰⁶

2.7.22. Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanunu Münasebetiyle

Adalet ve Anayasa Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır. Ülkenin yönetilmesinde demokratik kuralların işletilmesi adına partiler oy oranları nispetinde temsil edilmekte. Bu nedenle kanun maddesini kabul edelim demiştir.²⁰⁷

2.7.23. Hekimlere Aylık Hizmet Karşılığı Ödenek Verilmesine Dair Kanun Teklifi Münasebetiyle

Bu tasarının kabulü çam sakızı kabilinden de olsa kabul edilmelidir. Doktorlarımızı çalıştırabilmek için gelirlerinde iyileştirme yapılmalıdır demektedir.²⁰⁸

²⁰⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 16. Cilt, 68. Birleşim, 1.Oturum,08.04.1963, s.149-150

²⁰⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 18. Cilt, 103. Birleşim, 1.Oturum,27.06.1963, s.582-583

²⁰⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 19. Cilt, 111. Birleşim, 1.Oturum,09.07.1963, s.337-338

²⁰⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 29. Cilt, 76. Birleşim, 2.Oturum,27.03.1964, s.45

²⁰⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 29. Cilt, 89. Birleşim, 1.Oturum,13.04.1964, s.506-507

2.7.24. Mersin’de Yaşanan Afet Münasebetiyle

Mersin’de iki ay önceki yaşanan dolu afetinden zarar gören turuncgiller ve turfanda sebze yetiştiren tarımcılara kredi yardımı yapılması gerektiğine dair konuşması. Mersinde afette oluşan zararlardan bahsetmektedir.²⁰⁹

2.7.25.Özel Öğretim Kurumları Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Özel okul açmak isteyen müteşebbislere yerel idarelerin ve hükümetin kolaylık sağlaması gereklidir demektedir.²¹⁰

2.7.26. İmar ve İskan, Maliye ve Plan Komisyonları Raporları

Münasebetiyle

Ülkemizin ekonomik durumunun kötü olduğunu ve dövize ihtiyacımızın olduğunu belirtmektedir.

“Dışarıda dövizlerimiz çok, Türkiye'nin meselesini halletmek için büyük bir çabaya da ihtiyaç yoktur. Bir işçi davasında, harice gönderdiğimiz bu memleketin enerjisinin, emekçisinin göndereceği dövizler bu memleketin borçlarını birkaç; senede ödeyecek durumdadır. Turizm davasını hallettiğimiz zamanda o başlı başına bu meseleyi halledecektir. Yine bu memleketin serbest ticaret rejimi şekliyle harice akıttığı milyarlarca dövizin akmaması için bir tedbirin alınması bu işi başlı başına halledecektir.”²¹¹

2.7.27. Sosyal Sigortalar Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu'nca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu münasebetiyle söz almıştır. Konuşmasında İşçi Sigortaları Kurumunun eczane açması üzerine fikirlerini beyan etmiştir. Serbest eczanelerde zararına olmayacak şekilde bir formül bulunmasını istemiştir.²¹²

²⁰⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 30. Cilt, 101. Birleşim, 1.Oturum,12.05.1964, s.368-369

²¹⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 31. Cilt, 108. Birleşim, 1.Oturum,18.06.1964, s.6-7

²¹¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 31. Cilt, 116. Birleşim, 1.Oturum,30.06.1964, s.372-374

²¹²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 32. Cilt, 127. Birleşim, 1.Oturum,15.07.1964, s.197-198

2.7.28. Sağlık Eğitim Enstitüleri Kuruluş Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Milli Eğitim Sağlık ve Sosyal Yardım ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır. Konuşmasında “*eğitim kadrosunun hangi akademik kariyerden teşkil edildiğini ve bilahare buradan mezun olan insanlar bu enstitüde eğitim üyesi olabilecekler mi?*” sorusunu komisyon başkanının veya bakanın cevaplaması için yöneltmektedir.²¹³

2.7.29. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu Münasebetiyle

“İmkânsızlık içinde bulunan bir müessesenin bu şekilde eski tevdiatçıları tekrar diriltip, iştirakçi haline koyup onların külçeleşmiş ömürlerinin ve mirasçılarının sosyal güvenlik müessesesinden istifadelerini sağlamak, zannediyorum ki, mümkün olmayacak bir konudur.” Diyerek kanun teklifine olumsuz baktığını belirtmiştir.²¹⁴

2.7.30. Kanun Teklifi

Emekli Sandığına dahil memurları ev sahibi yapmak amacı ile sermaye tahsisi hakkında meclise kanun teklifi vermiştir.²¹⁵

2.7.31. 1965 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Karma Bütçe Komisyonu Raporu ile 1965 yılı Bütçe Kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle konuşmuştur. Mersine gelen yerli ve yabancı turistlerin yedikleri yemeklerin çok kötü olduğunu, kaldıkları otellerin pahalı olduğunu bu nedenlerden dolayı gelen turist memnun olmadığını ve turizmin baltalandığını söylemektedir. Bunun için önlem alınacak mı diye sormaktadır.²¹⁶

²¹³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 31. Birleşim, 1.Oturum,29.12.1964, s.424-425

²¹⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 32. Birleşim, 1.Oturum,30.12.1964, s.460-461

²¹⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 35. Cilt, 42. Birleşim, 1.Oturum,20.01.1965, s.3

²¹⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 41. Cilt, 117. Birleşim, 3.Oturum,27.05.1965, s.233

2.7.32.Orman Kanunu Münasebetiyle

Geçici bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Geçici Komisyon Raporu ile Anayasa Komisyonunun mütalaa Raporu münasebetiyle söz almıştır. Konu yeterince netleşmediği için kifayet önergesinin aleyhinde olunmasını istemiştir.²¹⁷

2.7.33. Nöbetçi Memurluğun Kurulması Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Olağanüstü hal tatbikatlarında mesainin 24 saat devamını sağlayan Kanun tasarısı ve İçişleri Komisyon Raporu münasebetiyle konuşmuştur. Konuşmasında bu kanunun gereksiz olduğunu hali hazırda birçok kurum bunu kendi bünyesinde halletmektedir. Ülkenin daha önemli konularının olduğunu belirtmiştir. Kanun tasarısını aleyhinde bulunduğunu belirtmiştir.²¹⁸

Tablo 2.1. XII. Dönem Milletvekillerinin Mecliste Yapmış Oldukları Faaliyet Çizelgesi
(Millet Meclisi I.Dönem meclis tutanaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI PARTİSİ	MM'DESÖZ ALMA	MM'DEÖNERGE VERME	TOPLAM
Burhan Bozdoğan AP	1	1	2
Celal Kılıç AP	2	0	2
İhsan Önal AP	30	0	30
Mazhar Arıkan AP	11	8	19
Mehmet Ali Arslan CHP	5	1	6
Sadık Kutlay CHP	1	0	1
Yahya Dermancı CHP	30	4	34
	80	14	94

Tablo 2.1.'de görüldüğü üzere AP'li milletvekilleri mecliste daha aktif olmuşlardır. AP milletvekilleri mecliste 44 defa söz almışlar, 9 defa önerge vermişlerdir. CHP milletvekilleri mecliste 36 defa söz almışlar, 5 defa önerge vermişlerdir. Bu söz almalarda ve önergelerde bütçe ve kanun teklifleri çoğunluktadır. İçel ile ilgili olanlar, 1 defa Mazhar Arıkan'ın, 3 defa da Yahya Dermancı'nın sel afetiyle ilgili konuşması olmuştur.

²¹⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 138. Birleşim, 1.Oturum,01.07.1965, s.660-661

²¹⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,1. Dönem, 43. Cilt, 139. Birleşim, 1.Oturum,02.07.1965, s.10-11

Tablo 2.2. XII. Dönem Milletvekillerinin Eğitim Durumları, Bildiği Yabancı Diller (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	EĞİTİM DURUMU	BİLDİĞİ YABANCI DİL
Burhan Bozdoğan	İstanbul Üniv. Hukuk Fak.	Yok
Celal Kılıç	Hukuk Fakültesi	Yok
İhsan Önal	Askeri Tıp Fakültesi	İngilizce-
Mazhar Arıkan	Ankara Üniv. Hukuk Fak.	Yok
Mehmet Ali Arslan	Ortaokul	Yok
Sadık Kutlay	İstanbul Teknik Üniv.	İngilizce- Fransızca
Yahya Dermancı	İstanbul Üniv. Tıp Fak.	Almanca

Tablo 2.2.'de görüldüğü üzere milletvekillerinin eğitim düzeyi yüksektir. Mehmet Ali Arslan hariç bütün milletvekilleri üniversite mezunudur. 1961-1965 yılı TBMM'de olan üniversite mezunu vekil oranı %75,7'dir.²¹⁹ İçel milletvekillerinin üniversite mezun oranı %85,7'dir.

Tablo 2.3. XII. Dönem Milletvekillerinin Meslekleri ve Yaş Ortalamaları (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	MESLEĞİ	YAŞI/ORTALAMASI
Burhan Bozdoğan	Avukat	34
Celal Kılıç	Avukat	35
İhsan Önal	Doktor	47
Mazhar Arıkan	Savcı	38
Mehmet Ali Arslan	Tüccar-Çiftçi	46
Sadık Kutlay	Mühendis-Müteahhit	49
Yahya Dermancı	Doktor	48
		42

Tablo 2.3.'de görüldüğü üzere milletvekillerinde hukukçu olanlar çoğunluktadır, oranı %42,8'dir 1961-1965 yılları arasında TBMM'de hukukçu milletvekillerinin oranı ise %29,9'dur.²²⁰ Yaş ortalamaları İçel milletvekillerinin 42'dir, kadın milletvekili yoktur. TBMM genel yaş ortalaması ise 43,6'dır, kadın milletvekili oranı %0,6'dır.²²¹

²¹⁹ ARSLAN, Ali, "Cumhuriyet Dönemi (1920-1995) Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profili", *Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 2001, S.2, s.13

²²⁰ ARSLAN, ...*Elitlerinin Toplumsal Profili*, s.14

²²¹ EZHERLİ, ...*Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998)*, s.165

Tablo 2.4. XII. Dönem Milletvekillerinin Medeni Durumları ve Çocuk Sayıları (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	Medeni Durumları	Çocuk Sayısı
Burhan Bozdoğan	Evli	2
Celal Kılıç	Evli	3
İhsan Önal	Evli	4
Mazhar Arıkan	Evli	3
Mehmet Ali Arslan	Evli	4
Sadık Kutlay	Evli	3
Yahya Dermancı	Evli	2

Tablo 2.4.'de görüldüğü üzere milletvekillerinin tamamı evlidir ve çocukları vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLET MECLİSİ II. DÖNEM (TBMM XIII. DÖNEM) İÇEL MİLLETVEKİLLERİ BİYOGRAFİLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ

3.1. BURHAN ÖZDOĞAN'IN BİYOGRAFİSİ

Burhan Özdoğan'ın özgeçmişi üçüncü bölümde yazılmıştır. XIII. Dönem AP İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.²²²

3.1.1 Burhan Özdoğan'ın Meclis Faaliyetleri

Meclis tutanaklarında herhangi bir konuşması ve önergesi yoktur. Sadece meclisten iki ay izin almak için bir başvurusu vardır.

3.1.2. Üyelerle İlgili İşler

İçel Milletvekili Burhan Bozdoğan'a iki ay izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi meclise sunulmuştur. Genel Kurulda yapılan oylamada hastalığına binaen iki ay izin verilmesi kabul edilmiştir.²²³

3.2. CELAL KILIÇ'IN (MUHAMMET CELAL KILIÇ) BİYOGRAFİSİ

Celal Kılıç'ın özgeçmişi üçüncü bölümde yazılmıştır. XIII. Dönem AP İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.

²²²TMBB Albümü, s.861

²²³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 3. Cilt, 50. Birleşim, 2.Oturum,19.02.1966, s.556

3.2.1. Celal Kılıç'ın Meclis Faaliyetleri

3.2.2. Tapu Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Geçici Komisyon raporu münasebetiyle söz almıştır. 42. Maddede olan “*Tapuda ne yazılırsa yazılısın fazlalık zilyed adına tespit edilecektir, fakat «Hudut sabit olmak şartıyla»*», denmektedir. Bu ifadelerin değiştirilmesini istemektedir.

“Ancak, hazinece özel kanunların hükümlerine göre miktar üzerinden veya ifrazen bir kısmı veya tamamı, satılan tefviz veya tahsis edilen yahut parasız dağıtılan yerlerde zuhur eden fazlalık, satış, tefviz tahsis yahut dağıtım tarihinden itibaren, on yıl nizasız fasılasız mülk sıfatıyla kullanılmış ve vergisi de fazla miktara göre ödenmiş ise asli tapu kaydı hudut ve miktarı esas alınmaksızın, tasarruf edilen fazlalık, zilyed veya halefleri adına tesbit ve tescil edilir.”²²⁴

3.3. İSMAİL ÇATALOĞLU’NUN BİYOGRAFİSİ

1912 yılında Tarsus Çamalan Köyünde dünyaya gelmiştir. Baba adı Mutahhar, anne adı Fatma’dır. Evli ve üç çocuk babasıdır. 1928 yılında Tarsus Kolejinin bitirmiş ve Bursa Askeri lisesine girmiştir. 1934 yılında Harp Okulundan olarak mezun Süvari Subayı olmuştur. 1935 yılında Tank Taburuna atanmıştır. İngiltere ve Amerika’da eğitim almıştır. Kore savaşına giden ilk askeri birlik içinde olmuştur ve savaşa katılmıştır. Güneydoğu Kara Kuvvetleri Komutanlığı Baş Yaverliği yapmıştır. 1961 yılında Albay iken emekli olmuştur. İngilizce bilmektedir.²²⁵ 1965 yılında yapılan seçimlerde CHP listesinden XIII. Dönem İçel milletvekili olarak meclise girmiştir. 11.07.1988 yılında vefat etmiştir.²²⁶

3.3.1. İsmail Çataloğlu’nun Meclis Faaliyetleri

3.3.2 Sözlü Soru Önergesi

Tarsus'ta, vergi borçlarından ötürü, Maliye Bakanlığınca icra yolu ile satışa çıkarılan Rasim Dokur Fabrikasının halen ne durumda bulunduğu dair Maliye, Sanayi ve Çalışma bakanlarına sözlü soru önergesi vermiştir.²²⁷

²²⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 6. Cilt, 92. Birleşim, 2. Oturum, 05.05.1966, s.350-351

²²⁵TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 2, Sicil 559

²²⁶TMBB Albümü, s.862

²²⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 2. Cilt, 37. Birleşim, 1. Oturum, 19.01.1966, s.457

3.3.3. Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Çataloğlu, askeriyeden gelmiş olması hasebiyle konulara ilgilidir ve vakıftır. Türk Silahlı Kuvvetler personellerinin atamaları, terfileri ve özlük hakları hususlarında konuşmuştur.²²⁸

3.3.4. Hacettepe Üniversitesi'nin Kurulması Kanunu Münasebetiyle

CHP grubu adına konuşmuştur. Hacettepe Üniversitesinin kurulması ve müstakil bir yapı olarak kurumsallaşması gerektiğini anlatmaktadır. Hacettepe'nin Ankara merkez olmak üzere ülkenin birçok yerine de yüksek okullar açacak olmasının faydalı olacağını belirtmektedir.²²⁹

3.3.5. İçel Sebze Üreticilerinin İhtiyaç ve Problemleri Münasebetiyle

Konuşmasında çiftçinin zor durumuna değinmektedir. Hava şartlarından dolayı ürün elde edememiş olan çiftçinin tefeci eline düştüğünü ve ürün yetiştirebilenlerin ise çok ucuz fiyata aracılara satabildiğini anlatmaktadır.²³⁰

3.3.6. Anayasanın 88. Maddesi Gereğince Bir Meclis Araştırmasına Dair Önerge Münasebetiyle

Meyve ve sebze yetiştiricilerin elinden çok ucuza satın alınan ürünlerin halka çok pahalıya satıldığı konusunu incelemek ve bu hususta alınacak tedbirleri tespit etmek üzere CHP grubu adına konuşmuştur. Konuşmasında ülkemizde gördüğü ve müdahale edilerek düzeltilmesi gereken tarımsal konulara değinmiştir. Ülkemizde yetiştirilen zirai ürünlerin işlenerek mamül haline getirilemediğini ve bu sebeple maddi kayıp oluştuğunu, Tarım bakanlığımızın belli bir fiyat politikasının olmadığını ve bunun da çiftçiyi zor durumda bıraktığını belirtmiştir. Yetiştirilen ürünlerin yerinde para etmediğini ama büyükşehirlerde fahiş fiyatlarla satıldığına şahit olduğunu, bakanlığın bu konuyla ilgilenmesi gerektiğini belirtmektedir. Öte yandan

²²⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 17. Cilt, 104. Birleşim, 1.Oturum,18.05.1967, s.275

²²⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 18. Cilt, 119. Birleşim, 1.Oturum,15.06.1967, s.602

²³⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 19. Cilt, 123. Birleşim, 1.Oturum,23.06.1967, s.159-160

Ziraat Bankası'nın çiftçiye kredi vermekte isteksiz davrandığını ve çiftçiyi tefeciye mahkum ettiğini söylemektedir. Konuşmasının sonunda: *"Daha birçok bildiklerimiz var, ortaya koyacaklarımız var. Eğer meclis araştırmasını kabul edecek olursanız hükümete yardımcı olacağımızı size arz eder, saygılarımı sunarım"* demiştir.²³¹

3.3.7. Kanun Tasarısı Münasebetiyle

İstiklal Madalyası verilmiş bulunanlardan muhtaç durumda olanlara vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkındaki kanun tasarısı hakkında konuşmuştur. Konuşmasında *"...biz maaş bağlamıyoruz minnet borcu ödüyoruz, komisyon niçin bunu nazarı itibara almamıştır"* demektedir.²³²

3.3.8. 6136 Sayılı Kanun Münasebetiyle

Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki 10.7.1963 tarihli ve 6136 sayılı Kanunun 13. maddesiyle 15. maddesinin ilk fıkrasının değiştirilmesine dair verilen kanun teklifi münasebetiyle konuşmuştur. Silah çeşitlerinin netleştirilmesini, silah taşıma ve bulundurma şartlarının da medeni ülkelerden örnek alınarak kanunlaştırılması gerektiğini belirtmektedir. *"Ateşli Silâhlar Hakkındaki Kanun teklifi ve komisyonun raporu yetersizdir. Bunun iyi bir şekilde müzakere edilip neticelendirilmesi için, kifayet önergesinin aleyhinde bulunmak lâzımdır."*²³³

3.3.9. Dışişleri Bakanlığı 1968 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

*"Son günlerde basında Dışişlerinin laubali tutumu hakkında bazı dedikodular yayınlanmıştır, inanmadık ama Dışişleri Bakanı'nın bu hususları da burada açıklaması lâzım geliyor. İkincisi, Dışişleri Bakanlığı bugün içinde bulunduğumuz durumu jeopolitik noktadan tetkik ediyor mu?"*²³⁴

²³¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 22. Cilt, 19. Birleşim, 1.Oturum,20.12.1967, s.652-655

²³²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 23. Cilt, 29. Birleşim, 1.Oturum,19.01.1968, s.494

²³³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 23. Cilt, 30. Birleşim, 1.Oturum,22.01.1968, s.527-528

²³⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 25. Cilt, 46. Birleşim, 3.Oturum,20.02.1968, s.495

3.3.10. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı İle Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1968 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle

Sağlık Bakanlığının gıda kontrolü üzerine bir kanun tasarısı var mıdır diyerek soru yöneltmektedir.²³⁵

3.3.11. İçel’de Yaşanan Afet Münasebetiyle

Güney illerimizde vuku bulan su taşkınları felâketi hakkında konuşmuştur. Çataloğlu, İçel’de meydana gelen sel felaketine hükümetin gerekli müdahaleyi yapmadığını ve halkın perişan olduğunu anlatmaktadır.²³⁶

3.3.12. Silahlı Kuvvetlerde İhtiyaç Fazlası Malzemelerin Satılması Kanun Tasarısı Münasebetiyle

CHP grubu adına konuşmuştur. Konuşmasında;

”Türk Silahlı Kuvvetleri elinde bulunan malzemeler, eğer ihtiyaç fazlası ise veya kadro dışı edilmişse veya çürüğe çıkarılmışsa bu malzemenin Erkanı Harbiyenin ve Askeri Şura'nın mütalaası alınmak suretiyle içeride muayyen müesseselere ve kurumlara satılmasına, dışarıda dost devletlere, Türkiye'nin dış emniyetini değiştirmeyecek devletlere satılmasına veya hibe edilmesine veya değer fiyatından daha az bir fiyatla satılmasına mütedair olan kanunun Halk Partisi Grubu adına olumlu karşılıyoruz”²³⁷ demiştir.

3.4. KADİR ÇETİN’İN BİYOGRAFİSİ

1928 yılında Tarsus’ta dünyaya gelmiştir. Baba adı Ahmet, anne adı Sultan’dır. Evlidir ve üç çocuk babasıdır.²³⁸ Adana Ticaret Lisesi mezunudur. İstanbul Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulunda okumuş fakat mezun olamamıştır. Ticaretle uğraşmıştır. 1963 yılında Adalet Partisi Tarsus İlçe Başkanlığı ve 1964 yılında İçel İl Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.²³⁹ Fransızca bilmektedir. 1965

²³⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 26. Cilt, 48. Birleşim, 3.Oturum,22.02.1968, s.129

²³⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 30. Cilt, 21. Birleşim, 1.Oturum,03.01.1969, s.212

²³⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 35. Cilt, 75. Birleşim, 1.Oturum,07.04.1969, s.455

²³⁸TMBB, *Albümü*, s.862

²³⁹ÇINAR,*Türk Parlamento Tarihi*, s.1863

yılında yapılan seçimlerde AP listesinden XII. Dönem İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.²⁴⁰ 16.04.2014 yılında vefat etmiştir.

3.4.1. Kadir Çetin'in Meclis Faaliyetleri

Kadir Çetin'in, Millet Meclisi tutanakları incelendiğinde herhangi bir konuşmasına ve önergesine rastlanılmamıştır.

3.5. KEMAL ATAMAN'IN BİYOGRAFİSİ

1909 yılında Konya Beyşehir'de dünyaya gelmiştir. Baba adı Mustafa, anne adı Kezban'dır. Evlidir ve üç çocuk babasıdır. İlkokulu Beyşehir'de, ortaokulu İstanbul'da, liseyi ise Bursa Erkek Lisesinde okumuştur. Daha sonra Ankara Veteriner Fakültesine girmiştir ve 1937 yılında buradan mezun olmuştur. Askerliğini yedek subay olarak yapmıştır. Dört buçuk yıl hükümet veterineri olarak çalışmıştır. Daha sonra Konya Et Balık Kurumunda müşavirlik, akabinde bir yıl kadar da İzmir Merkez Veteriner Hekimliğinde çalışmıştır. 1950 yılında Konya'dan DP listesinden milletvekili olmuştur. 1961 yılında Konya'dan CKMP listesinden 1965 yılında ise İçel MP listesinden milletvekili olmuştur. Almanca bilmektedir.²⁴¹ 22.01.1978 yılında vefat etmiştir²⁴².

3.5.1. Kemal Ataman'ın Meclis Faaliyetleri

3.5.2. Soru Önergesi

İçel Milletvekili Kemal Ataman'ın, Tarsus'ta Rasim Dokur adını taşıyan bir bez fabrikası bulunup bulunmadığına dair meclise yazılı soru önergesi vermiştir.²⁴³

3.5.3.Kıbrıs'a Yaptığı Gezi Münasebetiyle

Kıbrıs Türk halkı ve mücahitleriyle olan görüşmeleri ve edindiği bilgileri gündem dışı söz alarak aktarmıştır. Kıbrıs Türklerinin zor durumda olduklarını,

²⁴⁰TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 2, Sicil 560

²⁴¹TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 2, Sicil 286

²⁴²TMBB, *Albumü*, s. 862

²⁴³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 1. Cilt, 23. Birleşim, 15.12.1965, s.563

direnış için desteğe ve silaha ihtiyaçları olduğunu ve bunun da Türkiye'den beklendiğini aktarmaktadır.²⁴⁴

3.5.6. 1966 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Ulaştırma Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle MP grubu adına konuşma yapmıştır. Konuşmasında Ulaştırma Bakanlığına bağlı bulunan İktisadi Teşekkülleri incelemiştir. İncelemiş olduğu teşekküllerden sadece PTT işletmeleri kar edebildiğini söylemiştir. Devlet Demir Yolları, Türk Hava Yolları, Denizcilik Bankası Anonim Ortaklığı ve Deniz Nakliyatı Genel Müdürlüğü teşekkülleri gibi kuruluşların zarar ettiklerinden bahsetmektedir.²⁴⁵

3.5.7. Soru nergesi

İçel Milletvekili Kemal Ataman'ın, İstanbul'un Bakırköy ilçesi Yeşilköy nahiyesine bağlı Avcılar köyü hudutları içinde, Berzah adını taşıyan mevvide, köy şahsiyeti maneviyesine ait bir kum ocağı olup olmadığını öğrenmek için meclise soru önergesi vermiştir.²⁴⁶

3.5.8. Soru nergesi

Özel Okullar Kanununa istinaden, bugüne kadar, kaç lise ve yüksek okulun faaliyete geçmiş olduğunu öğrenmek için meclise soru önergesi vermiştir.²⁴⁷

3.5.9. Soru nergesi

Türkiye'de resmi ve özel sektöre ait sanayi müesseselerinin sudkostik' ihtiyaçlarının ne suretle temin edildiğine dair meclise soru önergesi vermiştir.²⁴⁸

²⁴⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 2. Cilt, 42. Birleşim, 1.Oturum, 07.02.1966, s.602-603

²⁴⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 3. Cilt, 49. Birleşim, 3.Oturum, 18.02.1966, s.473-478

²⁴⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 9. Cilt, 4. Birleşim, 1.Oturum, 11.11.1966, s.47

²⁴⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 9. Cilt, 15. Birleşim, 1.Oturum, 07.12.1966, s.390

²⁴⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 9. Cilt, 15. Birleşim, 1.Oturum, 07.12.1966, s.390

3.5.10.Soru Önergesi

Beyşehir gölündeki avlanma ihalesine dair soru önergesi vermiştir.²⁴⁹

3.5.11. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunun, Raporu Münasebetiyle

MP grubu adına konuşma yapmıştır.

“Kanaatimizce, Karma. Komisyonun raporundaki temennileri tatminkâr değildir.” Diyerek önerilerde bulunmuştur. “O halde, bu sahada temennimiz şudur: Partiler gruplarınca bilgili ve ilgili üyelerin Karma Komisyona seçilmelerini sağlamak ve bu komisyonun huzurunda Yüksek Denetleme Kurulundan izahat alarak varacağı kararların nihaî olması iledir ki, meclisler, artık işgal edilmekten kurtarılmış olur, kanaatindeyiz. Bu da Karma Komisyona meclisler adına denetleme salâhiyetini vermekle olabilir.”²⁵⁰

3.5.12.Sayıştay Başkanlığı 1967 Bütçesi Münasebetiyle

MP grubu adına konuşma yapmıştır. Sayıştay’ın şimdiki imkanlarıyaptığı işlere yetmemektedir, mevcut saymanlıkların ancak üçte birini kontrol edebilmiştir. O sebeple Sayıştay’ın güçlendirilmesi için gereken kanun biran önce çıkarılmalıdır demiştir.²⁵¹

3.5.13. Soru Önergesi

Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun Mehter müziğinin yayınlanmasını yasak edip etmediğine dair Turizm ve Tanıtma Bakanına yazılı soru önergesi vermiştir.²⁵²

²⁴⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 12. Cilt, 42. Birleşim, 1.Oturum, 31.01.1967, s.52

²⁵⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 12. Cilt, 48. Birleşim, 1.Oturum, 07.02.1967, s.356-359

²⁵¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 13. Cilt, 54. Birleşim, 3.Oturum, 15.02.1967, s.104

²⁵²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 28. Cilt, 87. Birleşim, 1.Oturum, 02.10.1968, s.782

3.6. MAZHAR ARIKAN'IN BİYOGRAFİSİ

Mazhar Arıkan'ın özgeçmişi üçüncü bölümde yazılmıştır. XIII. Dönem AP İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.²⁵³

3.6.1. Mazhar Arıkan'ın Meclis Faaliyetleri

3.6.2. Kanun Teklifi

Hacı Abdullah oğlu Süleyman Sırrı Kaynakçı'ya vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında meclise kanun teklifi vermiştir.²⁵⁴

3.6.3. Kanun Teklifi

4936 sayılı Kanunun bazı maddelerini tadil eden 115 sayılı Kanunun geçici 3'ncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair meclise kanun teklifi vermiştir.²⁵⁵

3.6.4. Üyelik İşleri

Dilekçe Karma Komisyonu üyeliğinden istifasına dair önergesi.

“Millet Meclisi Başkanlığına Adalet Komisyonu üyesi bulunmaktayım. Bu defa zühulen Dilekçe Komisyonu Üyeliğine seçilmiş olduğumu öğrendim. Dilekçe Komisyonu üyeliği ile ikinci bir üyeliğin birleşmeyeceği için Dilekçe Komisyonu Üyeliğinden istifa ettiğimi arz ederim.”²⁵⁶

3.6.5.1567 Sayılı Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Kanunun iki yıl daha uzatılmasını daha sonra ise yapılacak güncel ve demokratik bir kanun tasarısının meclise gelmesi gerektiğini söylemiştir.²⁵⁷

²⁵³TMBB Albümü s.861

²⁵⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 1. Cilt, 16. Birleşim,1.Oturum,30.11.1965, s.416

²⁵⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 1. Cilt, 17. Birleşim,1.Oturum,01.12.1965, s.432

²⁵⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 2. Cilt, 32. Birleşim,2.Oturum,07.01.1966, s.273

²⁵⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 2. Cilt, 37. Birleşim,2.Oturum,19. 01. 1966, s.471-472

3.6.6. Anayasanın 89. Maddesi Münasebetiyle

Gensoru hakkındaki 89. Maddenin anayasanın 132. Maddesiyle çeliştiğini ve “Anayasanın 132’nci maddesi hükmünü her şeyden önce nazara alarak İçtüzüğüün 89’ncü maddesine göre gensoru önergesinin müzakeresine mahal olmadığı hususundaki takririmizin kabulü zaruretini ifade eder saygılar sunarım” demiştir.²⁵⁸

3.6.7. Ulaştırma Bakanı Hakkında Gensoru Açılması Münasebetiyle

470 sayfalık bir gensoru önergesi kime nasıl bir fayda vereceğini anlamamanın güç olduğunu belirtmiştir. Bu kadar uzun olan gensoru vekiller tarafından protesto edilip meclis boşaltılıyor, meclis gereksiz bir şekilde iş yoğunluğuna sokuluyor ve normal çalışma koşullarından uzaklaştırılıyor demiştir.²⁵⁹

3.6.8. Kanun Teklifi

Temyiz Mahkemesi teşkilatına dair 1221 sayılı Kanunun 2020 sayılı Kanunla değiştirilen 7. maddesinin değiştirilmesine dair meclise kanun teklifi vermiştir.²⁶⁰

3.6.9. Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle AP grubu adına söz almıştır. Konuşmasında af etmenin ne kadar mukaddes bir olgu olduğundan dem vurarak ve tarihi ve dini referanslar göstererek af kanununun kabulünü istemektedir. Konuşmasını “İleri, müreffeh, mamur ve mesut bir vatan yaratabilmenin ve bunu yaşatabilmenin en aziz ve en asil şartı, kardeş gibi birbirimizi sevmenin iklimini, havasını güzel memleketimize getirmektir” diyerek bitirmiştir.²⁶¹

²⁵⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 5. Cilt, 61. Birleşim,2.Oturum,04.03.1966, s.84-86

²⁵⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 5. Cilt, 73. Birleşim,1.Oturum,25.03.1966, s.603-604

²⁶⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 7. Cilt, 97. Birleşim,1.Oturum,15.06.1966, s.51

²⁶¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 7. Cilt, 108. Birleşim,1.Oturum,11.07.1966, s.590-596

3.6.10. Kanun Teklifi

Birinci Dünya Harbinde ve İstiklâl Savaşında üstün hizmet gösteren Tahsinoğlu M. Şeref Oşar'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında meclise kanun teklifi vermiştir.²⁶²

3.6.11. 1967 Bütçe Kanunu Tasarısı İle Adalet Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

AP grubu adına söz almıştır. Uzun bir konuşma yapmıştır

“Sayın milletvekilleri; büyük bir görevin ve mesuliyetin sahibi bulunan hâkim ve savcılarımızın Anayasamız önünde gerçek ve sağlam bir teminata sahip bulduklarını memnuniyetle ifade etmek isteriz. Yüksek Hâkimler Kurulunun siyasi kuvvetin adli kuvvetle olan temasını ayırarak, hâkimlerimizin vicdanlarına, hür düşünüş ve içtihatlarına büyük teminat olma görevini başarı ile yapmakta olduğunu söylemek yerinde olur. Anayasanın getirdiği teminat hükümlerinin yarattığı büyük serbestiyet içerisinde elbetteki tatbikatta görülen mahzurlu işleyişler vardır. Bunlardan dolayı adalet cihazımızda hiç şüphesiz ki, bazı arzulanmayan izler kalmaktadır. Müntesiplerinin dahi müşteki okluğu bu mahzurları bertaraf etmek için Anayasanın öngördüğü ölçüler içerisinde denetimin kifayete yapılması şarttır. Bunun için de Yüksek Hâkimler Kurulu nezdinde bu işle görevli bir kadronun ihdası icabeder. Denetleme de Anayasaya rehber olduğuna göre bu şekilde cihazlanmanın Anayasaya aykırı tarafida olmadığına kaaniiz.” demiştir.

Daha sonrada hakimlerin ve savcılarının tayin, terfi, emeklilik gibi işlerinin şeffaf ve siyasetten azade olması gerektiğini anlatmıştır. Konuşmanın sonlarında cezaevlerinin kötü durumunun düzeltilmesini ve Komünizmle mücadele kanunlarının gözden geçirilmesini istemektedir.²⁶³

3.6.12. Kanun Teklifi

5434 sayılı TC Emekli Sandığı Kanununun 15. maddesinin (ç) bendinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında meclise kanun teklifi vermiştir.²⁶⁴

²⁶²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 12. Cilt, 46. Birleşim,1.Oturum,04.02.1967, s.262

²⁶³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 14. Cilt, 64. Birleşim,2.Oturum,25.02.1967, s.586-590

²⁶⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 16. Cilt, 92. Birleşim,1.Oturum,26.04.1967, s.412

3.6.13. Kanun Teklifi

Bazı suç ve cezaların affı hakkında 3.8.1966 tarihli ve 780 sayılı Kanununun 9. maddesinin ilk fıkrası ve (A) bendinde değişiklik yapılması hakkında meclise kanun teklifi vermiştir.²⁶⁵

3.6.14. Kanun Tadili

Temyiz Mahkemesi teşkilâtına dair 1221 sayılı Kanununun 2020 sayılı Kanunla değiştirilen 7. maddesinin tadiline dair önerge vermiştir.²⁶⁶

3.6.15. Gensoru Önergesi Münasebetiyle

Adana Milletvekili Ali Karcı ile Kars Milletvekili Âdi Kurtel'in petrol konusunda ulusal çıkarlarımıza ve milli bağımsızlığımıza uygun bir politika izlenmemesi, milli çıkarlarımıza karşı bir uygulamanın içerisinde bulunması iddiasıyla Anayasanın 89. maddesi gereğince Hükümet hakkında gensoru açılmasına dair önergesi münasebetiyle konuşmuştur. Gensoru için verilen yüz sayfalık önergenin iyi niyetle verilmediğini belirtmektedir.²⁶⁷

3.6.16. Orman Kanunu Uygulamaları Münasebetiyle

Yurttaşların karşılaştıkları güçlükler ve alınması gereken tedbirler hakkında gündem dışı konuşma yapmıştır. Konuşmasında devletin ormanları koruyacağını anayasa ile sabit olduğunu fakat bu korumanın mahiyeti ile ilgili sıkıntı olduğunu belirtmiştir. Yanmış bir orman alanının başka hiçbir şekilde kullanılamayacağını modern tarım dahi yapılamayacağını kanun söylemiştir. Kıraç arazinin üzerinde eğri büğrü birkaç ağacın bulunması sebebiyle köylünün araziden çıkarıldığı ve toprağı işleminin önüne geçildiğini söylemektedir. Bu uygulamaların doğru olmadığını ve en kısa zamanda bunun bir yasa ile düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁶⁸

²⁶⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 16. Cilt, 94. Birleşim,1.Oturum,28.04.1967, s.469

²⁶⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 19. Cilt, 124. Birleşim,1.Oturum,23.06.1967, s.204

²⁶⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 24. Cilt, 34. Birleşim,1.Oturum,31.01.1968, s.84

²⁶⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 28. Cilt, 95. Birleşim,1.Oturum,21.10.1968, s.1002-1003

3.6.17. 45 Sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanununun Münasebetiyle

AP grubu adına söz almıştır. Kanun tasarısı ile ilgili siyasi değil teknik bir inceleme yapmıştır. Anayasada 132. Maddede hakime ve mahkemeye her türlü etkiyi yasaklıyor. Anayasada aynı hakların savcılara verilmediğini kanunun vermediğini bizler nasıl verelim demektedir. Savcılar işlerinin muhteviyatı gereği hakimlerden çok farklı iş yaparlar ve Adalet Bakanlığına bağlıdırlar. Bu sebeple hakimlere savcılara göre daha serbest hareket etme imkanı verilmektedir demektedir. Konuşmasını;

“... Adalet Partisi Gurubunun, adalet müesseselerinin hiçbir endişe ve tereddüde meydan verilmeyecek surette çalışmasını gönülden arzulayan samimi fikriyatının bir tezahürü olarak, tasarıda getirilen atama ve nakil kurulunun Anayasa esprisi içinde daha da geniş tutulmasında biz bir sakınca olmadığına dair kanaatimizi, maddelerin müzakeresine geçildiğinde, bir takirle Yüce Heyetinize arz ve beyan edeceğiz” demiştir.²⁶⁹

3.7. SADIK KUTLAY’IN BİYOGRAFİSİ

Sadık Kutlay’ın özgeçmişi üçüncü bölümde yazılıdır. XIII. Dönem AP İçel milletvekili olarak meclise girmiştir²⁷⁰

3.7.1. Sadık Kutlay’ın Meclis Faaliyetleri

3.7.2. Soru Önergesi

İçel köylerinde inşa edilecek olan ilkokul binalarının ihalesine dair meclise yazılı sorusu önergesi vermiştir.²⁷¹

3.7.3. 1967 Bütçe Kanunu Tasarısı İle Sanayi Bakanlığı Bütçesi Münasebetiyle

CHP grubu adına söz almıştır. Konuşmasında CHP’nin devletçilik anlayışına açıklık getirmek için şöyle bir tanımı yapmıştır.

²⁶⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 35. Cilt, 68. Birleşim,1.Oturum,24.03.1969, s.245-249

²⁷⁰TMBB Albümü, s.862

²⁷¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 19. Cilt, 123. Birleşim,1.Oturum,22.06.1967, s.155

“CHP’nin Devletçilik anlayışı özel sektörü tamamen ret ve inkar eden, devleti tek işveren haline getirmek isteyen, bir sistemin ifadesi değildir. Bizim Devletçiliğimiz, yurt kalkınmasında devlete öncelik veren ve hakim tepeleri elinde tutan; özel sektörle yan yana ve ona yol gösteren bir anlayışa dayanır.”

Bu tanımından sonra Türkiye’nin gelişmesinin sanayi hamlelerine bağlı olduğunu söylemiştir. Görüşülen bütçenin yatırımcı bir bütçe olmadığını tam tersi bütçedeki masraflara bakıldığı zaman geçen seneden daha masraflı olduğunu ve bu nedenle de masrafçı bir bütçe olduğunu belirtmiştir. Bir diğer üzerinde durduğu mesele ise İktisadi Devlet Teşekküllerinin karlılık durumlarıdır. Burada da kurumların 1965 yılından sonra bozulmaya başladığını ve zarar ettiğini, biran önce kar eder duruma getirilmeleri gerektiğini belirtmiştir.²⁷²

3.7.4. Bayındırlık Bakanlığı 1969 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

CHP grubu adına söz almıştır. Konuşmasında Bayındırlık Bakanlığı’nın ne denli önemli bir kurum olduğunu hatırlatarak konuşmasına başlamıştır. Demiryollarının, limanların, hava meydanlarının ve su işlerinin ülke çapında yapılmasını bu kuruma borçluyuz demektedir. Diğer konusu teknik personeller olmuştur. Ülke kalkınmasının ana lokomotifleri olarak teknik personelleri görmektedir. Son yıllarda teknik personel geçici işçi statüsüyle çalıştığı için durumundan rahatsız ve sıklıkla devlet işlerinden çıkmaktadır, bu personellerin statüleri kesin olarak belli olmadığı için işçilerde huzursuzluk olduğunu söylemiştir. Bu sorunun düzeltilmesini ve istedikleri desteği CHP olarak vereceklerini hükümete bildirmiştir. Devletin proje eksikliği olduğunu ve ihaleye çıkılan işlerin birçoğunun projesiz olduğunu söylemiş ve hükümetin bu konuda ki düşüncelerini sormuştur. Devlet ve müteahhit ilişkilerinde problemler olduğunu, işlerin zamanında bitmediğini, biten işlerin parasının zamanında verilmediğini söylemiştir ve bu meselelerin biran önce halledilmesini istemektedir. Bayındırlık Bakanlığı teşkilatı hakkında bilgi vermiş, demiryollarına önem verilmediğinden, liman inşaatlarında gecikmeler olduğundan söylemiştir. Diğer bir husus olarak karayollarının durumunu anlatmış ve karayolları çalışanlarına yaptıkları hizmetlerden ötürü teşekkür etmiştir.

²⁷²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,2. Dönem, 14. Cilt, 63. Birleşim,1.Oturum,24.02.1967, s.446-450

Tablo 3.1. XIII.Dönem Milletvekillerinin Mecliste Yapmış Oldukları Faaliyet Çizelgesi

(Millet Meclisi II.Dönem meclis tutanaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI PARTİSİ	MM'DESÖZ ALMA	MM'DE ÖNERGE VERME	TOPLAM
Burhan Bozdoğan AP	0	0	0
Celal Kılıç AP	1	0	1
İsmail Çataloğlu CHP	10	1	11
Kadir Çetin AP	0	0	0
Kemal Ataman MP	4	8	12
Mazhar Arıkan AP	8	8	16
Sadık Kutlay CHP	2	2	4
	25	19	44

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere AP'li milletvekilleri mecliste daha aktif olmuşlardır. AP milletvekilleri mecliste 9 defa söz almışlar, 8 defa önerge vermişlerdir. CHP milletvekilleri mecliste 12 defa söz almışlar, 3 defa önerge vermişlerdir. MP'li milletvekili 4 defa söz almış, 8 defa önerge vermiştir Bu söz almalarda ve önergelerde kanun teklifleri ve bütçe üzerine konuşmalar çoğunluktadır. İçel ile ilgili olarak 1 defa İsmail Çataloğlu sel afetiyle ilgili konuşması olmuştur.

Tablo 3.2. XIII. Dönem Milletvekillerinin Eğitim Durumları

(TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	EĞİTİM DURUMU	BİLDİĞİ YABANCI DİL
Burhan Bozdoğan	İstanbul Üniv. Hukuk Fakültesi	Yok
Celal Kılıç	Hukuk Fakültesi	Yok
İsmail Çataloğlu	Harp Okulu	İngilizce
Kadir Çetin	Lise	Fransızca
Kemal Ataman	Ankara Veteriner Fakültesi	Almanca
Mazhar Arıkan	Ankara Üniv. Hukuk Fakültesi	Yok
Sadık Kutlay	İstanbul Teknik Üniv.	İngilizce-Fransızca

Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere milletvekillerinin eğitim düzeyi yüksektir. Kadir Çetin hariç bütün milletvekilleri üniversite mezunudur. 1965-1969 yılı TBMM'de olan üniversite mezunu vekil oranı %78,1'dir.²⁷³ İçel milletvekillerinin üniversite mezun oranı %85,7'dir

²⁷³ ARSLAN,...*Elitlerinin Toplumsal Profili*, s.13

Tablo 3.3. XIII. Dönem Milletvekillerinin Meslekleri ve Yaş Ortalamaları (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	MESLEĞİ	YAŞI/ORTALAMASI
Burhan Bozdoğan	Avukat	38
Celal Kılıç	Avukat	39
İsmail Çataloğlu	Subay	53
Kadir Çetin	Tüccar	37
Kemal Ataman	Veteriner Hekim	56
Mazhar Arıkan	Savcı	42
Sadık Kutlay	Mühendis-Müteahhit	53
		45

Tablo 3.3.'de görüldüğü üzere milletvekillerinde hukukçu olanlar çoğunluktadır, oranı %42,8'dir 1965-1969 yılları arasında TBMM'de hukukçu milletvekillerinin oranı ise %26,8'dur.²⁷⁴ Yaş ortalamaları İçel milletvekillerinin 45'dir, kadın milletvekili yoktur. TBMM genel yaş ortalaması ise 44,7'dir, kadın milletvekili oranı %1,7'dir.²⁷⁵

Tablo 3.4. XIII. Dönem Milletvekillerinin Medeni Durumları ve Çocuk Sayıları (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı
Burhan Bozdoğan	Evli	3
Celal Kılıç	Evli	3
İsmail Çataloğlu	Evli	3
Kadir Çetin	Evli	3
Kemal Ataman	Evli	3
Mazhar Arıkan	Evli	3
Sadık Kutlay	Evli	3

Tablo 3.4.'de görüldüğü üzere milletvekillerinin tamamı evlidir ve çocukları vardır.

²⁷⁴ ARSLAN,...*Elitlerinin Toplumsal Profili*, s.14

²⁷⁵ EZHERLİ,...*Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998)*, s.165

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİLLET MECLİSİ III. DÖNEM 1965-1969 (TBMM XIV. DÖNEM) İÇEL MİLLETVEKİLLERİ BİYOGRAFİLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ*

4.1. CELAL KARGILI'NIN BİYOGRAFİSİ

1935 yılında Tarsus'ta dünyaya gelmiştir. Baba adı Hüseyin Ali anne adı Şakire Havvadır. Lise mezunudur.²⁷⁶ Hal Tercümesinde yazılan bilgilere göre liseyi bitirdikten sonra Yedek Subay olarak silah altına alınmıştır. Askerliğin bitiminden sonra iki yıl Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okumuştur fakat okulunu bitirememiştir. 1963 yılında yapılan yerel seçimlere Tarsus'ta Belediye Başkanlığına CHP'nin adayı olarak girmiş fakat kazanamamıştır. 1965 yılında yapılan genel seçimlerde CHP listesinden İçel milletvekili olmak için seçime girmiş ve seçilememiştir. Tarsus'ta "Yeni Söz" isimli yerel bir gazete çıkarmıştır. Bir süre Çukurova Bölge Planlama Teşkilatında Turizm Uzmanı sıfatıyla görev yapmıştır. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde öğrenime başlamıştır, fakültenin Öğrenci Birliği Başkanlığını ve Kamu Kurul üyeliğini yapmıştır. Ankara Üniversitesi Kamu Kurul Üyeliği yapmıştır. "İşte Türkiye ve Kurtuluş Yolu" adında bir kitap yazmıştır. Girmiş olduğu 1969 yılı genel seçimlerinde CHP listesinden İçel milletvekili olarak seçilmiş ve meclise girmiştir.²⁷⁷ 1976 yılında vefat etmiştir.²⁷⁸

---

* Millet Meclisi III. Dönem milletvekili meclis faaliyetleri 1969 ve 1970 yılları olarak incelenecektir.

²⁷⁶ *TMBB Albümü*, s.925

²⁷⁷ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 808

²⁷⁸ *TMBB Albümü*, s.925

4.1.1. Celal Kargılı'nın Meclis Faaliyetleri

4.1.2. AP Grup Başkanvekillerinin Gelecek Birleşimin 19.11.1969

Çarşamba Günü Yapılmasına Dair Önergesi Münasebetiyle

“Memleket menfaatinin dışında kişisel çıkarlarımız için, kişisel işlerimiz için Meclisi tatil etme gibi verilen bir önergenin reddedilmesi için oylarınızı kullanmanızı temenni eder, derin saygılarımı sunarım.”²⁷⁹

4.1.3. Sanat Enstitülerinde Devam Eden Boykotlar Münasebetiyle

” Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri, bugün Milli Eğitim Bakanlığının teknisyen okullarına, sanat enstitüsü öğrencilerinden çok daha büyük avantajlarla lise mezunlarının alınmasını öngören hatalı, yanlış ve sorumsuzca hazırlanmış bir yönetmelik ile imalat, inşaat ve hizmet alanlarındaki Türk tekniğinin çekirdeğini teşkil eden sanat enstitülerine bir darbe indirilerek, gerçek Türk teknik ve sanatının dejenere ve battal edilmesine bir yol açılmış ve Yüksek Teknik Öğretim de böylesine uydurmasyon ve aldatmaca yönetmeliklerle yozlaştırılmış ve sanat enstitülerinde okuyan on binlerce öğrencinin istikbali ümitleri kırılmıştır.”

Bu tespiti yaptıktan sonra meclisin bu aksaklığı ortadan kaldırmasını talep etmiştir.²⁸⁰

4.1.4. Genel Görüşme Önergesi

“Yurt ekonomisine çok büyük ölçüde darbeler indiren bu kaçakçılık olaylarının, Mecliste açılacak bir genel görüşme ile daha da vuzuha kavuşacağı İnancıyla, Anayasanın 88’nci maddesine göre Sınırlarımızdan yapılan kaçakçılık konusunda bir genel görüşme açılmasını saygılarımla arz ve rica ederim.”²⁸¹

²⁷⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 1. Cilt, 6. Birleşim,1.Oturum,12.11.1969, s.170

²⁸⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 1. Cilt, 11. Birleşim,1.Oturum,28.11.1969, s.314-315

²⁸¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 21. Birleşim,1.Oturum,05.01.1970, s.12-13

4.1.5. Soru Önergesi

Celal Kargılı, Gülnar'a bağlı Aydıncık bucağındaki sulama kanallarının İhtiyacı karşılayacak hale getirilmesine için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanına yazılı soru önergesi vermiştir.²⁸²

4.1.6. Soru Önergesi

“Turizm Bakanlığı İçel vilayetinin turistik yerleri üzerinde kurulan ve bu yağmacılık zihniyeti altında sürdürülen arsa spekülasyonlarının ve yine yağmacılık zihniyeti ile yürütülen göstermecilik yatırımlarına karşı Bakanlık tarafından bu vilayete turizm yönünden yapılacak yardımlar, yatırımlar ve yatırım projeleri nelerdir?”²⁸³

4.1.7. Genel Görüşme Önergesi

Türkiye'de yapıldığı iddia olunan vergi kaçakçılığının tespiti ve önlenmesi için alınacak tedbirlere ışık tutmak maksadıyla bir genel görüşme yapılması için meclise önerge vermiştir.²⁸⁴

4.1.8. Soru Önergesi

Anayasanın 19’uncu maddesince kamu hizmetine girmiş olan şahısların mal bildirim beyanında bulunmaları gerektiğini söylemiştir. 1961 yılından beri Millet Meclisi üyelerinden kimlerin mal beyanamesi vermediğine dair meclise soru önergesi vermiştir.²⁸⁵

4.1.9. Soru Önergesi

İçel'e bağlı Erdemli, Mut ve Gülnar'da halen bir lise bulunmamaktadır, bu ilçeler kültürel açıdan lise açmaya müsaittirler demiştir. Bu ilçelerde ne zaman lise açılacak sorusunu Milli Eğitim Bakanlığına yöneltmiştir.²⁸⁶

²⁸²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 27. Birleşim,1.Oturum,19.01.1970, s.203

²⁸³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 27. Birleşim,1.Oturum,19.01.1970, s.203

²⁸⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 35. Birleşim,1.Oturum,28.01.1970, s.485

²⁸⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 36. Birleşim,1.Oturum,29.01.1970, s.504

²⁸⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 36. Birleşim,1.Oturum,29.01.1970, s.504

4.1.10. Soru Önergesi

Sağlık Bakanının cevaplama için önergesi vermiştir.

“Mut, Erdemli ve Gülnar'da en kısa zamanda birer Devlet hastanesi kurulması hususunda görüşleriniz ve bu konuda Bakanlık çalışmaları nelerdir?”²⁸⁷

4.1.11. Genel Görüşme Önergesi

“Anayasanın 88’nci maddesi gereğince Türkiye'deki mevcut kredi adaletsizliği, kredi yolsuzluğu ve kredi düzensizliğinin bütün açıklığıyla meydana çıkarılması ve bu duruma engel olunması bakımından gerekli tedbirlerin alınması yönünde bir genel görüşme açılmasını saygılarımla arz ve rica ederim.”²⁸⁸

4.1.12. Genel Görüşme Önergesi

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve üreticinin kazancının üreticiye bırakılması için, gerekli tedbirlerin ortaya konması bakımından Anayasanın 88’nci maddesi gereğince tarım ürünlerinin değerlendirilmesi konusunda bir genel görüşme açılmasını saygılarımla öneririm.”²⁸⁹

4.1.13. Soru Önergesi

Yazılı soru önergesinde, Ankara'da bulunan Tarım Kredi Kooperatifleri Yardımlaşma Derneğinin, gübre satın alma yetkisinin bir kararname ile kaldırılacağı söylentisini sormuş ve “...gübre ithal ve satın alma yetkisi çıkarılacak bir kararname ile Zirai Donatım Kurumuna devri düşünülmekte midir?” demiştir.²⁹⁰

4.1.14. Soru Önergesi

Pamuk üreticilerinin sorunlarına dair Tarım ve Ticaret bakanlarını cevaplandırması için meclise yazılı soru önergesi vermiştir.²⁹¹

²⁸⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 36. Birleşim,1.Oturum,29.01.1970, s.504

²⁸⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3. Cilt, 50. Birleşim,1.Oturum,02.03.1970, s.285

²⁸⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3. Cilt, 58. Birleşim,1.Oturum,20.03.1970, s.617

²⁹⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3. Cilt, 58. Birleşim,1.Oturum,20.03.1970, s.599

²⁹¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3. Cilt, 58. Birleşim,1.Oturum,20.03.1970, s.599

4.1.15. Genel Görüşme Önergesi

“Banka ve özel sektör ikramiyelerinin dağıtımında meydana gelen aksaklıkların giderilmesi ve bu konuda yararlı tedbirlerin alınması bakımından açılacak bir Meclis araştırması aynı zamanda Türkiye’de sermaye piyasasının kurulup genişlemesine de sebep olacaktır. Bu nedenle Anayasanın 8’nci maddesi gereğince banka ve özel sektör ikramiye dağıtımı hakkında bir genel görüşme açılmasını saygılarımla öneririm.”²⁹²

4.1.16. Soru Önergesi

Kıbrıs adasının Türk Milleti için öneminin çok büyük olduğunu söylemektedir. Kıbrıs'ın, Türkiye ile en yakın ulaşım noktasının Anamur olduğunu, bu sebeple Anamur’un Türkiye için önemli bir nokta olduğunu ve askeri strateji bakımından ikmal merkezi durumunda olduğunu ve hala Anamur’da bir hava alanı olmadığını belirtmiştir. Anamur'a bir hava alanı yapılıp yapılmayacağını öğrenmek için meclise soru önergesi vermiştir.²⁹³

4.1.17. Soru Önergesi

Hububat fiyatlarının ilanına ve tespitine dair başbakanlığa yazılı soru önergesi vermiştir.²⁹⁴

4.1.18. Soru Önergesi

Özel Yükseliş Koleji sahibinin de yatırım indiriminden istifade ettirilme sebebine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir.²⁹⁵

4.1.19. 5434 Sayılı TC Emekli Sandığı Kanunu Münasebetiyle

Konuşmasında kendilerinin vermiş olduğu kanun teklifinde askerlik süresince er olarak geçen zamanın da emeklilikte kıdem ilerlemesinde ve tazminat haklarında da sayılmasını istemektedir.²⁹⁶

²⁹²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4. Cilt, 61. Birleşim,1.Oturum,27.03.1970, s.14

²⁹³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4. Cilt, 65. Birleşim,1.Oturum,06.04.1970, s.125

²⁹⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4. Cilt, 79. Birleşim,1.Oturum,11.05.1970, s.666

²⁹⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6. Cilt, 94. Birleşim,1.Oturum,02.06.1970, s.54

²⁹⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6. Cilt, 98. Birleşim,1.Oturum,08.06.1970, s.167

4.1.20. Soru Önergesi

Bir zatın hissedarı bulunduğu şirketlere hangi bankalar tarafından kredi verildiğine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa ve Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir.²⁹⁷

4.1.21. Genel Görüşme Önergesi

Ülkemizin bir yarımada durumunda olduğunu ve bu sebepten ötürü denizcilikle içiçe olduğunu, fakat deniz ticaret filomuzun kapasitesinin komşu ülkelere göre düşük olduğunu belirtmiştir. Deniz ticaretimizin son yıllarda düşüşe geçtiğini, Devlet Planlama Teşkilatının tavsiyelerinin yerine getirilmediğini belirtmiş ve bu konuların genel kurulda konuşulmasını istemiştir.²⁹⁸

4.1.22. Genel Görüşme Önergesi

Önergesinde ülke ekonomisinin karışıklık içinde olduğunu ve gelişmek için lazım olan istatistiki bilgiden yoksun olduğumuzu ayrıca tarım konusunda çiftçimizi yönlendirecek kuruluşlarımızın olmadığını belirtmiştir. Bu durumda ürün değerlemesi yapılamadığı için çiftçinin ve halkın zarar gördüğünü söylemiştir. Çiftçiyi ve halkımızı rahatlatmak adına ülkemizde planlı ve kontrollü bir tarımın şart olduğunu belirtmiştir ve meclis genel kurulunda bu konunun görüşülmesini istemiştir.²⁹⁹

4.1.23. Genel Görüşme Önergesi

Mahrumiyet bölgelerinde bulunan köylerin ve köylülerin kurulacak “köy merkezlerinde” yerleştirilmesi için gereken incelemeleri yapmak maksadıyla Anayasanın 88. Maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önerge vermiştir. Önergesinde ulaşımdan, sağlıktan ve uygarlıktan uzak olan yerlere hizmet götürmek mümkün olmamaktadır. Bu insanların sanayiye ve gelişmeye uygun olan

²⁹⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 7 Cilt, 117. Birleşim,1.Oturum,01.07.1970, s.478

²⁹⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 126. Birleşim,2.Oturum,13.07.1970, s.348-349

²⁹⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 126. Birleşim,2.Oturum,13.07.1970, s.350

yerlerde iskan edilebilmeleri için bu konunun meclis genel kurulunda görüşülmesini istemiştir.³⁰⁰

4.1.24. Haşhaş Ekiminin Kısıtlanması Ve Bu Konuda, Amerikan Kongresinde Yapılan Konuşmalar Münasebetiyle

Amerika'nın, bir sömürge ülkesine yakışacak şekilde davranmasının milli duygularımızı yaraladığını ve ülkemizi uyuşturucu kaçakçısı bir ülke durumuna düşürdüğünü belirtmiştir. Afyon ekim sahalarının daraltılması yoluyla çözüm üretilmesinin de Türk köylüsüne maddi kayıplar yaşatacağını söylemiştir. Ayrıca bu müdahalenin Atatürk devrimciliğinin yeniden canlanmasına vesile olması gerektiğini söylemiştir.³⁰¹

4.1.25. Gençlik ve Spor Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

CHP grubu adına söz almıştır. Konuşmasının büyük bir çoğunluğunu siyasi olarak yapmıştır. Konuşmasında, gençlik hareketlerini yeni bir toplum düzeni getirmesi açısından çok önemli görmektedir. Bunun gerçekleşmesi için yeni bir eğitim metodu kullanılmasını istemektedir, geri kalmış ülkelerin gençlerinde bu düşüncelerin olmadığını belirtmiştir. Bizim gençlerimizin anarşist olmadığını Kemalist ve devrimci olduğunu ve AP hükümetinin gençleri artık anlaması gerektiğini söylemiştir. Konuşmasını, Gençlik ve Spor Bakanlığından CHP grubunun isteklerini sıralayarak sözlerini bitirmiştir.³⁰²

4.1.26. Soru Önergesi

Milletlerarası Standardizasyon Teşkilatının Millet Meclisi Genel Kurul salonunda yapmış olduğu toplantı için soru önergesi vermiştir “ *Meclis Şeref*

³⁰⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 133. Birleşim,1.Oturum,24.07.1970, s.634

³⁰¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 133. Birleşim,1.Oturum,24.07.1970, s.626-630

³⁰²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 91. Birleşim,2.Oturum,29.05.1970, s.1052-1060

Salonunda birtakım dernek ve kuruluşlara çay ve kokteyl yapmak için müsaade verilmektedir. Bu müsaadeler hangi ölçülere dayanılarak verilmektedir.”³⁰³

4.1.27.Meclisin Çalışmaları Münasebetiyle

“Meclisin, önergemde açık olarak izah ettiğim şekilde, her gün sabah saat onda başlayıp iki saatlik öğle tatilinden sonra, Cumartesi, Pazar haricinde, her gün toplanmasını ve çalışmaların on dokuza kadar devam etmesini öneriyorum. Bunu kabul edip etmemek Yüce Meclisin kararıdır. Bu karara saygılı olmak elbette ki herkesin hakkıdır. Ama böyle kararlar, bilinmelidir ki, Türk halkının vicdanında, Türk halkının sağduyusunda iyi etkiler, iyi tesirler yapmamaktadır.”³⁰⁴

4.1.28. Genel Görüşme Önergesi

“Genel Sağlık Sigortasının memleketimizde de tatbik edilebilmesi amacıyla bulunacak tedbir ve çarelerin tespit edilmesi için Anayasanın 88’nci maddesi gereğince, bu konuda bir genel görüşme açılmasını teklif ederim.”³⁰⁵

4.1.29. Genel Görüşme Önergesi

“Millî eğitim sistemimiz ve millî eğitim sorunlarımız hakkında bir genel görüşme açılmasını saygı ile arz ve teklif ederim.”³⁰⁶

4.1.30. Genel Görüşme Önergesi

“Tarım İş Kanununun biran evvel çıkarılması amacıyla bulunacak tedbir ve çareleri tespit etmek için genel görüşme açılmasını teklif ederim.”³⁰⁷

4.1.31. Genel Görüşme Önergesi

“Toprak reformunun biran önce gerçekleşmesini sağlamak amacıyla bulunacak tedbir ve çarelerin tespit edilmesi için bu konuda bir genel görüşme açılmasını teklif ederim.”³⁰⁸

³⁰³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 7. Birleşim,1.Oturum,13.11.1970, s.39

³⁰⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 17. Birleşim,1.Oturum,07.12.1970, s.134-136

³⁰⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.190

³⁰⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.190

³⁰⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.190

³⁰⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.190-191

4.1.32. Genel Görüşme Önergesi

*“Türkiye turizmi hakkında, açılacak bir genel görüşme Türk turizminin gelişmesi ve bugünkü içerisinde bulunduğu çıkmazdan kurtarılması yönünden yararlar sağlayacaktır. Türkiye turizmi hakkında bir genel görüşme açılmasını saygılarımla öneririm.”*³⁰⁹

4.1.33. Genel Görüşme Önergesi

*“Üniversite reformunun biran evvel gerçekleşmesi için tedbir ve çarelerin meydana çıkarılması bakımından genel görüşme açılmasını öneririm.”*³¹⁰

4.1.34. Sataşma Münasebetiyle

“Sayın Ahmet Şener de beni ispata davet etmiştir. Fırsat veriniz ispat hakkımı kullanayım, ispat için söz istiyorum.” Kargılı, kendisine sataşma olduğunu söylemiş ve bunun üzerine cevap hakkını kullanmak istemiştir fakat söz hakkı verilmemiştir.³¹¹

4.1.35. Gruplar Başkanvekillerinin Genel Kurul Çalışmalarıyla İlgili

Önerge Münasebetiyle

Meclisin çalışma günleri ve çalışma saatleri üzerine konuşmasını yapmıştır. Önerisi meclisin haftada altı gün çalışması ve sabah saat 10.00’da başlayıp 19.00’a kadar devam etmesi yönündedir.³¹²

4.2. ÇETİN YILMAZ’IN BİYOGRAFİSİ

1930 yılında Gülnar’da dünyaya gelmiştir. Baba adı Mehmet Mevlüt, anne adı Hatice Yadigar’dır. Evli ve üç çocuk babasıdır.³¹³ İlköğrenimini ve ortaöğrenimini Silifke’de, lise öğrenimini ise Adana Öğretmen Okulu’nda tamamlamıştır. Daha sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde yüksek öğrenimini tamamlamıştır. Askerliğini Malatya’da Asteğmen rütbesiyle ifa etmiştir. 1949 yılında

³⁰⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.189

³¹⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.192

³¹¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.219

³¹²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,09.12.1970, s.173-176

³¹³TMBB Albümü, s.926

İskenderun Sanat Enstitüsü'ne ataması çıkmıştır. Daha sonra Türkiye'nin birçok il ve ilçesinde okul müdürlüğü vazifesi yapmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim ve Nakil Müdürlüğü yaptığı esnada 1965 yılı genel seçimlerine katılmış, fakat seçilememiştir. Memuriyete okul müdürü olarak tekrar dönmüştür. 1969 yılında yapılan genel seçimlere katılmış ve CHP listesinden İcel milletvekili olarak meclise girmiştir. Çok yönlü bir kişiliği vardır. Fransızca bilmektedir, sendikacıdır, makale ve fıkra yazarıdır, "İmbat Sanat ve Düşün" adlı derginin sahibidir.³¹⁴ 01.08.2006 yılında vefat etmiştir.³¹⁵

4.2.1. Çetin Yılmaz'ın Meclis Faaliyetleri

4.2.2. Milli Eğitim Bakanlığı İle Ankara, Ege, İstanbul Teknik, Hacettepe Üniversiteleri ve İktisadi Ve Ticari İlimler Akademileri 1970 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle

CHP grubu adına söz almıştır. Konuşmasında bütçede görmüş olduğu eksikleri ve yapılması gerekenleri belirtmiştir.

"AP iktidarı çağdaş bir çizgide gitmemektedir, bunun neticesinde çocuklarımızda, öğretmenlerimizde ve Türk milletinde bunalım yaratmaktadır. DPT'nin 1970 yılı öğretim durumu tespitinde ki okul kayıtları ilkokul, ortaokul ve düz lise düzeyinde ki okullarda tahminlerin üzerinde olmuştur. Fakat meslek liseleri ve öğretmen okullarında ki durum tam tersi bir şekilde gerçekleşmiş ve istenilen düzeyde kayıt yapılmamıştır. Teknik okullarda öğretmen eksikleri bulunmaktadır. Burs ve yatılılık imkanları mevcut durumdan daha iyi hala getirilmelidir. Yüksek Teknik Öğretmen okullarında iyileştirmeler yapılarak Politeknik Fakülteler haline dönüştürülmelidir. İlköğretim zorunludur fakat toplumumuzun tamamını kapsayamamıştır. Hala din temelli eğitim veren yerlere gitmektedirler. Bu yapılar modern çağa uygun eğitim vermek yerine orta çağ seviyesinde ve tarzında eğitim vermektedirler. Okuma yazma bilmeyenlerin oranlarında artışlar öngörülmektedir. Bu vahim durum hakkında hükümet ne düşünüyor bilmiyoruz. Çağdaş bir yapıya kavuşturulamamış olan eğitim sistemimiz millilikten ve de üretkenlikten uzaktır. Çağdaş eğitimde kendimizi geliştirmemek ekonomik darboğazları ve fakirliği artırmaktadır. Sınav sistemimiz tekrar ele alınmalı ve düzeltilmelidir. Ülkemizin fakir bölgelerinde yaşayan çocukların eğitim almaları amacıyla açılmış olan bölge okullarına harcanan para azdır ve de gereksiz harcamalar çoktur. Örgün ve yaygın eğitimimiz planda tahmin edilen başarının çok uzağındadır. AP iktidarı okullara ayrılan bütçeyi tam olarak okullara aktarmamaktadır. Ezberci ve düşünmeyen eğitim

³¹⁴TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 812

³¹⁵TMBB Albümü, s.926

sisteminden dolayı ülkemizin kalkınması da zarar görmektedir. Öğretmen yetiştirmede de sıkıntılar vardır.1970 Millî Eğitim Bakanlığı bütçesini bu kısa zaman parçası içerisinde eleştirerek sizlerin ve kamuoyunun şaşmaz yargısına, aldatılmaz sağduyusuna teslim ediyoruz” diyerek sözlerine son vermiştir.³¹⁶

4.2.3. Turizm Ve Tanıtma Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

Konuşmasında İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen yurt dışından gelecek turistlerin ülkemizde yaptığı harcama miktarların hedeflenen rakamları bulmadığını söylemiştir. Yatırımlar yapılırken turizm kapasitesi yüksek olabilecek yerlere odaklanılmamış konaklama ve ulaşım imkanları artırılmamıştır, kamunun yeterince turizm yatırımı yapmadığını, daha çok özel sektör tarafından yapılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Yurt dışında yaşanan siyasi, toplumsal ve ekonomik olaylar turizmi direk ilgilendirmektedir, bu noktada Turizm Bakanlığı koordinasyonu sağlayarak diğer bakanlıklar ile ortak çalışma içine girmelidir ki turizm ülkemizde gelişebilsin ama bunun yapılmadığını, Türkiye'nin doğal ve tarihi güzellikleri iyi şekilde sunulmasının gerektiğini ve Türkiye'nin çekim merkezi konumuna getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Eleştirisini maddeler halinde sıralamaya devam eden vekil ulaşım, barınma, bilimsel çalışma, kamunun desteği, turizm eğitimi, propaganda konularında da fikirlerini beyan etmiştir. Konuşmasını“...değerli arkadaşlarım, Turizm Bakanına olan güven duygularımı bir kere daha belirtir, bu işlerin üstesinden geleceği umuduyla 1970 bütçesinin Türk ulusuna yararlı olmasını diler, hepinize saygılar sunarım” diyerek bitirmiştir.³¹⁷

4.2.4. Soru Önergesi

“Tüccar Hacı Ali Demirel'e Güven Sigorta tarafından açılan 902 952 liralık kredi işlemi sigortacılık uygulamasına ve amaçlarına uymakta mıdır? Usul müdür, örnekleri var mıdır?”³¹⁸

³¹⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 88. Birleşim,1.Oturum,25.05.1970, s.498-502

³¹⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 90. Birleşim,3.Oturum,28.05.1970, s.967-969

³¹⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6 Cilt, 102. Birleşim,1.Oturum,12.06.1970, s.381

4.2.5. Soru Önergesi

“İçel’de üreticiye domatesin kilosu 36 kuruşa mal olmakta ve 30 kuruşa piyasa bulmaktadır. Şu günlerde denize dökülen ve gübre olarak kullanılmaya başlanılan 110 milyon Kg. domates için ne düşünmektesiniz?”³¹⁹

4.3. HASAN CAVİT OKYAYUZ’UN BİYOGRAFİSİ

1910 yılında Dedeğaç’ta dünyaya gelmiştir. Baba adı Tevfik anne adı Hatice’dir. Evli ve üç çocuk babasıdır.³²⁰ 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Aynı yılın Kasım ayında Mürefte Nahiye Müdürü (kaymakam) olarak göreve başlamıştır. 15 yıl boyunca yurdun birçok yerinde kaymakamlık görevi yapmıştır. 1951 yılında Siirt valisi olmuştur. Daha sonra Samsun ve Mersin valiliği yapmıştır. 1960 yılında gerçekleşen ihtilalde bakanlık bünyesine, merkeze çekilmiştir. Daha sonra çeşitli görevler yapmıştır. 1961 yılında yapılan seçimlerde İçel’den Cumhuriyet Senatörü olmuştur. 1968 yılına kadar Senatörlük yapmıştır. 1969 yılında yapılan genel seçimlerde AP listesinden İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.³²¹ 1991 yılında vefat etmiştir.³²²

4.3.1. Hasan Cavit Okyayuz’un Meclis Faaliyetleri

4.3.2. Hükümet Programı Münasebetiyle

AP grubu konuşma yapmıştır. Konuşmasında toplumsal barışı vurgulamış ve genel tespitler yapmış olan vekil program içerisinde maddeler halinde diyebileceğimiz bir tarzda anlatımlarda bulunmuştur. Hükümet programının yenilikçi, güven telkin eden realist bir karakterde olduğunu söylemiştir. AP’nin tekrar tek başına iktidar olduğunu milletin verdiği bu sorumluluğu ince ve naif bir şekilde, mecliste bir bütünlük oluşturarak ülkeye hizmet etmek adına kullanılacağını söylemiştir, ülkemizde anarşiyi körükleyenleri, fakirlik söylemleriyle devlet kapitalizmi isteyenleri, komünizmin gelmesi için çaba sarf edenleri de uyarmıştır. Milletin yapılan onca tezvira rağmen kavga istemediğini gösterdiğini, kendi düşüncelerinin de Türkiye’nin tek parça olduğunu ve onun çocuklarının kıymetli

³¹⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6 Cilt, 108. Birleşim,1.Oturum,22.06.1970, s.596

³²⁰TMBB Albümü, s.925

³²¹TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 809

³²²TMBB Albümü, s.925

olduğunu, hükümetlerinin de bu bilinçle çalışacağını belirtmiştir. Hükümetlerinin kişisel hak ve hürriyetlerin yılmaz müdafii ve sebatlı uygulayıcısı olacağını, Atatürk'ü ve fikirlerini komünizme yaklaştırmak isteyenlere de fırsat verilmeyeceğini söylemiştir. Atatürk'ün ilkeleri ve fikirleri ile tarihimiz ve devletimiz gibi sadece Yüce Türk Milletine ait olduğunu, hükümetin vatandaşın can, mal ve namus gibi mukaddes olan değerlerini güvence altına alarak huzur içinde yaşanılacak bir ortam oluşturmaya çalışacağını söylemiştir. Seçim sisteminde iyileştirmeler yapılacağını, eğitime önem verileceğini ve yetişmiş kalifiye insan sayısının artırılarak eğitimden bütün yurttaşların eşit biçimde yararlanmasının sağlanacağını belirtmiştir. Türk gençliğini vatanseverlik duyguları yüksek donanımlı bir gençlik olarak yetiştirileceğini, çalışan devlet memurlarına her türlü haklarının verilerek yarınlara güvenli bakmaları sağlanacaktır demiştir. Basına gerekli desteğin verileceğini, özgür şekilde çalışmalarına olanak sağlanacağını söylemiştir. Türk köylüsünün gelişmesi için gerekli olan çağdaş imkanları köylümüzün hizmetine sunmak için imkanların ayaklarına kadar götürüleceğini, esnaf ve zanaatkarlarımızın kendilerini geliştirmeleri için gerekli olan destek hükümet tarafından Halk Bankası vasıtasıyla verileceğini, dar gelirli ailelerin kendilerine ait evleri olabilmesi için toplu konutlar yapılacağını ve bu çalışmalarda belediyelerinde hizmete dahil olacaklarını belirtmiştir. Doğu bölgesinin kalkınmasının öncelikli işlerinden olacağını, Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin verimli çalışabilmeleri için gerekli olan düzenlemelerin yapılacağını ve verimli hale getirileceğini söylemiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin daha modern bir hale getirileceğini, ekonomiyi güçlendirecek ve vergilerden dolayı ettiğimiz zararı ortadan kaldıracak düzenlemeler yapılacaktır demiştir. Kalkınmada öncelik olarak görülen sanayi tesislerinin modernizasyonunun yapılacağını ve ağır sanayi için gerekli adımların atılacağını belirtmiştir. Ülkemize gelen petrolün ve yan ürünlerinin nakil ve dağıtım işinin düzenleneceğini, medeniyet göstergelerinden biri olan yollar ile ülkemizde gidilmedik yer bırakmayacaklarını ve turizm bölgelerini gerekli desteklerle güçlendirilerek turizm gelirlerimizin artırılacağını söylemiştir. Laiklik anlayışının tam manasıyla uygulanacağını din ve vicdan hürriyeti olan güvenli bir ortamın sağlanacağını belirtmiştir. Dış politikada barışçıl bir duruş sergileyerek komşu ülkelerle ilişkilerimizi güçlendireceklerini, Kıbrıs'ta olan hassas durumda ki barışın Türk milletinin başarısı olduğunu söylemiştir. Programlarının

ülkenin hizmetine sunulmuş olan bir hizmet ve hedefler bütünü olduğunu söylemiştir.³²³

4.3.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Raporları Münasebetiyle

AP Grubu adına söz almıştır. Konuşmasını siyasi bağımsızlığın iktisadi bağımsızlığa da ulaşması için Devlet Teşebbüslerinin ortaya çıkarılması üzerine yapmıştır. Kamu ve özel sektörün bir arada yatırım yapması ve faaliyet göstermesiyle karma ekonomi ortaya çıkmaktadır, karma ekonomi sistemiyle imkanlarımızın da, ekonomik ve sosyal olarak daha hızlı iyileşmesinin sağlanacağını söylemiştir. Makine Kimya Endüstrisi milletin ekonomik seviyesini artırmak için kurulmuş önemli bir iktisadi teşebbüs olduğunu, bu müessesenin yeniden düzenlenmeye tabi tutulması ve bu düzenleme esnasında personel sayısındaki fazlalığın üzerinden kaldırılmasının gerekliliğini belirtmiştir. Taşıyacağından fazla yük yüklemek müessese için hayatidir, insan gücünün ve sermayenin orantılı kullanılması gerekmektedir ve personel ücretlerinin iyileştirilmesinin, çalışanların uzmanlaşmasının, donanımlı işçinin artırılmasının üretim kalitesini artıracığını belirtmiştir. Farklı kamu kurumlarıyla ortak hareket edilmesi de ciddi bir tasarruf sağlayacağını hatta gelir oranlarını artıracığını söylemiştir. Yurtdışı piyasalarda rekabet edebilmesi için hammadde girdilerinin düşürülmesi, kurumun ürettiği mühimmatın başta Türk Silahlı Kuvvetleri olmak üzere birçok ülke ordularının ve NATO'nun kullanması için çalışılması gerektiğini söylemiştir. Ürünlerin yurtdışına satılırken çıkan sorunların halledilmesi gerekmektedir, dış imkanlardan yoksun kalılabileceği düşünüldüğü zaman Makine Kimya Endüstrisinin öneminin bir kat daha arttığını belirtmiştir. Bundan dolayı kurumun işleyişinin devam ettirilmesi ve geliştirilmesi için çalışılmalıdır demiştir. Sözüünü “*Makine Kimya Endüstrisi faaliyetine emek katan işçi, memur, mühendis bütün üyelerini de muhabbetle selâmlıyorum.*” diyerek tamamlamıştır.³²⁴

³²³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 1 Cilt, 5. Birleşim,1.Oturum,10.11.1969, s.115-125

³²⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2 Cilt, 33 Birleşim,2.Oturum,26.01.1970, s.414-417

4.3.4. Hükümet Programı Münasebetiyle

AP grubu adına söz almıştır. Sayın vekil hükümet programındaki konuşmasında hükümetin ülke sorunlarını vatandaşına hizmet noktasında gördüğünü belirtmiştir. Devamında demokrasinin millete hizmet etmek için bir araç olduğunu ve bundan dolayı da seçim sisteminin aksaklıklarını düzeltmek için çaba harcayacaklarını söylemektedir. Hükümetin yapacak olduğu işlerden bahisle toprak reformu konusunu, devlet kurumlarındaki verimlilik artırılmasını, ağır sanayi yatırımlarının yapılacağını söylemektedir.³²⁵

4.3.5. İçişleri Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

AP grubu adına söz almıştır. Konuşmasını devlet görevlileri üzerinden yapmıştır. Milletimiz kendisini hor gören, tepeden bakan yönetici istememektedir. Devleti temsil eden görevlilerin düşünce yapılarındaki ve ahlaklarındaki güzellikleri görmek istemektedirler. İdaredeki yenileşme fikrini bu beklentiler doğrultusunda yapmak memnuniyet verici olacaktır. Kalkınmanın nimetlerini en ücra köylere dahi götürebilmek idarecilerin hedefleri olması gerektiğini belirtmiştir.³²⁶

4.3.6. Turizm Ve Tanıtma Bakanlığı 1970 Yılı Bütçesi Münasebetiyle

AP grubu adına söz almıştır. Konuşmasında sadece Isparta'daki turizm derneklerine verilen destekleri belirtip diğer illere yapılan destekleri belirtmemek doğru bir davranış olmamıştır demektedir. Ayrıca Yüksek Planlama Kurulunun Turizm Bölgesi ilan ettiği alan yetersizdir. Sayın Bakanın bu konuya gerekli ilgi ve alakayı göstereceğine inanıyoruz demiştir.³²⁷

4.3.7. Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

Konuşmasında vatandaşın kullandığı elektrik parasından köylüye kilovat başına 1 kuruş verilmesini istemektedir.³²⁸

³²⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3 Cilt, 54 Birleşim,3.Oturum,12.03.1970, s.487-493

³²⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 87 Birleşim,2.Oturum,24.05.1970, s.443-446

³²⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 90 Birleşim,3.Oturum,28.05.1970, s 977-978

³²⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6 Cilt, 102 Birleşim,1.Oturum,12.06.1970, s 332

4.3.8. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle

”Halen yasama organında bulunup da emekli vaziyetinde olan arkadaşlarımız, bu madde hükmünün icaplarından diğer arkadaşlarımızın ölçüsünde faydalanmayacaklar mıdır; eğer onların da bu madde tatbikatından gereği şekilde faydalanacakları ifade ve beyan olunacaksa bu maddeye verilen önerge istikametinde bir vuzuh getirmekte fayda ummaktayım. Bu ciheti sayın arkadaşlarıma arz ediyor ve önerge istikametinde reylerini istirham ediyorum.”³²⁹

4.3.9. 1970 Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Münasebetiyle

”Esnafımızın ve küçük sanatkârimızın, 933 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesi yolu ile durdurulması yüzünden çektiği ıstırap memleket sahinde gerçekten büyüktür. Bu insanlara lâyük olduğu huzuru biran evvel verebilmek, bu insanların hakkı olan çalışma düzenini onlara biran evvel kazandırabilmek bence uzağı görmek ve ciddî ve samimî hareket etmenin gerçek ve çok aydın bir delilidir. Ben bu yönden Hükümetin bu istikamette tedbirini yapıcı buluyor, yaratıcı buluyorum”³³⁰

4.3.10. Bazı Parlamento Üyelerinin Afyon Kaçakçılığına Karıştığı İddiası Münasebetiyle

Konuşmasında, Amerikalı bir gazetecinin böyle bir iddiada bulunmasının bütün meclisi zan altında bıraktığını ve bu durumun kabul edilemez olduğunu, uluslararası hukuk çerçevesinde bu konunun incelenmesini ve neticeye varılmasını istediğini belirtmiştir.³³¹

4.4. HİLMİ TÜRKMEN’İN BİYOGRAFİSİ

1937 yılında Tarsus’ta dünyaya gelmiştir. Baba adı Mehmet, anne adı Medine’dir. Evli ve beş çocuk babasıdır.³³² İlkokul mezunudur. İlkokul eğitiminin ardından dini eğitim almış ve kendisini mantık, felsefe ve kelam konularında yetiştirmiştir. 1959 yılında açılan bir sınavda başarı göstererek Diyanet İşlerinde vaiz olarak göreve başlamıştır. İskenderun, İçel ve Tokat’ta merkez vaizi olarak görev yapmıştır. 1969 yılında yapılan genel seçimlerde AP listesinden İçel milletvekili seçilmiştir.³³³ Arapça bilmektedir. 2006 yılında vefat etmiştir.³³⁴

³²⁹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 7 Cilt, 120 Birleşim,2.Oturum,06.07.1970, s 721

³³⁰TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 131 Birleşim,1.Oturum,20.07.1970, s 592

³³¹TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 137 Birleşim,1.Oturum,31.07.1970, s 839

³³²TMBB Albümü, s.925

³³³TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 811

³³⁴TMBB Albümü, s.925

4.4.1. Hilmi Türkmen'in Meclis Faaliyetleri

İncelenmiş olan Millet Meclisi III. Dönemde içinde (1969 ve 1970 yıllarında) tutanaklarda herhangi bir konuşmasına ve önergesine rastlanılmamıştır.

4.5. KADİR ÇETİN'İN BİYOGRAFİSİ

Kadir Çetin'in özgeçmişi dördüncü bölümde yazılmıştır. XIV. Dönem AP'den İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.³³⁵

4.5.1. Kadir Çetin'in Meclis Faaliyetleri

İncelenmiş olan Millet Meclisi III. Dönemde içinde (1969 ve 1970 yıllarında) tutanaklarda herhangi bir konuşmasına ve önergesine rastlanılmamıştır

4.6. MAZHAR ARIKAN'IN BİYOGRAFİSİ

Mazhar Arıkan'ın özgeçmişi üçüncü bölümde yazılıdır. XIV. Dönem AP'den İçel milletvekili olarak meclise girmiştir.³³⁶

4.6.1. Mazhar Arıkan'ın Meclis Faaliyetleri

4.6.2. 45 Sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanununu Münasebetiyle

Adalet Komisyonu adına söz almıştır.

"Tasarının süratle görüşülmesinde zaruret vardır. Zira, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 89'ncü maddesi gereğince, savcısız kalan yerlere, bu maddeye göre adalet (mekanizmasının ve adalet cihazının aksamaması için Adalet Bakanlığının yetkili savcı göndermesine imkan veren bu maddesi Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve bu iptal hükmü 23.12.1969 tarihinde yürürlüğe girmiş olacaktır. Bu zaruret göz önünde bulundurularak komisyon süratle toplanmıştır. Sayın Sözcü arkadaşımızın dışında arkadaşlarımızın itirazları olmamıştır, müzakeresine geçilmiştir. Bu sözcü arkadaşımız da, bilâhare söz hakkını kullanacağını beyan ederek zabta meşruhat vermiştir. Kanaatimizce şu okuduğum fıkraya göre bir usulsüzlük yoktur"³³⁷

³³⁵ TMBB Albümü, s.925

³³⁶ TMBB Albümü, s.925

³³⁷ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 3. Dönem, 1 Cilt, 17. Birleşim, 2. Oturum, 19.12.1969, s.530

Kanun tasarısının görüşülmesi devam ederken başka bir birleşimde tekrar söz almıştır ve kanun tasarısının hakim ve savcılara verdiği haklar hakkında uzun uzun teknik bilgiler vermiştir.³³⁸

4.6.3. Ateşli Silahlar Kanunu Münasebetiyle

Adalet Komisyonu adına söz almıştır. Kanun tasarısına eklenen yenilikleri açıklamaktadır. Yurda kaçak yollarla giren ve el konulan silahların ihtiyaç halinde jandarma ve polis teşkilatlarına kullanmaları için verilebilir hükmünün konduğunu ve kaçak yollarla ülkeye silah sokan kişilerin ceza oranlarının artırılmış olduğunu belirtmiştir. Ruhsatsız silah taşıyanlara verilecek cezaların oranlarında da artışlara gidildiğini söylemiştir..

“...Muhterem arkadaşlarım, yasaklar her şeyi halleder diyemeyeceğimiz gibi, yasaklar her meseleyi halletmez de diyemeyiz, öyle olsaydı zaten kanunların ve müeyyidelerin getirilmesine lüzum olmazdı. Muhterem arkadaşlarım, kanunlar cemiyetimiz için adeta bir doktor reçetesi gibidir ilaç hiçbir zaman tatlı ve lezzetli bir şey değildir, fakat böyle değil diye ilaç içmemezlik edemeyiz.”³³⁹

4.7. TURHAN ÖZGÜNER'İN BİYOGRAFİSİ

1927 yılında Mersin’de dünyaya gelmiştir. Baba adı Ömer Sabri, anne adı İsmet’tir. Evli ve iki çocuk babasıdır.³⁴⁰ İlk ve ortaokulu Mersin’de okumuştur. Liseyi İstanbul Haydarpaşa Lisesinde tamamlamasından sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde eğitimine devam etmiştir. 1951 yılında mezun olmuş ve akabinde yedek subay olarak askere alınmıştır. Terhisinden sonra stajını yaparak avukatlık mesleğine başlamıştır. 1957 yılında CHP’ye üye olmuş ve daha sonraki süreçlerde aktif rol alarak CHP Mersin İlçe Başkanı, İçel İl İdare Kurulu Üyesi, İl Genel Meclis Üyesi görevlerini ifa etmiştir. 1969 yılında yapılan genel seçimlere CHP listesinden girmiş ve seçilmiştir. Fransızca bilmektedir.³⁴¹ 04.02.2011 yılında vefat etmiştir.³⁴²

³³⁸ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 1 Cilt, 19. Birleşim,1.Oturum,24.12.1969, s.613-617

³³⁹ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 98. Birleşim,1.Oturum,08.06.1970, s.187-189

³⁴⁰ *TMBB Albümü*, s.925

³⁴¹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 810

³⁴² <https://www.timeturk.com/tr/2011/02/04/eski-milletvekili-ozguner-vefat-etti.html>, 24.06.2019

4.7.1. Turhan Özgüner'in Meclis Faaliyetleri

4.7.2. Çukurova'da Meydana Gelen Afetler Münasebetiyle

Konuşmasında bölgede ki aksaklıkları anlatmaktadır.1968 yılı Aralık ayında sel baskınından sonra Başbakan'ın bölgeyi helikopter ile havadan incelediğini ve 10-15 dakikalık kısa bir zaman diliminde fikir sahibi olduğunu ve çok fazla bir hasarın olmadığını söylediğini fakat gerçekte ise haritadan silinen köylerin olduğunu ve hasarın çok büyük olduğunu söylemiştir. Şehre yakın köylere yardım yapıldığını dağ köylerine ise hiçbir yardım yapılmadığını, köylünün hala Kızılay çadırlarında kaldığını ve hal böyle iken daha vahim bir olayın meydana geldiğini belirtmiştir. Partizanlık yapıldığını ve CHP'li bir vatandaşa yapılan ev yardımlarının evin var denilerek faiziyle geri alındığını, fakat vatandaşın evinin olmadığını söylemiştir. Aynı köyden olan ve evleri de olan sel mağduru AP'li vatandaşlara ise hiçbir yaptırım yapılmadığını belirtmiştir.³⁴³

4.7.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Münasebetiyle

CHP grubu adına söz almıştır. Karabük'te bulunan devasa büyüklükteki demir çelik tesisinin, kapasitesinin çok gerisinde kalmış olan karlılığı yeterli görmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca bu tesislerden çıkan kütük demirin tüccarların elinde fahiş fiyatlara yükseltilmesinin ve vatandaşa fahiş fiyatlarla satılmasının özel sektörün devlet imkanlarını kullanarak aleni karaborsacılık yaptığının göstergesi olduğunu söylemiştir. Bunu önüne geçebilmek için tanzim satışların olması gerekmektedir. Karabük'ten demir çıkışı direk son kullanıcıya yapılmalıdır ki aradaki fahiş fiyatlar ortadan kalkabilsin ve yapılan demir ithalatının da kütük demir olarak yapılmasını doğru bulmadığını bunun yerine işlenmiş demir olarak alınsaydı vatandaşın müteahhitin faydasına olurdu demektedir.³⁴⁴

³⁴³ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 1.Cilt, 17. Birleşim,2.Oturum,19.12.1969, s.513-514

³⁴⁴ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 2.Cilt, 34. Birleşim,1.Oturum,27.01.1970, s.426-431

4.7.4. 3017 Sayılı Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kanununa Ek Kanun Teklifi Münasebetiyle

Konuşmasında, teklifin gerekçesi olarak yurt dışında çalışan doktorlarımızın da ülkemizde çalışmasının sağlanması için kanun teklifi verildiğini belirtmektedir.³⁴⁵

4.7.5. Emekli Sandığı Kanununun 74. Maddesinin 4. Fıkrasından Sonra Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi Münasebetiyle

Konuşmasında yasa tasarısındaki muhtaç olma ve malul olma şartlarının nasıl değerlendirileceği üzerine fikir beyan etmiştir. Bunun istismara sebep olabileceği için muhtaç-malul olarak geçmesinin daha doğru olacağını beyan etmiştir.³⁴⁶

4.7.6. Sanayi Odaları ve Ticaret Odaları Birliği Kanunu Münasebetiyle

Konuşmasında, Türk sanayicisinin tüccar sınıfı içinde kaybolduğunu ve bu nedenle de bu tarz yapıları olan meslek odalarının kendi tüzel yapılarının olmasının doğru olacağını belirtmiştir. Bu nedenle tasarının kabulünü istemiştir.³⁴⁷

4.7.7. 306 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun Münasebetiyle

Konuşmasında, Yassıda Yüce Divan'ından mahkum olanların tekrar siyasete dönebilmeleri için bahsi geçen maddenin kalkmasını istediğini fakat bu durumda oluşabilecek riskleri de hesaba almanın gerekliliğini belirtmektedir. Sadece seçmen olabilmelerini yeterli görmemekte ve seçilebilmelerinin de önünün açılmasını istemektedir. Yalnız bu yapılırken yüz kızartıcı suç işlemiş olanların bu kapsamdan çıkarılmasının gerekliliğini dile getirmiştir.³⁴⁸

³⁴⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 47. Birleşim,1.Oturum,23.02.1970, s.190

³⁴⁶TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 50. Birleşim,1.Oturum,02.03.1970, s.310-313

³⁴⁷TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 52. Birleşim,1.Oturum,06.03.1970, s.344

³⁴⁸TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 58. Birleşim,1.Oturum,20.03.1970, s.624-626

4.7.8. Petrol Ofisi'nin Zarara Uğradığı Münasebetiyle

Karayolları boyunca açılmış olan akaryakıt istasyonlarının ruhsat almasını takip eden beş yıl boyunca beş kilometre mesafeye yeni ruhsat verilmemesi tek milli akaryakıt kuruluşu olan Petrol ofisini zarara uğratmaktadır. Bu tasarıdaki amaç trafik yol güvenliği değil yabancı firmaların çıkarlarını korumak anlamına gelmektedir demiştir.³⁴⁹

4.7.9. İç Tüzük Münasebetiyle

Konuşmasında komisyonların mesai saatlerinin Millet Meclisinin çalışma saatleriyle çakışmamasının gerekliliğini belirtmiştir. Çünkü komisyonda oldukları saat dilimlerinde genel kurulda olamadıklarını bu sebepten dolayı tercih noktasında kaldıklarını belirtmiştir. Diğer husus olarak da daha öncesinde toplanamayan karma komisyonun üzerinde tartışacağı tasarıların meclise gelmesi ve otuz gün süreyle ertelenmesi meselesidir. Bu sorunun çözümünün iç tüzükte bulunmasını istemiştir.³⁵⁰

4.7.10. 5239 Sayılı Kanuna Ek Elazığ Veteriner Fakültesi Kuruluş Kadroları Hakkında Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Hükümete Veteriner Fakültesi açılması teklifinden dolayı teşekkür ederek konuşmasına başlamıştır. Fakülteye alınacak öğrenci sayısının azlığını belirtmiştir. Kısıtlı olan imkanlarla bu kadar olabileceğini söylemiştir. Elazığ'da açılacak olması sebebiyle fakülteye hoca bulanabilecek mi diye sormuştur. Tasarayı olumlu ve hayırlı bulduğunu söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.³⁵¹

4.7.11. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Teklifi Münasebetiyle

Konuşmasında Çocuk Esirgeme Kurumunun devletten aldığı bütçenin çok azaltıldığını, kurumun bu bütçe ile çalışamayacağını biran evvel tahsisatının

³⁴⁹ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 3. Dönem, 3.Cilt, 59. Birleşim, 1. Oturum, 23.03.1970, s.647-649

³⁵⁰ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 3. Dönem, 3.Cilt, 59. Birleşim, 1. Oturum, 23.03.1970, s.657-658

³⁵¹ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 3. Dönem, 4.Cilt, 61. Birleşim, 1. Oturum, 27.03.1970, s.25-26

artırılması gerektiğini belirtmiş ve bu tasarının kanunlaşarak yürürlüğe girmesini istediğini söylemiştir.³⁵²

4.7.12. Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu Münasebetiyle

Konuşmasının başında kanunun lehinde olduğunu belirtmiştir. Çıkarılacak kanunun askeri pilotların çalışmamak istemesiyle bir alakasının olmadığını, yedi senede yetmiş dört pilotun istifasını bunu ortaya koymuştur demiştir. Sivil pilotların maaşlarının daha fazla olduğunu, fakat asker pilotlarımızın da özverili bir şekilde çalıştıklarını söylemiştir. Bu tasarı ile asker pilotların istifalarının önüne geçmek değil hayat şartlarını iyileştirmek olarak görülmelidir demektedir.³⁵³

4.7.13. Kapıcıların İş Kanunu Teklifleri Münasebetiyle

” Arkadaşlarım, ben diyorum ki, evvela Meclisten geçirilen ve çırakların 16 yaş haddini yeterli gören teklif ile Senatonun getirdiği konut bakıcıları ve Karma Komisyonun görüşünden ayrı ve hakikaten kapıcılara daha geniş imkânlar veren teklifi müştereken ele almak suretiyle Meclisten geçirelim. ”³⁵⁴

4.7.14. 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu Münasebetiyle

“1215 sayılı Kanun, görüşümüze göre, benim kişisel görüşüme göre, kanun gücünde kararname yetkisini Hükümete vermektedir. Arkadaşlarım, kanun gücünde kararname yetkisi verilmesi hem Anayasamızın evvela kuvvetler ayrılığı prensibine tümü ile aykırıdır ve bu sebeple çok iyi niyetlerle tatbik edilse dahi bunun ölçüsü lüks tüketim maddesinden sıçrayıp çok zaruri maddelere sıçramasına mâni olunamayacaktır ve bunun hududu bulunamayacaktır. Anayasaya aykırı olur, hem bu kötü bir başlangıç olur. Bundan sakınmak şüphesiz Yüce Meclisin vereceği kararla mümkün olacaktır. Bu sebeple kanunun tümü ile buradan geçmemesi, reddi isabetli olacaktır” demiştir.³⁵⁵

³⁵²TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 62. Birleşim,1.Oturum,30.03.1970, s.43

³⁵³TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 62. Birleşim,1.Oturum,30.03.1970, s.50-51

³⁵⁴TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 64. Birleşim,1.Oturum,03.04.1970, s.107-108

³⁵⁵TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 67. Birleşim,1.Oturum,10.04.1970, s.193-194

4.7.15. 926 Sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu

Münasebetiyle

” Kanunun gerek getiriliş teklifinde, gerek değiştirge teklifinde 1’ nci maddenin hiç değilse şüphesiz 657 sayılı Kanununun malî hükümlerini esas alan Kanun Meclise gelmek üzere olduğuna göre, 31 Ağustos tarihi yanına 31 Ağustos 1970 tarihini dercetmek bu karışıklığa ve ihtilafa hiç olmazsa son verir kanısındayım. Bunu arz etmek için söz aldım.”³⁵⁶

4.7.16. Bağcılarımızın Kalkındırılması Hakkındaki Kanun Teklifi

Münasebetiyle

Genel kurula getirilen bu kanun teklifinin bölgesel olduğunu söylemiş ve üzerinde bu kadar çok zaman harcamanın gereksiz olduğunu belirtmiştir.³⁵⁷

4.7.17. 46 Sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun Münasebetiyle

. “Biz anayasanın 137’nci maddesinin birinci fıkrasındaki teminat umdesine uygun olanak, atama ve nakli bahis mevzuu olan savcıların tayin ve nakilleri, birinci sınıf savcılardan kurulu bir kurul tarafından yapılmalıdır.”³⁵⁸

4.7.18. 5434 Sayılı TC Emekli Sandığı Kanunu Münasebetiyle

Askerlik süresinin çalışma sürelerine eklenmesinin güzel bir düşünce olduğunu belirtir. Fakat emekli olacak kişilerin askerlik süreleri değişkenlik gösterdiği için emekli maaşlarında da farklılık olacaktır demektedir.³⁵⁹

4.7.19. Ateşli Silâhlar Ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunun Münasebetiyle

Konuşmasında ateşli silahlarla suça karışan insanlara verilen cezaların artırılmış olduğunu fakat bu durumun suç işleme oranlarında azalma neticesi

³⁵⁶ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 76. Birleşim,1.Oturum,04.05.1970, s.573-574

³⁵⁷ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 94. Birleşim,2.Oturum,02.06.1970, s.74-75

³⁵⁸ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 97. Birleşim,1.Oturum,05.06.1970, s.153-154

³⁵⁹ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 98. Birleşim,1.Oturum,08.06.1970, s.166

vermediğini belirtmiştir. Bunun bir çözüm olmadığını, çözümün suçu ortaya çıkaran sebepleri tespit edip onları ortadan kaldırmak olduğunu belirtmiştir.³⁶⁰

4.7.20. 5441 Sayılı Devlet Tiyatrosu Kuruluşu Kanununun Münasebetiyle

Konuşmasında birinci madde fıkrası olan “*Genel Müdürlük, Bakanın onayı ile yurt içinde ve yurt dışında millî ve milletlerarası festivaller ile turneler tertip eder*” bölümüne itiraz etmektedir. Bu maddede ki yurt içi kısmının gerekli olmadığını, bu durumun dikkatten kaçmış olduğunu belirtmiştir.³⁶¹

4.7.21. Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu Tasarısı Münasebetiyle

” *Genel Müdürlükte genel müdürle, müdürlüklerde müdürle sanatkârlar arasında yapılacak idari sözleşmeler noter huzurunda yapılmış sözleşmeler hükmündedir ve hiçbir harç ve masraf alınmayacak,*”denilmektedir. Bu uygulamada noterlerin asli görevini belirleyen kanuna aykırı bir durum söz konusudur demektedir.³⁶²

4.7.22. Genelkurmay Başkanının Görev Ve Yetkilerine Ait Kanun Tasarısı Münasebetiyle

Konuşmasında Genel Kurmay Başkanlığının, anayasayla belirlenen yetkilerinin bu tasarı ile kısıtlandığını iddia etmektedir. Görev ve yetkilerinin bir kısmını Milli Savunma bakanlığına bırakmanın anayasaya aykırı olduğunu ve bu nedenle de tasarının karşısında olduğunu belirtmiştir.³⁶³

³⁶⁰ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 99. Birleşim,1.Oturum,09.06.1970, s.210-212

³⁶¹ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 102. Birleşim,1.Oturum,12.06.1970, s.355

³⁶² TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 102. Birleşim,1.Oturum,12.06.1970, s.344

³⁶³ TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 104. Birleşim,1.Oturum,16.06.1970, s.458-460

Tablo 4.1. XIV.Dönem Milletvekillerinin Mecliste Yapmış Oldukları Faaliyet Çizelgesi
(Millet Meclisi 3.Dönem meclis tutanaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI- PARTİSİ	MM'DE SÖZ ALMA VERME	MM'DE ÖNERGE VERME	TOPLAM
Celal Kargılı CHP	50	593	643
Çetin Yılmaz CHP	7	52	59
Hasan Cavit Okyayuz AP	31	1	32
Hilmi Türkmen AP	8	0	8
Kadir Çetin AP	2	0	2
Mazhar Arıkan AP	5	2	7
Turhan Özgüner CHP	128	13	141
	231	661	892

Tablo 4.1.'de görüldüğü üzere CHP'li milletvekilleri mecliste daha aktif olmuşlardır. CHP milletvekilleri mecliste 185 defa söz almışlar, 658 defa önerge vermişlerdir. AP milletvekilleri mecliste 46 defa söz almışlar, 3 defa önerge vermişlerdir. Bu söz almalarda ve önergelerde kanun teklifleri ve bütçe görüşmeleri üzerine konuşmalar çoğunluktadır. İçel ile ilgili olarak Celal Kargılı, havaalanı açılması, devlet hastanesi yapılması, sulama suyu kanalları yapılması ve okul yapılması hususlarında önergeler vermiştir.

Tablo 4.2. XIV. Dönem Milletvekillerinin Eğitim Durumları
(TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	EĞİTİM DURUMU	BİLDİĞİ YABANCI DİL
Celal Kargılı	Lise	İngilizce
Çetin Yılmaz	Ankara Gazi Eğitim	Fransızca
Hasan C. Okyayuz	İstanbul Üniv. Hukuk Fak.	İngilizce
Hilmi Türkmen	İlkokul	Arapça
Kadir Çetin	Lise	Fransızca
Mazhar Arıkan	Ankara Üniv. Hukuk Fak.	Yok
Turhan Özgüner	İstanbul Üniv. Hukuk Fak.	İngilizce/Fransızca

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere milletvekillerinin eğitim düzeyi bu dönemde bira düşmüştür. Hilmi Türkmen ilkokul, Kadir Çetin ve Celal Kargılı lise mezunudur, diğer milletvekilleri üniversite mezunudur. 1969-1973 yılı TBMM'de olan üniversite mezunu vekil oranı %73,6'dır.³⁶⁴ İçel milletvekillerinin üniversite

³⁶⁴ ARSLAN,...*Elitlerinin Toplumsal Profili*, s.13

mezun oranı %57,17'dir. MM III. Dönem milletvekillerinin eğitim düzeyi TBMM genel ortalamasının altına inmiştir

Tablo 4.3. XIV. Dönem Milletvekillerinin Meslekleri ve Yaş Ortalamaları (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	MESLEĞİ	YAŞI/ORTALAMASI
Celal Kargılı	Gazeteci	34
Çetin Yılmaz	Eğitimci	39
Hasan C. Okyayuz	Vali	59
Hilmi Türkmen	Vaiz	32
Kadir Çetin	Tüccar	41
Mazhar Arıkan	Savcı	46
Turhan Özgüner	Avukat	42
		42

Tablo 4.3.'de görüldüğü üzere milletvekillerinde hukukçu çoğunluğu azalmıştır, oranı %42,8'dir 1969-1973 yılları arasında TBMM'de hukukçu milletvekillerinin oranı ise %25,5'dir.³⁶⁵ Yaş ortalamaları İçel milletvekillerinin 42'dir, kadın milletvekili yoktur. TBMM genel yaş ortalaması ise 45,3'dir, kadın milletvekili oranı %1,1'dir.³⁶⁶

Tablo 4.4. XIV. Dönem Milletvekillerinin Medeni Durumları ve Çocuk Sayıları (TBMM Arşivi Hal Tercümesi Kağıdı ve TBMM Albümü 2.Cilt kaynaklarından faydalanılmıştır.)

MİLLETVEKİLİ ADI	Medeni Durumları	Çocuk Sayısı
Celal Kargılı	Bekar	0
Çetin Yılmaz	Evli	3
Hasan C. Okyayuz	Evli	3
Hilmi Türkmen	Evli	5
Kadir Çetin	Evli	3
Mazhar Arıkan	Evli	3
Turhan Özgüner	Evli	2

Tablo 4.4.'de görüldüğü üzere milletvekillerinden Celal kargılı bekar, diğer milletvekillerinin tamamı evlidir ve çocukları vardır.

³⁶⁵ ARSLAN,...*Elitlerinin Toplumsal Profili*, s.14

³⁶⁶EZHERLİ,...*Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998)*, s.165

SONUÇ

Bu çalışmada 1961–1970 yılları arasındaki MMI.-MMII.-MMIII. Dönemlerinde İçel İli'nin temsil yetkisi verdiği milletvekillerinin siyasal partileri, sosyal ve kültürel özellikleri, ülke meselelerine olan ilgileri ve İçel İli'ne katkıları gibi bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

İncelediğimiz 1961-1965 ve 1969 seçimlerinde İçel halkı tercihini AP'den yana kullanmıştır. 1961 yılında 4 AP'li, 3 CHP'li vekili, 1965 yılında 4 AP'li, 2 CHP'li, 1 MP'li vekili, 1969 yılında 4 AP'li, 3 CHP'li vekili İçel'den seçerek kendisini temsil etmesi için Millet Meclisi'ne göndermiştir.

İçinde yaşadıkları toplumdan güç alarak onları yönetmeye talip olan insanların şahsi donanımları önemlidir. Toplum temsil noktasındaki kişiler o toplumun geleceğini inşa etmek için gayret ederler. Bu nedenle vekillerin sosyo-ekonomik durumlarına bakıldığında, üç dönemde toplam 15 milletvekilinin görev yapmış olduğu görülmüştür.. Bunlardan 3 tanesi İçel doğumlu değildir, Burhan BOZDOĞAN Osmaniye, Hasan Cavit OKYAYUZ Dedeoğaç ve Kemal ATAMAN Konya doğumludur. 12 milletvekili İçel doğumludur ve milletvekillerinin yerellik oranı %80'dir.

Milletvekillerinin eğitim düzeyi yüksektir. Vekillerden dört tanesi üniversite mezunu değildir, Hilmi TÜRKMEN ilkökul, Mehmet Ali ARSLAN ortaokul, Kadir ÇETİN ve Celal KARGILI lise mezunudur. Yüksek okul mezunu oranı %73'tür.Yabancı dil oranı %73'tür, dört vekil hiçbir yabancı dil bilmemektedir. Yabancı dil bilenler İngilizce, Almanca, Fransızca ve Arapça bilmektedirler. İki vekil hem İngilizce hem de Fransızca bilmektedir Mesleklerine bakıldığında, 3 avukat, 2 doktor,1 savcı, 1 vali, 1 veteriner, 1 subay,1 öğretmen,1 mühendis, 1 tüccar, 1 din adamı vaiz ve 2 çiftçi vekil vardır. Milletvekillerinin tamamı erkektir, bayan milletvekili yoktur. Celal Kargılı hariç hepsi evlidir ve çocuk sahibidir. Vekillerin yaş ortalamaları dönemlere göre MM I.Dönem 42, II. Dönem 45, III. Dönem 42'dir.İçel milletvekilleri genç diyebileceğimiz yaş grubunda ki insanlardan oluşmaktadır, TBMM yaş ortalamasının altındadırlar.

Milletvekillerinin içinden tekrar seçilenler olmuştur. Mazhar ARIKAN üç dönem boyunca İçal' temsil etmiştir. İki dönem temsil eden vekiller Burhan BOZDOĞAN, Celal KILIÇ, Sadık KUTLAY ve Kadir ÇETİN olmuştur.

Kişisel özelliklerini incelenen vekillerin bu özelliklerini siyasete nasıl yansıttıklarını ve ne kadar aktif oldukları çalışmanın içersindeki tablolarda mevcuttur. Mecliste en çok söz alan vekiller; İhsan ÖNAL sağlık konularında, Mazhar ARIKAN hukuk-yargı konularında ve Yahya DERMANCI bütçe konularında söz almıştır. Bunun yanı sıra Turhan ÖZGÜNER'in de çok sayıda konuşması vardır kanun tekliflerinde söz almıştır ve Celal KARGILI'nın yüzlerce soru önergesi vardır fakat incelediğimiz dönemin dışına çıktıkları için çoğu çalışmaya dahil edilememiştir. Mecliste neredeyse hiç faaliyet yapmamış olan üç vekil ikinci defa vekil seçilebilmişlerdir. Bunlardan Burhan BOZDOĞAN, Celal KILIÇ ve Sadık KUTLAY I. Dönem ve II. Dönem, Kadir ÇETİN II. Dönem ve III. Dönem mecliste İçal'i temsil etmek için mecliste bulunmuşlardır.

Meclis çatısı altında ulusal konularda vekiller söz almışlar ve önergeler vermişlerdir. Genellikle kendi ihtisas konuları üzerine konuşmuş olan vekiller ayrıca bütçe görüşmelerinde de aktif olmuşlar ve çeşitli konularda fikirlerini beyan etmişlerdir.

Vekillerin seçildikleri şehir olan İçal ile ilgili konularda ciddi bir faaliyet ve önerileri yoktur. Mazhar ARIKAN hükümetten sel felaketi olan bölgelere yardım yapılmasını, halkın kullandığı orman arazilerinin köylüye bırakılmasını istemiştir. Ayrıca kadastro davalarının durumunu sormuştur. Yahya DERMANCI 1962 ve 1963 yıllarında oluşan sel ve dolu afetinden dolayı bölgeye yardım talep etmiştir. İhsan ÖNAL Mersin limanındaki İsrail gemilerinin Türk bayrağı asarak burada balıkçılık ve taşıma faaliyeti göstermelerine tepki göstermiştir. İsmail ÇATALOĞLU sebze üreticilerinin sorunlarından bahsetmiş ve 1969 yılındaki sel felaketi dolayısıyla bölgeye yardım talep etmiştir.

Celal KARGILI çok sayıda önerge vermiştir. Bunlardan şehirle ilgili olanları; köylere sulama kanalları yapılması, kazalara lise açılması, hastane yapılması, Anamura'a havaalanı yapılması ve şehirdeki arsa spekülasyonlarının engellenmesi için önergeler vermiştir. Şehrin sorunlarına dikkat çekmiştir.

Görüldüğü üzere şehrin kalkınması ve ilerlemesi adına fikir beyan eden milletvekili sayısı çok azdır. Talep eden vekil Celal KARGILI olmuştur, diğer

vekiller bu konulara eğilmemişlerdir. Halkın hükümetten taleplerini sıralayan arşiv belgeleri şehrin sorunlarını ve taleplerini göstermektedir

-1960 yılında ayında şehrin hastanesinin 200 yataklı olduğu ve yetersiz kaldığı için 1000 yataklı yeni bir hastane yapılması istenmiştir

-Anamur'da sağlık merkezinin gayri sıhhi ve gayri müsait bir binada faaliyet gösterdiğini ve Erdemli kazasında binanın ve sağlık teşkilatının olmadığı belirtilerek modern sağlık kuruluşları yapılması istenmiştir.³⁶⁷. 1960 yılı bütçesi uygun olmadığı için sağlık bakanlığı kabul etmemiştir. Bu taleplerin tarihi vekillerin mecliste olduğu tarihten öncedir fakat talepler hemen yerine getirilmemiştir ve ihtiyaç devam etmektedir.

-Erdemli kazasına kaymakamlık binası yapılması ve ilçe de su sorunun çözülmesi, Anamur kazasına kanalizasyon hattı yapılması, Erdemli Güçüş köy yolunun yapılması, Sıcak iklim nebat istasyonu kurulması, Silifke kazası Atakum köyü hazine arazilerinin topraksız köylülere verilmesi, Gülnar yol meselesinin halledilmesi, Arslan köye ortaokul yapılması ve köye elektrik verilmesi talepleri vardır.³⁶⁸ Bu talepler meclis kürsüsünde İçel milletvekilleri tarafından dile getirilmemiştir.

İçel milletvekilleri ülke sorunlarına gösterdikleri ilgiyi seçildikleri şehrin sorunlarına ve ihtiyaçlarına gösterememişlerdir. Şehrin kalkınması ve ilerlemesi noktasında katkıları sınırlı kalmıştır.

³⁶⁷BCA, Fon Kodu:30-01-0-0, Yer No:118-748-6, 29.02.1960

³⁶⁸BCA, Fon Kodu:030-01-0-0, Yer No:119-756-6,11.02.1966

KAYNAKLAR

A-ARŞİV BELGELERİ

I-Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Arşivi (BCA)

BCA, Fon Kodu: 490-1-0-0, Yer No: 5-27-17, 22.09.1945

BCA, Fon Kodu:30-1-0-0, Yer No:54-329-2, 05.01.1961

BCA, Fon Kodu:30-01-0-0, Yer No:118-748-6, 29.02.1960

BCA, Fon Kodu:030-01-0-0, Yer No:119-756-6,11.02.1966

II-Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

a- Milletvekilleri Adları Sicil Dosya Numaraları

Mazhar ARIKAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 1, Sicil 191

Mehmet Ali ARSLAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 1, Sicil 192

Burhan BOZDOĞAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 1, Sicil 193

Yahya DERMANCI-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 1, Sicil 194

Celal KILIÇ-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1,
Sicil 195

Sadık KUTLAY-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 1, Sicil 196

İhsan ÖNAL-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1,
Sicil 197.

Kemal ATAMAN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 2, Sicil 286

İsmail ÇATALOĞLU-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı,
Dönem 2, Sicil 559

Kadir ÇETİN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem
2, Sicil 560

Celal KARGILI-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 808

Hasan Cavit OKYAYUZ-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 809

Turhan ÖZGÜNER-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 810

Hilmi TÜRKMEN-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 811

Çetin YILMAZ-TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 812

b-Tutanak Dergileri

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 2. Cilt, 35. Birleşim, 19. 01. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 2. Cilt, 48. Birleşim, 17. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 55. Birleşim, 24. 02. 1962

TBMM, MM Tutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 51. Birleşim, 20. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 53. Birleşim, 22. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 54. Birleşim, 23. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 55. Birleşim, 24. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 57. Birleşim, 26. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 3. Cilt, 55. Birleşim, 24. 02. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 4. Cilt, 70. Birleşim, 06. 04. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 5. Cilt, 93. Birleşim, 25. 05. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 5. Cilt, 84. Birleşim, 04. 05. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 6. Cilt, 107. Birleşim, 27. 06. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 9. Cilt, 8. Birleşim, 18. 11. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 9. Cilt, 11. Birleşim, 21. 11. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 10. Cilt, 20. Birleşim, 21. 12. 1962

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 10. Cilt, 27. Birleşim, 09. 01. 1963

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 33. Birleşim, 21. 01. 1963

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 37. Birleşim, 30. 01. 1963

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 11. Cilt, 38. Birleşim, 01. 02. 1963

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 44. Birleşim, 09. 02. 1963

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 45. Birleşim, 10. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 47. Birleşim, 12. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 12. Cilt, 50. Birleşim, 15. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 52. Birleşim, 17. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 53. Birleşim, 18. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 54. Birleşim, 19. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, 20. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 56. Birleşim, 21. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 58. Birleşim, 23. 02. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 59. Birleşim, 18. 03. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 14. Cilt, 60. Birleşim, 20. 03. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 15. Cilt, 65. Birleşim, 01. 04. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 17. Cilt, 87. Birleşim, 30. 05. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 18. Cilt, 103. Birleşim, 27. 06. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 19. Cilt, 111. Birleşim, 09. 07. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 20. Cilt, 128. Birleşim, 21. 09. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 21. Cilt, 135. Birleşim, 11. 09. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 23. Cilt, 8. Birleşim, 29. 11. 1963
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 25. Cilt, 41. Birleşim, 27. 01. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 27. Cilt, 58. Birleşim, 21. 02. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 27. Cilt, 62. Birleşim, 25. 02. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 27. Cilt, 57. Birleşim, 20. 02. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 63. Birleşim, 26. 02. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 64. Birleşim, 27. 02. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 28. Cilt, 65. Birleşim, 28. 02. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 29. Cilt, 76. Birleşim, 27. 03. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 29. Cilt, 89. Birleşim, 13. 04. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 30. Cilt, 97. Birleşim, 05. 05. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 30. Cilt, 101. Birleşim, 12. 05. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 31. Cilt, 108. Birleşim, 18. 06. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 31. Cilt, 116. Birleşim, 30. 06. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 31. Cilt, 108. Birleşim, 18. 06. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 32. Cilt, 126. Birleşim, 14. 07. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 32. Cilt, 127. Birleşim, 15. 07. 1964

TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 33. Cilt, 18. Birleşim, 04. 12. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 31. Birleşim, 29. 12. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 34. Birleşim, 06. 01. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 38. Birleşim, 13. 01. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 31. Birleşim, 29. 12. 1964
 TBMM, MM Tutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 32. Birleşim, 30. 12. 1964
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 34. Cilt, 41. Birleşim, 19. 01. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 35. Cilt, 42. Birleşim, 20. 01. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 37. Cilt, 76. Birleşim, 17. 03. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 37. Cilt, 72. Birleşim, 10. 03. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 39. Cilt, 109. Birleşim, 19. 05. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 40. Cilt, 110. Birleşim, 20. 05. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 40. Cilt, 114. Birleşim, 24. 05. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 137. Birleşim, 30. 06. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 130. Birleşim, 17. 06. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 42. Cilt, 131. Birleşim, 18. 06. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 43. Cilt, 142. Birleşim, 08. 07. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,1. Dönem, 43. Cilt, 146. Birleşim, 15.07.1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 1. Cilt, 23. Birleşim, 15. 12. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 1. Cilt, 16. Birleşim, 30. 11. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 1. Cilt, 17. Birleşim, 01. 12. 1965
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 2. Cilt, 32. Birleşim, 07. 01. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 2. Cilt, 37. Birleşim, 19. 01. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 2. Cilt, 42. Birleşim, 07. 02. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 3. Cilt, 49. Birleşim, 18. 02. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 3. Cilt, 50. Birleşim, 19. 02. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 5. Cilt, 61. Birleşim, 04. 03. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 5. Cilt, 73. Birleşim, 25. 03. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 6. Cilt, 92. Birleşim, 05. 05. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 7. Cilt, 97. Birleşim, 15. 06. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 7. Cilt, 108. Birleşim, 11. 07. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 9. Cilt, 4. Birleşim, 11. 11. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 9. Cilt, 15. Birleşim, 07. 12. 1966
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 12. Cilt, 46. Birleşim, 04. 02. 1967

TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 12. Cilt, 42. Birleşim, 31. 01. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 12. Cilt, 48. Birleşim, 07. 02. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 13. Cilt, 54. Birleşim, 15. 02. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 14. Cilt, 63. Birleşim, 24. 02. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 14. Cilt, 64. Birleşim, 25. 02. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 16. Cilt, 92. Birleşim, 26. 04. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 16. Cilt, 94. Birleşim, 28. 04. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 17. Cilt, 104. Birleşim, 18. 05. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 18. Cilt, 119. Birleşim, 15. 06. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 19. Cilt, 123. Birleşim, 23. 06. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 19. Cilt, 124. Birleşim, 23. 06. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 22. Cilt, 19. Birleşim, 20. 12. 1967
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 23. Cilt, 29. Birleşim, 19. 01. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 23. Cilt, 30. Birleşim, 22. 01. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 24. Cilt, 34. Birleşim, 31. 01. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 25. Cilt, 46. Birleşim, 20. 02. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 26. Cilt, 48. Birleşim, 22. 02. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 28. Cilt, 87. Birleşim, 02. 10. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 28. Cilt, 95. Birleşim, 21. 10. 1968
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 30. Cilt, 21. Birleşim, 03. 01. 1969
 TBMM, MM Tutanak Dergisi,2. Dönem, 35. Cilt, 75. Birleşim, 07. 04. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,2. Dönem, 35. Cilt, 68. Birleşim, 24. 03. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 1 Cilt, 5. Birleşim, 10. 11. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 1. Cilt, 6. Birleşim, 12. 11. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 1. Cilt, 11. Birleşim, 28. 11. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 1 Cilt, 17.Birleşim, 19. 12. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 1 Cilt, 19. Birleşim, 24. 12. 1969
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 21. Birleşim, 05. 01. 1970
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 27. Birleşim, 19. 01. 1970
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 2 Cilt, 33 Birleşim, 26. 01. 1970
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 2.Cilt, 34. Birleşim, 27.01.1970
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 35. Birleşim, 28. 01. 1970
 TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 2. Cilt, 36. Birleşim, 29. 01. 1970
 TBMM, Millet Meclisi Tutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 47. Birleşim, 23.02.1970

TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 50. Birleşim, 02.03.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 52. Birleşim, 06.03.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 3 Cilt, 54 Birleşim, 12. 03. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 58. Birleşim, 20.03.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 3.Cilt, 59. Birleşim, 23.03.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 61. Birleşim, 27.03.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 62. Birleşim, 30.03.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 64. Birleşim, 03.04.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4. Cilt, 65. Birleşim, 06. 04. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 67. Birleşim, 10.04.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4.Cilt, 76. Birleşim, 04.05.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 4. Cilt, 79. Birleşim, 11. 05. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 87 Birleşim, 24. 05. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 88. Birleşim, 25. 05. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 90. Birleşim, 28. 05. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 5 Cilt, 91. Birleşim, 29. 05. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6. Cilt, 94. Birleşim, 02. 06. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6. Cilt, 98. Birleşim, 08. 06. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 97. Birleşim, 05.06.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 99. Birleşim, 09.06.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6 Cilt, 102 Birleşim, 12. 06. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6.Cilt, 104. Birleşim, 16.06.1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 6 Cilt, 108. Birleşim, 22. 06. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 7 Cilt, 117. Birleşim, 01. 07. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 7 Cilt, 120 Birleşim, 06. 07. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 126. Birleşim, 13. 07. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 133. Birleşim, 24. 07. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 7. Birleşim, 13. 11. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 17. Birleşim, 07. 12. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 9 Cilt, 19. Birleşim, 09. 12. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 131 Birleşim, 20. 07. 1970
TBMM, MMTutanak Dergisi,3. Dönem, 8 Cilt, 137 Birleşim, 31. 07. 1970

B-KİTAPLAR

AHMAD, Feroz, Çev.Yavuz Alagon, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Sarmal Yayınevi Tr 1. Baskı, 1995

AHMAD, Feroz, "Cumhuriyet Türkiye'sinde Siyaset ve Siyasi Partiler", ED.,Reşit Kasaba, ÇEV., Zuhâl Bilgin, *Türkiye Tarihi; Modern Dünyada Türkiye 1839-2010*, İstanbul, , Kitap Yayınevi, 4.C., 1. Basım, 2011

AKŞİN, Sina, *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi 2. Cilt*, Yenigün Haber Ajansı Basın Yay. A.Ş ,1997

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *İkinci Adam 1950-1964*,İstanbul, Remzi Kitabevi 5.Baskı, 1993

İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali, Remzi Kitabevi 7.Basım, 2000

İkinci Adam 1938-1950 İkinci Cilt, Remzi Kitabevi 11.Özel Basım, Mart 2011

BURAN, Hasan, *Seçim Sistemleri ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Önerisi*, Siyasal Kitabevi, Ağustos, 2005

ÇINAR, Menderes, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- XIII. Dönem(1965-1969)*, Ankara, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:147, TBMM Basımevi, 2012

DEMİREL, Ahmet, *Tek Partinin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, İstanbul, İletişim Yay., 2.B., 2014

EZHERLİ, İhsan, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920)*, Ankara, TBMM Kültür ve Sanat Kurulu Yayınları No:54, Genişletilmiş 2.Baskı, 1998

GEVGİLİ, Ali, *Yükseliş ve Düşüş*, İstanbul, Bağlam Yayınları. 1987

Cumhuriyet Halk Partisi 1965 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi, Ankara, Rüzgarlı Matbaa, 1965

İBRAHİMOĞLU, Zeki Hacı, *Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler*, İstanbul, Bilgeoğuz Yayınevi, 2010

KARPAT, Kemal H, *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul, Timaş Yayınları, Kasım 2013

KONGAR, Emre, *21.Yüzyılda Türkiye-2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi 38. Asım, Eylül, 2006

KUNT, Mehmet Emin, *Aydınlıktan Karanlığa Türkiye Cumhuriyeti*, Pupa Yay. 1.Basım, Mayıs 2011

ÖZDEMİR, Hikmet, KOÇAK, Cemil v.d, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi

SENCER, Muzaffer, *Türkiye’de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri*, İstanbul, Geçiş Yayınları, 1971

SEZEN, Saim, *Seçim ve Demokrasi*, Ankara, Gündoğan Yayınları, Birinci Basım, 1994

TBMM, *Albümü*, Ankara, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, 2.Cilt, Gökçe Ofset Matbaacılık, Nisan 2010

TBMM, *Seçim Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar*, Ankara, TBMM Basımevi, 1982

TUTAR, Hilmi, *Türk Siyasetinde Sancılı Yıllar*, İstanbul, Bizim Kitaplar Yayınevi 2.Baskı, 2007

TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, Ankara, TÜİK Matbaası, 2012

TÜSTAV, DER. AKBULUT, Erdem, *1963-1965 TKP Belgelerinde İşçi-Demokrasi Hareketi ve TİP*, Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı 1. Basım, Ekim 2003

WEİKER, Walter F., “1960-1961 Türk İhtilali”, Der., Sabiha Bozbağlı , *İhtilaller ve Darbeler Tarihi*, İstanbul, Yirminci Yüz Yıl Yay., 2.Cilt, 1966

ZÜRCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, Çev. Yasemin Sonar Gönen, İstanbul, İletişim Yay., 7.B., 2010

C-MAKALELER

ARSLAN, Ali, “Cumhuriyet Dönemi (1920-1995) Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profili”, *Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 2001, S.2, ss.5-15

BİÇİCİ, “Mehmet, Gaziantep Milletvekilleri Ve Siyasi Faaliyetleri(1923-1950)”, *ASIA MINOR STUDIES*, Cilt: 3 Sayı: 5, Ocak 2015, ss.15-33.

ÇAKMAK, Diren, “Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958)”, *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 2, Sayı:3, Kış 2008, ss.153-186

ERKMEN, Ayşe, “Türkiye’de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Vol:XVII No:III, 2018, ss. 1225-1247

ŞAHİN, Meltem, “27 Mayıs Darbesi’nin Meşruiyetini Sağlamaya Çalışan Öncü Gazetesinin YTP ve TİP Çizgisindeki Değişimi”, *Erciyes İletişim Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, Ocak 2019, ss. 743-760

D-GAZETELER

Cenup Postası Gazetesi

Gerçek Gazetesi

Hakimiyet Gazetesi

Hürses Gazetesi

Sonhaber Gazetesi

Yenimersin Gazetesi

E-TEZLER

ALPASLAN, Erhan, 1923–1950 *Dönemi Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maraş Milletvekilleri Ve Siyasi Faaliyetleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2013

BİÇİCİ, Mehmet, *Gaziantep Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2014

ÇİÇEK, Muhammet, *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Türk Siyasi Hayatındaki Yeri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2014

GÜNAL, Erdoğan, *Türkiye’de Seçim Sistemlerinin Siyasal Kurumlar Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005

ÖZKÜÇÜK, Adem, *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012

F-İNTERNET KAYNAĞI

[http://www.wikiwand.com/tr/Vatan_Partisi_\(1954\)#/overview](http://www.wikiwand.com/tr/Vatan_Partisi_(1954)#/overview), 12.04.2019

http://www.wikiwand.com/tr/T%C3%BCrkiye_Birlik_Partisi, 08.04.2019

https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html, 12.04.2019

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5caf06c0346d77.35868508, 11.04.2019

<https://www.timeturk.com/tr/2011/02/04/eski-milletvekili-ozguner-vefat-etti.html>, 24.06.2019

ÖZGEÇMİŞ

Yafes ERDOĞAN 1980 yılında Yozgat'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Mersin'de okudu. 2000 yılında Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih bölümüne başladı ve 2005 yılında mezun oldu. 2015 yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden Pedagojik Formasyon aldı. 2016 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

2006 yılında ticari hayata atıldı halen kurduğu şirkette çalışmakta. Evli ve iki çocuk babasıdır.

BIOGRAPHY

Yafes ERDOĞAN was born in 1980 in Yozgat. He studied primary, secondary and high school in Mersin. In 2000, he began studying History at Ankara University, Faculty of Languages, History and Geography and graduated in 2005. In 2015, he received Pedagogical Formation from Mersin University, Faculty of Educational Sciences. In 2016, he started his post graduate education at Gaziantep University, Institute of Social Science, Departments of History.

In 2006, he started its commercial life and currently works in the company he founded. He is married with two children.

EKLER

Ek 1:BCA, Fon Kodu:30-1-0-0, Yer No:54-329-2, 05.01.1961

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİBAKANLAR KURULU
5.1.1961 - 28.10.1961

BAŞBAKAN : Orgeneral Cemal Gürsel

DEVLET BAKANI ve BAŞBAKAN YARDI : M.İhsan Kızıloğlu (İçişleri Bakanı)
7.2.1961
Fahri Özdilek (M.B.K.Üyesi) 3.3.1961

DEVLET BAKANI : Hayri Mumcuoğlu
Prof. Adnan Erzi 26.8.1961

DEVLET BAKANI : Nâsır Zeytinioğlu

DEVLET BAKANI : Sıtkı Ulay (MEK Üyesi) 3.3.1961

ADALET BAKANI : Ekrem Tüzemen
Kemal Tırkoğlu (Temsilciler Meclisi Üyesi) 17.8.1961

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI : Ezaffer Alankuş

İÇİŞLERİ BAKANI : M.İhsan Kızıloğlu
Nâsır Zeytinioğlu (Devlet Bakanı)
7.2.1961

DIŞİŞLERİ BAKANI : Selim Sarper

MALİYE BAKANI : Kemal Kurdaş

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI : Turan Feyzioğlu
Ahmet Tahtakılıç (Çalışma Bakanı)
3.3.1961

BAYINDIRLIK BAKANI : Mukbil Gökdoğan

TİCARİET BAKANI : Mehmet Baydur

SAĞLIK ve SOSYAL YARDIM BAKANI : Ragıp Üner

GÜMRÜK ve TEKEL BAKANI : Fethi Aşkın

TARIM BAKANI : Osman Tosun

ULAŞTIRMA BAKANI : Orhan Mersinli

ÇALIŞMA BAKANI : Ahmet Tahtakılıç
Cahit Talas (Temsilciler Meclisi Üyesi)
3.3.1961

SANAYİ BAKANI : Cahap Kocatopçu
İhsan Soyak 29.4.1961

BASIN-YAYIN ve TURİZM BAKANI : Cihat Baban
Şahir Kurutluoğlu (Temsilciler Meclisi Üyesi) 2.9.1961

İMAR ve İSKAN BAKANI : Feri Yavuz
Rüştü Üzal 3.2.1961

030	01			54	329	2
-----	----	--	--	----	-----	---

2.

Ek 2:TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 1, Sicil 191

1. DÖNEM
191

Sığıldığı yer	Tirol	Evliliği olup olmadığı ve hangi sene bu durumda	Evliliği olup olmadığı
Adı ve soyadı	Mustafa Akar	Mevcut ismi, soyadının evliliği son durumları	Mevcut ismi E. Saucı
Hababun ve nesnenin adı	Ali Haydar Teşlimine	İntihak derecesi ve son maaşın olduğu tarih	Eğilim 1961 yılında ve 1962 yılında...
Doğduğu yer ve tarihi	Köy - Meydan Karaman 399	Mevcut sığınma istatistikleri ve son durumu	
Tebelli	Haydar fak. (Yüzü)	Ervetli devletlerde mülki intihak derecesi ve son durumu	
Bildiği diller			
Hissesi			
Yerleri		Karaca Mevlâni sığıldığı tarihi	
İhtisari		Kısaca temin ettiği sığıldığı tarihi	
İki ve diğer	Karaca Mevlâni Karaman E. Saucı	Karaca Mevlâni sığıldığı tarihi	

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

Mevcut ismi ile Karaca Mevlâni sığıldığı tarihi...
 Aynı yerde sığınan Mustafa Akar, E. Saucı ile birlikte...
 Karaca Mevlâni sığınma evinde 1945 yılı Haziran ayında mezun oldum. Akademi Bilimler Enstitüsü Karaca Mevlâni sığınma evinde...
 Meclis üyesi hizmetini sürdürdükten sonra Karaca Mevlâni sığınma evinde 1948 Eylül ayında sığınma evi...
 C. Saucı'yı naklettikten 1953 Eylül ayında Karaca Mevlâni sığınma evine, 1958 Şubat ayında Karaca Mevlâni sığınma evine...
 Hakimlerliğine ise aynı sene 10 Ocak'ta Karaca Mevlâni sığınma evine...
 7-7-1961 günü...
 31-8-1961 tarihinde 100 lira maaşla iki yıllık terfi suretiyle...
 15-10-1961 tarihinde Karaca Mevlâni sığınma evinden...
 Millîyet vekili seçildim. 2-11-1961
 Mustafa Akar
 MAAZ

Ek 3:TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Hal Tercümesi Kağıdı, Dönem 3, Sicil 8

3. DÖNEM
812

Sığıldığı yer	Tirol	Evliliği olup olmadığı ve hangi sene bu durumda	Evliliği olup olmadığı
Adı ve soyadı	Çetin Yılmaz	Mevcut ismi, soyadının evliliği son durumları	Mustafa Akar
Hababun ve nesnenin adı	Mevlâni - Yedigöller	İntihak derecesi ve son maaşın olduğu tarih	Mar 1968 (80) AİD
Doğduğu yer ve tarihi	Göğmen 1930	Mevcut sığınma istatistikleri ve son durumu	
Tebelli	Yedigöller	Ervetli devletlerde mülki intihak derecesi ve son durumu	
Bildiği diller	Fransızca	Yedek subay ve emir, rütbe ve sıralı numaraları	
Hissesi	Başbakan Çiftliği - Çarşamba Antkacı	Kayıp bulunmayan sığınma evi ve numaraları	
Yerleri		Medya sığıldığı tarihi	Amk. ce. no. 2386 22.06.1969
İhtisari		Millîyet vekili sığıldığı tarihi	4400
İki ve diğer	Yapın 9 Eylül Çarşamba Antkacı	Medya sığıldığı tarihi	21.06.1969

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

1930 yılında Gögmen'de doğan...
 1949'da İstanbul Sanat Enstitüsünde öğrenci kaldı.
 Materyalinde çalışırken sanat eserlerini yazdı. Çizim, resim, müzik...
 Millî Eğitim Bakanlığı...
 Çarşamba Antkacı...
 10 ve 5 yaşlarında bir öğretmen ve...
 Çarşamba Antkacı...
 Çarşamba Antkacı...
 Çarşamba Antkacı...
 Çarşamba Antkacı...
 Çarşamba Antkacı...

M. Meclisi B : 93 25. 5. 1962 O : 1

pılacak işlere» dair V (A) kısmının 7 nei maddesinde 1/124 esas sayısı ve 148 Sıra Sayısı altında yer alan kredi anlaşmalarının onaylanmasının uygun bulunmasına dair kanun tasarısının komisyonumuza geriverilmesini rica ederim.

Dışişleri Komisyonu
Başkanı
Bursa
Cevdet Perin

BAŞKAN — Tasarının geriverilmesine ait tezkereyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiş, tasarı geriverilmiştir.

İşsizlik mevzuu üzerindeki konuşmalarımıza devam ediyoruz. Söz sırası İhsan Önal'ındır.

İHSAN ÖNAL (İçel) — Muhterem Başkan, kıymetli üyeler;

Bir milletin iktisadi hayatında iş ve işçi unsuru şüphesiz ki en mühim yeri işgal eder. 20 nei asırda en yüksek medeniyet seviyesine yükselen milletler bu yükselmelerini ancak çalışma sahalarında iş güçlerini en rasyonel şekilde kullanmakla temin etmişlerdir. 19 neu asrın yetiştirdiği Fransız iş adamı Mösyö Frederie le Play bundan 105 sene evvel tesis etmiş olduğu Sience Sociale etüdünün ışığı altında ve bu ekolden feyiz alan milletler en kısa zamanda işçi meselelerini en isabetli bir şekilde kendi içtimai ve iktisadi bünyelerine tatbik ederek memleketlerinin gerek sinai ve gerek zirai sahada kalkınmalarını temin etmişlerdir. İşte, Yüksek Meclisimiz memleketin kaderiyle çok yakından ilgili bu işsizlik mevzuunu ele almış bulunuyor. Esasında yeni bir dâva olmıyan bu mesele memleketin geçirdiği kuraklık ve İhtilâl ve İhtilâlin intikal devrinin gayrikabili içtinap tesirleri, her sene biraz daha hızlanan nüfus artışı ve nihayet evveldenberi alışılmış bulunan partacılık zihniyetinin kötü alışkanlıkları neticesi Meclisin bir türlü ana memleket dâvalarını küçük parti mülâhazalarına feda etmesiyle had bir safhaya girmiş bulunmaktadır. Ancak esefle de burada kaydetmek mecburiyetindeyim ki, bugün memleketin en hayati dâvası olan bu mesele bence lâıyk olduğu alâkayı bizlerden görememiştir.

Evet arkadaşlar, 15 gün evvel Meclisinize getirilen bir mesele 15 gündür sürüncemede kalmış ve yine sırf kötü partacılık zihniyetinin kaprisi ve hastalığıyla mâlûl partaciler yüzünden günlerdir Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçilmesi için yapılan ve nısap bulmak ve sonu gelmiyen turlarla Meclisiniz lüzumsuz işgal edilerek bu mühim mevzuun müzakeresine intikal edilememiştir. Dün burada konuşan arkadaşlarımız işsizlik mevzuunda çok kıymetli fikirleriyle bizleri tenvir ederken Meclisin mevcudu 60 ın pek üstünde değildi. Çok kaliteli fikirler taşıyan arkadaşlarımızın bilhassa üstadımız Tahsin Demiray'ın konuşmalarını hepimizin ve bütün Türkiye'nin duymasını isterdim. Maalesef gazetelerde görmedim.

Daha evvelce muhalefet sözcülerinin ve iktidar kanadından kıymetli arkadaşlarımızın konuşmalarıyla bu meselenin illiyeti hemen hemen tamamen anlaşılmiş bulunuyor. Benim bunlara ilâve edecek pek fazla bir şeyim yok. Ancak muhalefet sözcüleri arkadaşlarımızın işsizlikte en büyük mesuliyet payını Hükümet yatırımlarının gecikmesine bağlamalarını pek doğru bulmuyorum. Evet bu da mühim bir faktördür, fakat işçi yevmiyesi olarak işçilere nakden intikal edecek paradan zannedildiği kadar da mühim değildir. Bence esas mühim olan unsurlar hususi teşebbüslerin açacağı iş sahaları ve bundan daha mühimmi köyünde bir lokma ekmek bulamayınca şehirlere akın eden köylü vatandaşların kendi köy kasabalarında çalışma ve yaşama imkânlarının sağlanabilmesidir ki, zaten işsizlerin % 90 ını işte bu işsizler teşkil etmektedir. Bilhassa geçen yılki kuraklıktan kışı yarı aç yarı tok geçiren bu vatandaşlar bahara kilerleri boş olarak kavuşmuşlardır. Mahsullerini idrake de daha 5 - 6 ay olduğuna göre yuvadaki yavrularına bir lokma ekmek temin etmek ümidiyle Ankara gibi şehirlerdeki inşaatlarda iş bulmak için yollara dökülmüşlerdir. Bunlar haddi zatında inşaat işçisi değil işte bu köylü vatandaşlardır. Bugün Ankara'daki bina inşaatı her senekinden daha fazla olmasına rağmen burada gördüğümüz işsizliğin esas mahiyeti bu şekildedir.

Burada bir noktaya nazarı dikkatinizi çekmek isterim. Bence acı hakikat şuradadır : Ankara, Eskişehir, Kayseri gibi halkı hemen hemen tamamen müstehlik olan bu şehirlere her sene güya memleketi kalkındırıyoruz diye binlerce

Ek 5: Yenimersin Gazetesi, 12 Ekim 1965

12 EKİM 1965

Yıl : 38
Sayı : 11131

PIYATI
B. KURBUN

Yenimersin

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

İmtiyaz Sahibi : Besim Fuad Akbaş

Tarih ve Tabiat zenginliği
kucaklarında
VİRANŞEHİR
Gazino ve motelleri sizi Bekliyor

A. P.
o/o 53.3
(4.450.594)

C. H. P.
o/o 29.1
(2.505.407)

C. K. M. P.
o/o 2.5
(213.886)

M. P.
o/o 6.12
(546.616)

T. İ. P.
o/o 2.86
(250.650)

Y. T. P.
o/o 3.34
(313.437)

Bağımsızlar
o/o 2.81

A.P.	DHP	Diyarbakır
134089	8725	18013 16310
28762	18879	38111 31014
91508	27287	Erzurum 96112 43473
14744	13173	Edirne 51199 27904
38187	18743	Eskişehir 81655 36783
219294	141921	Gaziantep 76905 56984
91876	34761	Günşhane 32873 22956
134118	38397	Hatay 69491 36451
79541	22958	İzmit 48868 17640
7088	8285	İzmir 205945 109599
26944	18979	İçel 89464 48338
29780	16997	İstanbul 331147 185479
75979	32220	Kar 54201 59586
44447	12548	Konya 169902 78707
73487	35066	Kocaeli 34691 17790
87591	45310	Kırklareli 52 47 26828
		Kütahya 80872 25250

Kırşehir	Kayseri	Samsun
14074 10912	91630 57246	100766 55065
	Maras 29475 15904	Tekirdağ 46636 25471
	Malatya 38073 62891	Trabzon 90155 62720
	Mardin 26725 26593	Tokat 75260 54566
	Neveşehir 28659 18495	Tunceli 10975 13704
	Niğde 43394 26192	Urfa 40233 36581
	Ordu 51530 18682	Uşak 25654 17654
	Sivas 22302 21904	Yozgat 53757 34684
	Sakarya 71035 24204	Zonguldak 168902 78707

Talebesinin tabanca ile yaraladığı öğretmen öldü

Tarsus lisesinde talebesi tarafından tabanca ile üç el ateş edilerek ağır yaralanan ve koma halinde hastahaneye kaldırılan Matematik öğretmeni Edoğan Kökrekal gösterilen bütüne ihtimama rağmen kurtarılamamıştır. Merhumun cenazesi dün kaldırılmıştır.

A. P. Genel Başkanı ve İçel İl Başkanının İçel'lilere Mesajı

Seçimler dolayısıyla Adalet Partisi genel başkanlığından İl başkanlığına gelen sel ve AP İl Başkanı Seyfi Çetinerin İçel'lilere mesajı:

10 Ekim Seçimlerinde Büyük Milletimiz Adalet Partisine çok büyük teveccüh ve itimad göstermiştir. Teşkilatımızdaki kıymetli arkadaşlarımız ve siz ve tandoşlarımızın güven ve

minnetlerini sunar. Sağlanan başarı hiç şüphesiz milletimizin hayranı olacaktır. Arkadaşlarımız her hangi bir hadiseye mahal bırakmayacak şekilde olgun ve vakur tavrıyla hareket edeceklerinden emin bulunarak Allahın Saadetler te'minini ederiz.

Seçim İşleri Başkanı Dr. Faruk Sakan Genel Başkan Süleyman Demirel

İllere göre katılaşan A. P. mebusları

Adana 6, Afyon 4, Amasya 1, Ankara 9, Antalya 4, Aydın 5, Bilecik 1, Bolu 3, Burdur 1, Çankırı 3, Çankırı 2, Çorum 3, Denizli 4, Diyarbakır 2, Edirne 2, Elazığ 2, Erzurum 1, Eskişehir 3, Gaziantep 3, Hatay 4, İçel 4, Isparta 2, İstanbul 10, Isparta 10, Karaman 3, Kayseri 4, Kırklareli 2, Kocaeli 1, Konya 8, Kütahya 3, Mardin 1, Nevşehir 1, Niğde 2, Sakarya 3, Tokat 3, Urfa 2, Tekirdağ 2, Yozgat 2.

Genel Başkanımız Seyfi Çetinerin, Ankara'da basın toplantısı düzenlediği görülüyor.

A. P. II Başkanı Seyfi Çetiner

Ek :6 Cenup Postası, 12 Ekim 1965

... aldıkları oyların yekû-
nu, ilk gün rakamları ile
6 milyon 825 bin 850 ola

Ndün sabah evinde çok neşeli görünmüş ve Ben bile
kili çıkartacağımızı ummuyordum demiştir. Resimde Süleyman
daşımız Mustafa Özkanla sohbet ederken görülüyor.

Mersinde Son seçim neticeleri

Tehrimizde yapılan Mil- letvekili seçimlerinin son ve kat'i neticeleri İl se- çim Kurulu tarafından a-	çıklanmış olup şöyledir Şehrimizde yeterli oy sayısı 150 bin 413 tür. AP - 89569	CHP-48358 MP-6265 TİP-4271 YTP-1950
---	---	--

AP Geçerli Milli Bakiyeye intikal eden oy sayısı 3621
CHP " " " " " " " 5384
İçelin Barajı 21487
Kazanan Milletvekilleri 4 AP 2 CHP

AP	CHP
Celâl Kılıç	C. Sadık Kutlay
Kadir Çetin	İsmail Çataloğlu
Burhan Bozdoğan	
Mazhar Arıkan	

Bir tanesi yüksek seçim kurulu tarafından Milli Bakiyeden tesbit edilecektir.

Tek dersten Sınıfta kalan